

**İLKÖĞRETİM 3. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
“DÜN, BUGÜN, YARIN” TEMASINDAKİ
ZAMAN KAVRAMLARINA İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİNİN NİTEL ANALİZİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Serdar SARIYAR

Kütahya - 2013

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İlköğretim Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**İLKÖĞRETİM 3. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN “DÜN, BUGÜN,
YARIN” TEMASINDAKİ ZAMAN KAVRAMLARINA İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİNİN NİTEL ANALİZİ**

Danışman:

Doç. Dr. Turan TEMUR

Hazırlayan:

Serdar SARIYAR

Kütahya – 2013

Kabul ve Onay

Serdar SARIYAR'ın hazırladığı "İlköğretim 3. Sınıf Öğrencilerinin 'Dün, Bugün, Yarın' Temasındaki Zaman Kavramlarına İlişkin Görüşlerinin Nitel Analizi" başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

...../...../2013

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Doç. Dr. Turan TEMUR (Danışman)		
Yrd. Doç. Dr. İbrahim SARI		
Yrd. Doç. Dr. Metin DEMİR		

Yrd. Doç. Dr. M. Sait GÖKALP
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “İlköğretim 3. Sınıf Öğrencilerinin ‘Dün, Bugün, Yarın’ Temasındaki Zaman Kavramlarına İlişkin Görüşlerinin Nitel Analizi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../2013

Serdar SARIYAR

Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler

Adı-Soyadı: Serdar SARIYAR

Doğum Yeri ve Yılı: Emet-14.04.1986

E-posta: serdar007_1986@hotmail.com

Öğrenim Durumu

İlköğretim 2000: 100. Yıl İlköğretim Okulu Çavdarhisar

Lise 2003: Kütahya Kılıçarslan Lisesi

Lisans 2008: Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü

Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı

İş Deneyimi

2008 Ağustos-2009 Eylül: Genişler İ.O.-Erenköy İ.O.

2009 Eylül-2011 Ağustos: Mustafa Kemal İ.O.

2011 Ağustos-2011 Eylül: Zafer İ.O.

2011 Eylül-2012 Haziran: Altıntaş İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Ar-Ge Birimi

2012 Ağustos-2012 Eylül: Üçhüyük İ.O.

2012 Eylül-2013 Ocak: Murathanlar İ.O.

2013 Ocak: Zafer İ.O.

Yabancı Dil

İngilizce

ÖZET

İLKÖĞRETİM 3. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ‘DÜN, BUGÜN, YARIN’ TEMASINDAKİ ZAMAN KAVRAMLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN NİTEL ANALİZİ

SARIYAR, Serdar
Yüksek Lisans Tezi, İlköğretim Ana Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Turan TEMUR
Nisan 2013, 167 sayfa

Hayat Bilgisi Ders Kitabında yer alan “Dün, Bugün, Yarın” temasındaki zaman kavramlarını, ilkokul 3. Sınıf öğrencilerinin nasıl algıladıklarını incelemeyi amaçlayan bu araştırma nitel bir çalışmadır.

Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırma, Kütahya, Altıntaş ilçe merkezinde bulunan üç ilkokulda yapılmıştır. Bu okullara devam eden üçüncü sınıf öğrencileri arasından, öğretmen görüşlerine alınarak akademik başarılarına göre iyi, orta ve düşük düzey olarak sınıflandırılmıştır. Her bir düzeyden ikişer öğrenci olmak üzere her üç okuldan toplam on sekiz öğrenci belirlenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen veriler içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, ilkokul üçüncü sınıf öğrencileri zaman kavramlarını sınıflarken eylemleri odak noktası olarak kullanmaktadırlar. Öğrenciler zaman kavramalarını karşılaştırırken zıt anlamlı kavramları, yakın ve aynı anlama gelen kavramlarından daha kolay tespit etmişlerdir. Öğrenciler zaman kavramlarını sıralarken zaman şeridinin sol tarafını geçmiş, ortasını şimdi, sağ tarafını ise gelecek olarak göstermişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Zaman, Hayat Bilgisi, Zaman Şeridi, Kavram, Bilişsel Gelişim

ABSTRACT**THE QUALITATIVE ANALYSIS OF THIRD-GRADE ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS' OPINIONS ON THE CONCEPT OF TIME IN TERMS OF THE THEME "YESTERDAY, TODAY, TOMORROW"****SARIYAR, Serdar****Postgraduate Thesis, Department of Elementary School Education****Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Turan TEMUR****April 2013, 167 pages**

The purpose of this qualitative study is to analyze third-grade elementary school students' perception of the time concepts in terms of the theme "Yesterday, Today, Tomorrow", given in the Social Studies Course Book.

In this study, data acquisition was carried out with semi-structured interview forms. The research was carried out at three elementary schools in Altıntaş, Kütahya. The academic achievement levels of the third-grade students studying at these schools are graded as good, fair and poor according to their teachers' opinions. Total of eighteen students from those three schools including two students from each level are selected. The data acquired in the scope of the study were analyzed with the content analysis method.

The analysis of the findings of this study shows that third-grade students focus on actions to classify the concepts of time. The students found easier to identify antonymous concepts than homonymous and synonymous concepts. In the classification of the given time concepts, the students defined the left side of the time line as the past, the middle as the present time, and the right as the future.

Keywords: Time; Social Studies; Time Line; Concept; Cognitive Enhancement

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜRLE İLGİLİ BİLGİLER

1.1. İLKÖĞRETİMİN ÖNEMİ	5
1.2. HAYAT BİLGİSİ DERSİ	5
1.2.1. Hayat Bilgisi Dersinin Önemi ve Amacı	5
1.2.2. Hayat Bilgisi Dersinin Tarihsel Gelişimi.....	6
1.2.3. 2009 Hayat Bilgisi Dersi Programı.....	6
1.2.3.1. Temalar	7
1.3. BİLİŞSEL GELİŞİM	8
1.4. KAVRAM GELİŞİMİ	10
1.4.1. Kavramların Özellikleri	11
1.4.2. Kavram Öğrenme.....	11
1.4.3. Kavram Öğretimi	12
1.4.4. Dil, Düşünce ve Kavram.....	13
1.5. ZAMAN KAVRAMI	14
1.5.1. Çocukta Zaman Algısının Gelişimi ve Öğretimi	18
1.5.2. Kronoloji ve Kronoloji Becerileri.....	24
1.5.2.1. Yerleştirme Becerisi.....	25
1.5.2.2. Sıralama (ardışıklık) Becerisi.....	25
1.5.2.3. Konumlandırma Becerisi	26
1.5.2.4. Tarihlendirme Becerisi.....	26
1.5.2.5. Mesafelendirme Becerisi.....	27
1.5.2.6. Eşzamanlılık Becerisi.....	27
1.5.3. Değişim ve Süreklilik	27

1.5.4. Zaman Şeritleri	28
------------------------------	----

İKİNCİ BÖLÜM

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

2.1. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	30
---	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. YÖNTEM	38
-------------------	----

3.1.1. Araştırmanın Modeli	38
----------------------------------	----

3.1.2. Çalışma Evreni	38
-----------------------------	----

3.1.3. Veri Toplama Süreci	40
----------------------------------	----

3.1.4. Verilerin Analizi	41
--------------------------------	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. BULGULAR VE YORUM	43
------------------------------	----

4.1.1. Öğrencilerin Zaman Kavramlarını Sınıflama Becerilerine Yönelik Bulgular ve Yorumları	43
---	----

4.1.2. Öğrencilerin Zaman Kavramlarını Karşılaştırma Becerilerine Yönelik Bulgular ve Yorumları	59
---	----

4.1.3. Öğrencilerin Zaman Kavramlarını Sıralama Becerilerine Yönelik Bulgular ve Yorumları	84
--	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

5.1. TARTIŞMA	134
---------------------	-----

SONUÇ VE ÖNERİLER	136
-------------------------	-----

EKLER	140
-------------	-----

KAYNAKÇA	147
----------------	-----

DİZİN	155
-------------	-----

TABLOLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1.1: “Dün, Bugün, Yarın” Temasındaki Kavramlar	7
Tablo 1.2: Çocukların Tarihi Anlamasına Yardımcı Hedef-Etkinlikler-Organizasyon- Kaynaklar	23
Tablo 2.1: Çocuklarda Zaman Bilişlerinin Gelişimi	30
Tablo 3.1: Örnekleme Oluşturan İlkokullar ve Öğrencileri.....	39
Tablo 4.1: İyi Düzey Akademik Başarılı Öğrencilerin Zaman Kavramlarını Sınıflamaları.....	43
Tablo 4.2: Orta Düzey Akademik Başarılı Öğrencilerin Zaman Kavramlarını Sınıflamaları.....	48
Tablo 4.3: Düşük Düzey Akademik Başarılı Öğrencilerin Zaman Kavramlarını Sınıflamaları.....	53
Tablo 4.4: Öğrencilerin Yakın Zaman Kavramlarını Karşılaştırması.....	59
Tablo 4.5: Öğrencilerin Aynı Zaman Kavramlarını Karşılaştırması.....	69
Tablo 4.6: Öğrencilerin Zıt Zaman Kavramlarını Karşılaştırması.....	74
Tablo 4.7: Zaman Çizgisinde Sıralanan Zaman Kavramlarının Yönlerinin Gerekçeleri.....	130
Tablo 4.8: Zaman Çizgisinde Sınıflanan Zaman Kavramları	131

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 4.1: Geçmiş Zaman Kavramlarının Zaman Şeridinde Sıraları	85
Şekil 4.2: Şimdiki Zaman Kavramlarının Zaman Şeridinde Sıraları.....	86
Şekil 4.3: Gelecek Zaman Kavramlarının Zaman Şeridinde Sıraları	87

TEZ METNİ

GİRİŞ

Problem

Çocuğun gelişmesinin, sosyalleşmesinin, temel yaşam becerilerini kazanmasının ve hayata karşı donanımlı hale gelmesinin temeli ilk kez Hayat Bilgisi Dersi aracılığıyla öğrenciye kazandırılmaktadır (Akbulut, 2007). Hayat Bilgisi Dersi, öğrencinin aile ortamından ve yakın çevresinden ayrılıp formal öğrenme ortamı olan okulda, o zamana kadar edindiği tecrübelerini ilişkilendirme fırsatı yakaladığı ayrıca yanlış öğrenmelerin de giderilmesinde yarar sağlayan bir derstir (Bektaş, 2007). Öğrenci sosyalleşmeyi, vatanına milletine bağlılığı, aile sevgisini, zaman algısını vb. gibi konuları bu dersin içerisinde öğrenir. Öğrenci bilgileri edindiği deneyimlerle ilişkilendirerek özümser ve anlamlandırır (Yıldırım, 2006). Bu derste öğrenci günlük yaşantısında fayda sağlayacak bilgiler elde etmektedir.

Birey doğduğu andan itibaren ölünceye dek farklı bilişsel dönemler içerisinde geçmektedir (Yapıcı ve Yapıcı, 2005). Normal bir birey hayatının her anında yeni bilgiler elde edip, bilişsel yapılarının gelişimini sağlamaktadır. Bilişsel gelişimin sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmesinde kavramların rolü büyüktür.

Kavramlar bilgilerin yapı taşları olarak adlandırılabilir (Çaycı, 2009). Kişi; olay, nesne, fikir ve davranışları ortak yönlerine göre sınıflandırmada kavramları kullanır. Kavramlar, bu sınıflandırmaların soyut temsilcileridir (Fidan, 1997). Kavram öğrenme bireyin, bilişsel yapılarında gelişimi sağlayacak öğrenme etkinliğidir. Kavramlar sayesinde birey yeni bilgiler öğrenme olanağı bulur.

Kavramların bir bölümü olan zaman kavramları ise bireye zamanı anlama, planlama ve değerlendirebilme becerilerinin kazanmasını sağlamaktadır. Bebeklikteki zaman kavramı daha çok “şimdi” ile kısıtlıdır. Çocuk 2 yaşında iken çok az sayıda geleceği anlatan sözcükler kullanır (sonra, bir dakika sonra gibi). Geçmiş ise, en son oluşan zaman kavramıdır (36 ay dolaylarında oluşur). Şu halde 18-48 aylar arasında önce şimdiki, sonra geleceği ve en son geçmişi belirleyen sözcükler kullanılır. Okulöncesi çocukları da öğleden evvel ve sonra ile haftanın günlerini ayırt etmede zorlanmaktadırlar (Fişek ve Yıldırım, 1983; aktaran Er, 2008).

Zaman kavramları ilköğretimin ilk yıllarında Hayat Bilgisi, Türkçe ve Matematik gibi dersler aracılığıyla kazandırılmaya çalışılır. Fakat soyut bir özelliğe

sahip olan zaman kavramlarının, öğrenciler tarafından ne ölçüde kazanılıp kazanılmadığı merak konusudur. Çocuklar zaman kavramlarını anlama da zorluk çektiklerinde, cümle içerisinde de yanlış şekillerde kullanabilirler. Bunun sebebi olarak çocuğun anlayamayacağı nitelikte zaman kavramlarının derslerde ele alınması ya da üzerinde durulmaması olabilir. Zamanı anlamakta ve ifade etmekte zorluk yaşayan bir birey yaşamının çoğu yerinde aksaklıklar yaşayabilmektedir. Yapılan bu araştırma, 3. sınıf öğrencilerinin Hayat Bilgisi Ders Kitabındaki “Dün, Bugün, Yarın” temasında yer alan zaman kavramlarının öğrenci görüşlerine göre ele almaya yöneliktir.

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı Hayat Bilgisi Ders Kitabında yer alan “Dün, Bugün, Yarın” temasındaki zaman kavramlarının, ilkokul 3. Sınıf öğrencilerinin nasıl algıladıklarını incelemektir. Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara da cevap aranacaktır:

1-Farklı düzeylerdeki 3.sınıf öğrencilerinin Hayat Bilgisi Ders Kitabındaki “Dün, Bugün, Yarın” temasında yer alan zaman kavramlarını:

a-Nasıl sınıflamaktadır?

b-Nasıl karşılaştırmaktadır?

c-Nasıl sıralamaktadır?

Önem

Zaman kavramı, bireyin yaşantısında yardımcı olan temel kavramlardandır. Çünkü birey akıp giden zamanı bu kavramlar sayesinde anlamakta ve hayatını planlayabilmektedir. Ayrıca bilim dünyası da bu kavramları sürekli olarak kullanmaktadır. Bireyin gireceği sınavlar, iş gidişi, iş dönüşü, tatiller, ibadet zamanları gibi birey için çok önemli olan birçok durum zamanla ilişkilidir. Kısacası, bireyin hayatının her anında zaman kavramları yer almaktadır. Bu denli önemli olan zaman kavramının nasıl öğrenildiği ve öğretileceği bilinmelidir. Araştırmamız sonucunda elde edilecek bulgular ışığında zaman kavramı öğretim yöntem ve tekniklerinin geliştirilmesi bakımından araştırma önem arz etmektedir.

Ayrıca 3.sınıf öğrencilerinin zaman kavramlarını kazanılmışlık düzeylerini ortaya koyarak, eğitim dünyasına veriler kazandırmayı, öğrencilerin algılamada ve

açıklamada zorluk yaşadığı zaman kavramları hakkında elde edilen veriler ışığında çözüm önerileri ortaya koymasından önemlidir.

Ders kitapları hem öğretmen hem de öğrenci bakımından önemli birer ders araç gereçidir. Kitapların çağın gereklerine göre düzenlenmesi ise yapılan araştırmalar ile mümkün olabilmektedir. Yapılan araştırma sonucunda Hayat Bilgisi Ders kitaplarındaki zaman kavramlarını kazandırmaya yönelik bölümleri ve ders kitaplarının düzenlenmesinde önemli bir role sahip öğretim programları da bu verilerden yararlanarak gelişimi sağlanabilecektir.

Yabancı kaynaklarda uzun bir süredir üzerinde durulan çocuklarda zaman kavramı gelişimi ve öğretimi ülkemizde de gereken değeri yapılacak araştırmalar sayesinde bulacaktır. Yapılan araştırma bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara kaynak olacaktır.

Varsayım (Sayıltı)

1-Öğrencilerin konvansiyonel zaman kavramlarını kazandığı varsayılmaktadır.

Sınırlılık

Hayat Bilgisi Ders Kitabında yer alan “Dün, Bugün, Yarın” temasındaki zaman kavramlarının araştırmaya tek kaynak olarak alınmasından dolayı sınırlıdır. Çünkü araştırmadaki zaman kavramı çeşitliliğini sınırlamıştır.

Tanım

Düzyey: Bir bireyin başka bireylere göre olan başarı seviyesi (TDK).

BİRİNCİ BÖLÜM
LİTERATÜRLE İLGİLİ BİLGİLER

1.1. İLKÖĞRETİMİN ÖNEMİ

Çocuğun ailesi ve okul öncesi eğitiminden sonra en uzun süreli içinde bulunduğu eğitim kurumu ilköğretimdir. Bu eğitim-öğretim kurumlarında başarı duygusunu tadan çocuklar geleceğe emin adımlarla yaklaşmış olurlar (Tuncer, 2009).

İlköğretim çağı çocuklarda çok önemli izler bırakmakta ve çocuğun geleceğinde önemli ölçüde rol oynamaktadır. İlköğretim, bir yönüyle çocuğun kendi yeteneklerini geliştirmesine imkân sağlamalı bir diğer yönüyle de çocuğun daha sonraki öğrenim hayatı için temel bilgi ve becerileri kazandırmalıdır. İlköğretim bir meslek eğitimi vermese de çocuğun gelecekte seçeceği mesleğe dair bilgi ve beceri birikimini kazandırması açısından oldukça önemli bir yere sahiptir (Özkan, 2009). Kısacası ilköğretim çağı hem çocuğun hem de ülkenin geleceğine yön veren bir öneme sahiptir.

1.2. HAYAT BİLGİSİ DERSİ

1.2.1. Hayat Bilgisi Dersinin Önemi ve Amacı

İlkokulun 1. , 2. ve 3.sınıflarının programında yer alan doğa ve toplumbilimleri alanlarına ilişkin, çağın gerektirdiği en temel bilgi, beceri, tutum, düşünce ve değerlerin çocukların ihtiyaçlarına yönelik seçilip, onları hayata hazırlama görevini üstlenen temel derstir (Çengelöglü, 2005).

Hayat Bilgisi Dersinin psikolojik yapısı, Gestalt psikolojisine dayanır (Onur, 2008). Bu anlayış sayesinde, tarih, coğrafya, sağlık, fen bilgisi ve trafik gibi çeşitli disiplinlerin Hayat Bilgisi dersinin içeriğini oluşturduğu görülmektedir (Barth ve Demirtaş, 1997).

Hayat Bilgisi dersindeki konular, çocukların deneyim dünyasına uygun olarak ev, aile, okul ve yakın çevresi gibi konulardan seçilir. Konu merkezlidir (Kabapınar, 2009). Kısacası, Hayat Bilgisi dersi, çocuğun fiziksel ve toplumsal hayata uyumunu sağlayan ilk derstir (Binbaşoğlu, 1991). Birey çevresini anlama ve keşfetme isteğini bu ders sayesinde giderecektir.

Hayat bilgisi dersi ilköğretimin birinci kademesinin belkemiğini oluşturur (Güngördü, 2001). Çocuğa bulunduğu doğa ve toplumsal çevre inceletilerek; çevreyi tanıtmak, çevre sorunlarıyla ilgili doğru bilgiler kazandırmak, çevreye uyum için gerekli

olan bilgi, beceri ve tutum/davranışları öğretmek Hayat Bilgisi dersinin öncelikli amaçlarıdır (Akınoğlu, 2005).

Hayat Bilgisi, çocuğun yaşantılarını, kendine özgü bir atmosfer içinde değerlendirmesini sağlayan, yaşantısal izlenimleri bilgi, beceri düzeyine çıkarmasında en etkin mekanizmaları sağlayan derstir (Kara, 2008). Kısacası bu ders çocuğun hayatı tanımada rehberdir.

1.2.2. Hayat Bilgisi Dersinin Tarihsel Gelişimi

Hayat Bilgisi dersinin ne zaman ve nerede başladığı net olarak bilinmemektedir. Yalnız, insanoğlunun var olduğu andan itibaren hem fen hem de sosyal bilimler eğitiminin başladığı söylenebilir (Sönmez, 2005).

Ülkemizde Hayat Bilgisi dersinin ilk izlerine 1869 yıllarında rastlandığı söylenebilir. (Güleryüz, 2008). Cumhuriyetin ilanından sonra birbirinden bağımsız okutulan dersler Hayat Bilgisi adıyla bir bütün haline getirildi (Binbaşoğlu, 2003). Cumhuriyetin ilk yılları olması nedeniyle vatandaşlara Cumhuriyeti benimsetmek gayesi programın içeriğini etkilemiştir. (Yıldız, 2009). Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar olan ilköğretim programlarında Hayat Bilgisi Dersi her zaman yer almıştır. (Özkan, 2009).

Okulların, çağın gerekleri doğrultusunda öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarına yanıt verebilecek nitelikler taşıması, eğitimin niteliğini geliştirmek ve öğrenci başarısını arttırmak için, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı belli dönemlerde değişikliğe uğramıştır (Belet, 1999). Hayat Bilgisi Dersinde en son olarak 2009 Hayat Bilgisi Dersi Programı çerçevesinde hazırlanan konular işlenmektedir.

1.2.3. 2009 Hayat Bilgisi Dersi Programı

2005-2009 Hayat Bilgisi Ders Programı yapılandırmacı kurama göre şekillenmiştir. Bu programa göre, öğrenme sürecinde çocuk aktif ve kendi öğrenmesinden de sorumlu olmalıdır (Saban, 2002).

1.2.3.1. Temalar

Programda “birey”, “toplum” ve “doğa” olmak üzere üç ana öğrenme alanı belirlenip, değişim de öğrenme alanlarını kapsayan bir boyut olarak düşünülmüştür. Öğrenme alanlarını çevreleyen üç tema belirlenmiştir. Bu temalar; “Okul Heyecanım”, “Benim Eşsiz Yuvam” ve “Dün, Bugün, Yarın” başlıklarından oluşmaktadır (MEB, 2009). Üç tema üç yıl boyunca aynı adlandırmayla devam etmektedir (MEB, 2005).

Hayat bilgisi dersi, çocuğa zaman kavramını kazandırmada en uygun yöntem, teknik ve etkinliklerin uygulanabileceği önemli bir derstir. Çocuğa her olayın bir başlangıcı olduğu, zamanla uyarılar tarafından değişikliğe uğradığı ve daha sonra ortadan kalktığı çocuğa kavratılmalıdır (Akın, 2007). Küçük yaşlarda sınırlı bir zaman kavramı kapasitesine sahip olan çocuklara hayat bilgisi ders kitabındaki “Dün, Bugün, Yarın” temasıyla şu kavramlar kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Tablo 1.1: “Dün, Bugün, Yarın” Temasındaki Kavramlar

DÜN, BUGÜN, YARIN		
1.SINIF	2.SINIF	3.SINIF
• Geçmiş	• Değişim	• Cumhuriyet
• Şimdi	• Karşılaştırma	• Teknolojik ürün
• Gelecek	• Aile büyüğü	• Bilgisayar
• Oyuncak	• Hayat	• İletişim teknolojisi
• Öz geçmiş	• Katı-sıvı-gaz	• Yerleşim birimi
• Anı	• Neden-sonuç	• Müze
• Kılık-kıyafet	• Hava	• Kültürel değer
• Değişiklik	• Su	• Karşılıklı
• Mevsim	• Toprak	bağımluluk
• Takvim	• Gök cismi	• Karşılıklı etkileşim
• Hava durumu	• Bina	• Cansız varlık
• Yeryüzü	• Doğal çevre	• Zaman
• Gökyüzü	• Yapay çevre	• Doğa
• Renk		• Su döngüsü
• Dünya		• Grafik
• Gün		• Meteoroloji
		• Tahmin
		• Ay
		• Süreklilik

Kaynak: MEB, 2009: 72

Bu zaman kavramlarının derslerde tanımı yapılmayıp, kavramla ilişkili kazanımlara ait öğrenme-öğretme etkinlikleri aracılığıyla öğrencilerin bulmaları sağlanmaktadır (MEB, 2009). Yukarıdaki kavramlar öğrencilerin zamanla meydana gelen değişimleri ve sürekliliği algılamalarını sağlayacak nitelikteki kavramlardır. Öğrenciler 1.sınıftan itibaren geçmiş, şimdi ve gelecek zaman kavramlarını öğrenerek diğer sınıflarda da bu kavramları pekiştirme imkanı bulmaktadırlar.

1.3. BİLİŞSEL GELİŞİM

Bireyin doğumundan başlayarak yetişkinliğine kadar, çevresindeki dünyayla etkileşimini sağlayan ve dünyayı anlamasına yarayan bilginin öğrenilip kullanılmasına, depolanmasına, yorumlanarak yeniden düzenlenmesine, değerlendirilmesine yardımcı olan, tüm zihinsel süreçleri kapsayan bir gelişim alanıdır (Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, 2007).

Piaget, Bruner ve Vygotsky farklı bilişsel gelişim kuramları ortaya koymuşlardır.

Piaget'ye göre çocuk aktif bir şekilde yaşamın içerisinde (Senemoğlu, 2006). Piaget'ye göre gelişim süreçleri sabitlenmiş bir ardışıklıkla olmaktadır (Charles, 1992). Piaget'ye göre bilişsel gelişim, birbirini takip eden dört temel evre içinde ortaya çıkmaktadır (Erden ve Akman, 1995).

Piaget, bilişsel gelişimi, Duyusal-Motor (0-2 Yaş), İşlem Öncesi (2-7 Yaş), Somut (7-11 Yaş) ve Soyut İşlemler (12 +) Dönemi olmak üzere dört temel gelişim dönemine ayırır.

Duyusal-Motor döneminde çocuklar nesneyi tüm organlarıyla birlikte algılayarak bütünleşmeyi sağlarlar. Nesnenin sürekliliği düşüncesi gelişir. Bu dönemde refleks hareketlerinden amaçlı hareketlere doğru bir gelişme yaşanır (Fidan ve Erden, 1998).

İşlem Öncesi Dönem kendi içinde iki kısma ayrılır. İlki olan sembolik dönemde dilsel gelişimin hız kazanmıştır (Topses, 2006). Bu yaşlarda sembolik oyunlar oynanmaya başlar. Bellek hızlı gelişme göstermektedir (Arı, 2003). Mantıksal düşünceleri henüz gelişmemiştir (Fidan ve Erden, 1998).Nesneleri tek özellikleri

yönünden sınıflandırılır. Bir özellik bakımından farklı olan nesnelere farkını bulamazlar. İkincisi olan sezgisel dönemde sezgileriyle düşünür. Üst düzey sınıflama becerileri gözükmez (Senemoğlu, 2007). Anlaşıldığı üzere çocuklarda sınıflama becerisi bu yaş aralığından itibaren gelişmeye başlanmaktadır.

Somut işlemler döneminde büyüklük, uzay, ağırlık, hacim, sayı ve zaman gibi kavramları kazanmaya bu dönemde başlayacaklardır. Somut nesnelere, belirli özelliklerine, niteliklerine göre kavramlaştırarak, kümeleştirecek, sınıflandıracak ve karşılaştırma işlemlerini geliştirecekleri şemalarla, başarabilecekleri zihinsel gelişim düzeyine ulaşacaklardır (Topses, 2006). Çocuk bu dönemde sınıflama becerilerini kazanmaya başlar. Çeşitli açılardan birçok sınıflandırma yapabilir. Hatta birden fazla boyutu kullanarak sınıflama yapabileceklerdir (Bacanlı, 2009). Anlaşıldığı üzere birey belli kavramları, sınıflama ve karşılaştırma becerilerini bu dönemde kazanmaktadır.

Soyut işlemler döneminde, Piaget'ye göre birey ergenlik dönemiyle birlikte yetişkin gibi düşünmeye başlar (Aral, Baran, Bulut ve Çimen, 2001). Varsayımlar kurabilir, mantıksal sonuçlar çıkarabilir. Somut ya da soyut sunulan, karmaşık sorunları sistemli bir şekilde çözebilirler (Gander ve Gardiner, 1995). Çeçen (2007)'ye göre soyut düşüncenin olabilmesi için mantıksal düşünme ve akıl yürütme, varsayımsal olarak düşünme, soyut düşünebilme, metabiliş ve içebakış yapabilme düşünme biçimlerinin olması gereklidir.

İfadelerden anlaşıldığı üzere çocukta çoğu düşünme biçimi bu dönemde ortaya çıkmaktadır. Diğer dönemlerini sağlıklı bir şekilde geçiren birey bu evre ile zihinsel gelişim dönemlerini tamamlamaktadır.

Vygotsky, bilişsel süreçlerin, sosyal etkileşim kökenlerine dayandığını belirtmektedir (Berk, 1994). Sosyal çevre, çocukların öğrendikleri kavramların, fikirlerin, olguların, becerilerin, tutumların kökenini oluşturur. (Senemoğlu, 2007). Vygotsky'ye göre üst düzeydeki zihinsel işlevler genellikle bireyler arasında olan birebir iletişim ve işbirliği sayesinde gerçekleşmektedir (Arı, 2003).

Kısacası Vygotsky bilişsel gelişimde sosyal çevrenin etkilerini belirtmiştir. Sosyal çevre bireyde kavram edinmede de önemli bir yere sahiptir. Birey sosyal çevresinin yardımıyla belli kavramları öğrenebilmektedir. Örneğin çocuğun yakın

çevresi olan ailesi günlük yaşantılarında zaman kavramlarını sıkça kullanıyorsa çocuk zaman kavramını daha rahat öğrenebilecektir.

Amerikalı Psikolog Jerome Bruner bilişsel gelişim kuramının özelliklerini belirlerken Piaget'den etkilenmiştir (Uzuner, 2003). Bruner bilişsel gelişim dönemlerini üç döneme ayırır. Eylemsel dönemde çocuklar yaparak yaşayarak öğrenirler (Aydın, 2000). İmgesel dönemde çocuk çevresinden edindiği algıları belleğinin gelişmesi sayesinde zihninde imgeler şeklinde saklamaktadır (Çeçen, 2007). Sembolik dönemde ise etkinlik ya da algının anlamını açıklayan semboller kullanılmaktadır. (Senemoğlu, 2007).

Anlaşıldığı üzere Bruner kuramında Piaget'den etkilenirken, Vygotsky ise farklı olarak çevreye önem vermektedir. Bilişsel gelişim sayesinde birey, çevresinde bulunan nesne ve düşünceleri onları temsil eden kavramlar sayesinde anlamaktadır. Bilişsel gelişim düzeyine göre basit veya zor kavramlar öğrenilir. Kısacası bilişsel gelişim ile kavramlar arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır.

1.4. KAVRAM GELİŞİMİ

Sokrates, Aristoteles, Hume ve Kant'a kadar birçok filozofun farklı yaklaşımları olmasına karşın, temelde, kavramı, bir şeyin zihindeki ve zihne ait tasarımı olduğu görüşü benimsenmiştir (Özlem, 1991).

Kavram, olgular grubunu temsil eden bir sözcük ya da cümle ile ifade edilen ve bu nedenle bir olguya göre düşünülmesi daha zor olan soyut bir düşüncedir. Kavramlar, anlama veya ana fikir olarak özetlenmiş ve yorumlanmış gerçekler grubunu oluşturur. Kısaca, bir olgular grubun benzerlikleri olabilir. Benzerlikler özetlendiğinde ve yorumlandığında bir kavrama ulaşılır (Barth ve Demirtaş, 1997). Yani benzer özellikleri paylaşan nesne, görüş ve olayların ortak adına kavram denilir (Atasayar, 2008).

İnsan zihni farklı nesne, olay, fikir ve davranışların kesişen yönlerini tespit ederek, onları belli kriterler çerçevesinde sınıflandırır. Kavramlar, oluşturduğu bu sınıflamaların soyut temsilcileri olup gerçek hayatta tam karşılıkları yoktur. Örnekleri

yaşantı içerisinde bulunmaktadır (Fidan, 1997). Yani kavramlar gerçek hayatta değil, düşüncelerimizde vardır. Gerçek hayatta sadece örnekleri bulunabilir (Kaptan, 1998).

Kısacası kavramlar, insanı ve yaşamı anlamayı basitleştirir. Kavramlar yaşamı kategorileştirip, insanların anlayacağı şekilde sınıflandırmıştır (Doğanay, 2005). Bu sayede bir bilgi parçası, kişi için anlamlı olmakta ve bilgilerini düzenleyebilmektedir. Ayrıca yeni bilgileri keşfedebilmesini ve bunları anlayacağı şekilde yapılandırabilmesine yardımcı olmaktadır (Çaycı, 2009). Her geçen saniyede yeni bilgiler çoğalmaktadır. Bireyin çağa ayak uydurabilmesinin temel koşulu, kavramları anlaması ve öğrenebilmesidir.

1.4.1. Kavramların Özellikleri

Kavramların özellikleri Ülgen (2004)'e göre şunlardır:

- Kavramların algılanan özelliklerin bireyden bireye farklıdır.
- Her kavramın bir orijinali vardır.
- Kavramların bazı özellikleri, bazen birden fazla kavrama ait olabilir.
- Kavramlar nesnelerin ve olayların hem doğrudan hem de dolaylı olarak gözlenebilen özelliklerinden meydana gelirler.
- Kavramlar birden fazla boyutludurlar.
- Kavramlar kendi içlerinde, özelliklerine uygun ölçütlere göre gruplanabilirler.
- Kavramlar dille ilişkilidir.
- Kavramlar aralarındaki etkileşim sayesinde bir bütünlük oluştururlar.
- Kavramların özellikleri de kendi içinde kavramdır.

1.4.2. Kavram Öğrenme

Kavram öğrenme bilişsel gelişimin en önemli konularındandır (Karadeniz, 2002). Piaget, çocuklukta edinilen kavramları ikiye ayırır. İlki, kendiliğinden oluşan kavramlardır. İkincisi, kendiliğinden gelişmeyen kavramlardır. Piaget, kendiliğinden

gelişmeyen kavramların, çocuğun hayata uyum sağlaması adına dışarıdan zorunlu olarak öğretildiğini belirtmiştir. Piaget, çocuğu okulda pasif alıcı olarak görmektedir (Erdener, 2009).

Gagne'nin sınıflamasına göre ise kavramları öğrenebilmek ve doğru biçimde kullanabilmek için bazı sözel bilgilere ve ayırt etme yeterliklerine sahip olunmalıdır. İki şeyin aynı ya da farklı olduğunu belirtemeyen bir kişi, kavramları daha zor öğrenir. Nasıl kavramları öğrenmek bazı ön yeterlikleri gerektiriyorsa, kavramlar da ileri seviyedeki zihinsel becerilerin altyapısını oluşturmaktadır. Kavramları tam öğrenemeyen bir kişinin kuralları doğru uygulaması, anlaması, değerlendirmesi ya da sorunları çözebilmesi mümkün gözükmemektedir (Şimşek, 2006). Birey kavramları öğrendikçe kendini bir üst öğrenim için hazır hale getirebilmektedir. Çünkü birey artık belli konuları daha kolay anlayabilecektir.

1.4.3. Kavram Öğretimi

Kavram öğretimi, öğretim süreci açısından oldukça önemlidir. Her bilimin kendine özgü kavramları bulunmaktadır. Eğer o bilim dalı öğretilecekse, ilk olarak kavramların öğretilmesi gereklidir (Topses, 2006).

Kavramların öğretiminde, kavramın özellikleriyle ilgili olumlu ve olumsuz örneklerden yararlanılır. Olumlu örnek kavramın özelliklerini belirten örnekler; olumsuz örnekler ise, temelde öğrenilmesi gereken özellikleri gösteren örneklerdir (Ülgen, 2004). Eğitim dünyasında yeni yaklaşımların bir sonucu olan “öğretmenin rehberliği” kapsamında öğretmenlerden beklenen, kavram öğrenmenin hangi süreçlerde ve koşullarda nasıl gerçekleştiğini bilmesidir (Çaycı, 2009).

Anlaşıldığı üzere kavram bireyin bir bilim dalında veya iş kolunda ilerleyebilmesi için gereklidir. Birey edindiği kavramlar sayesinde kendini geliştirme imkânı bulacaktır. Bu tür nedenlerden dolayı kavram öğretimi tüm bireyler açısından önemlidir.

1.4.4. Dil, Düşünce ve Kavram

Dil, insanoğlunun nesiller boyu süren tecrübeler sonucu, anlaşma ve iletişim kurmak için kullandıkları soyut kurallar bütünüdür (Özbay, 2005).

Dil, tarihsel gelişimi içerisinde daha karmaşık bir hal alan çağdaş sosyal yaşamın ürünüdür. Anlaşılacağı üzere her dil, ait olduğu kültüre özgü kavram ve imgeleri anlamlı söz dizimleri ile yansıtan sembollerden meydana gelmektedir. Bu sayede kültürel birikimlerin gelecek nesillere aktarılması ve sosyal yaşamın devamlılığının gerçekleşmesi için dil gereklidir (Aydın, 2001).

Çocuk dili öğrenmeden dünyayı anlamlandıramaz. Yaşantı kazanma; sözel, görsel, matematiksel ya da müziksel dünyanın zihinsel temsilcilerinin kazanılmasını zorunlu kılar (Senemoğlu, 2007). Dil sayesinde birey başkalarıyla iletişim kurmaktadır. Kavramları dil yoluyla öğrenir, öğretir ve tartışır. Dilin doğası ve işlevleri bilişsel gelişimin bir parçasıdır (Uzuner, 2003). Kısacası dil bireyin çoğu yönde gelişebilmesinde yardımcıdır.

Çocuğun dil gelişimi ile bilişsel, düşünsel gelişimi arasında yoğun bir ilişki bulunmaktadır. Dilin işlevi geliştikçe, düşünsel gelişimde aynı yönde gelişme gösterecektir. Her gelişim döneminde duygu ve düşüncelerin temel araçları; çeşitli tepkiler, sesler, sözcükler, kavramlar, cümleler yani simgesel ifade araçları, kısacası dildir (Topses, 2006).

Wallon, Koffka, Piaget, Delacroix ve başka birçok araştırmacı normal çocuklarla yaptıkları incelemelerde, K. Buehler ise sağır ve dilsiz çocuklar üstünde yaptığı araştırmalarda; sözcük ile nesne arasındaki bağlantının çocuk tarafından bulunmasının, gelişmiş düşüncenin özelliği olan işaret ile temsil edilen arasındaki simgesel ilişki bakımından bir kavrayışa hemen yol açmadığı, sözcüğün çocuğa yalnızca bir işaret olmaktan çok nesnenin bir niteliği veya özelliği olarak hissedildiği; çocuğun içsel işaret-temsil edilen ilişkisinden önce dışsal nesne-sözcük yapısını kavradığını ve bu keşfin çocuk tarafından zaman içinde yapıldığı sonucuna varmışlardır (Vygotsky, 1998).

Dilin kazanılması bilişsel ve algısal gelişimle yakından ilgilidir. Problem çözme, kavram oluşturma gibi süreçlerde dil gelişimi ile bilişsel gelişim karşılıklı ilişki içerisinde bulunmaktadır (Alpöge, 1991). Dil olmasaydı düşünce biçimsiz olurdu.

Düşüncenin somut şekle bürünmesi dil sayesinde mümkündür (Özbay, 2005). Özetle dilin gelişimine paralel olarak çocukta düşüncenin gelişimi sağlanmaktadır. Düşüncenin gelişimi ise doğrudan bilişsel yapıları etkilemekte ve bu sayede kavram öğrenme zor veya kolay şekillerde olmaktadır.

Whorf, Sapir ve Vygotsky'in görüşleri ise, Piaget'den ayrılmaktadır. Whorf ve Sapir'e göre, kültürün dili o kültürün insanının düşünme yapısını belirler. Vygotsky aynı nesnenin, kavram ve ilkelerin farklı kültürlerde farklı sözcüklerle ifade edildiğini ve farklı anlamlar yüklendiğini belirtmektedir (Ülgen, 2004). Vygotsky, çocuğun düşünme ve konuşma kapasitesine sahip olduğunu, iki yaşlarında bu kapasitelerin birleşip içsel konuşmaya dönüştüğünün işaret eder. Çocuk içsel konuşmada, dili sebep bulmada kullanır. Kavram geliştirmede çocuğun karşılaştığı sözcükler, öğeleri sınıflandırma yapmaya ya da düşüncelerini aktarmasını sağlar (Ülgen, 1997).

Ayrıca çocuğun dilsel sembollere ve kavramlara hakim olma seviyesi, çocuğun düşünme kapasitesini içerik ve biçim bakımından etkilemektedir. Düşünme, önceden defalarca yapılmış bir davranımın, zihinde kümelenmiş bilgileri geri çağırmaya bağlıdır. Önceden ezberlenen bir kavram veya sayı listesinin geri çağırılması işlemleri için de geçerlidir. Düşünce bunlar gibi bir dizi faktörün etkileşimine bağlıdır (Aydın, 2001).

Konuşma ve dil arasında anlamsal bir farklılık bulunmaktadır. Konuşma; konuşuyor olabilmenin gücüdür. Kişi düşüncelerini ve duygularını konuşma sesleriyle anlatır. Dil düşünceleri, sesleri, yazı sembollerini ya da jestleri kullanarak sözel ve sözel olmayan yöntemlerle farklı kişilerle anlamlı iletişim sağlamada kullanılmaktadır. Bu nedenle, dil birkaç bileşeni içeren kompleks bir sisteme sahiptir (Güven ve Bal, 2002). Dil becerisi, bireyin yaşam çevresindeki başarı ya da başarısızlıklarda önemli etkenlerden birisidir.

1.5. ZAMAN KAVRAMI

Zaman bir eylemin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre olarak tanımlanabilir (TDK).

Zaman, insan topluluklarının, yani anımsama ve sentez yapma gibi biyolojik verilerle ve becerilerle donatılmış canlılar öbeğinin iki ya da daha fazla olay akışı

arasında ilişki kurmasını ve bu olaylar için kıyas, karşılaştırma ölçüsü olarak standartlaşmasını temsil eden bir semboldür (Elias, 2000).

Zaman, zihnimizin oluşturduğu, başlangıcı ve sonu belli olmayan soyut bir süredir (Bozkurt, 2000). İnsanoğlu, zamanı birtakım gruplara ayırarak sınırlandırmaya çalışır. Çünkü söyledikleri olayın gerçekleşme ya da konuşma anına göre bu zaman çizgisi üzerine yerleştirmek ister (Üstünova, 2005). Dilbilgisinde zaman, eylemin yapılmakta olduğunu (şimdi), yapıldığını (geçmiş) ve yapılacağını (gelecek) bildiren soyut süre kavramıdır (Bozkurt, 2000). Genelde, dün, şimdi ve gelecek olmak üzere üç zaman diliminden bahsedilir (Üstünova, 2005).

Geceyi, gündüzü yani güneş ışığını, mevsimleri ay da yapacakları dinsel törenleri bir süreç olarak yaşayanlar, kum saatinden geriye ne kadar kaldığına ya da ne kadar kum tanesinin döküldüğüne bakanlar, çarklı saatlerde “şimdi saat kaç” diye bakanlar, dijital saatlerde artık şimdiyi yakalayamaz olmuştur. Çünkü şimdi durdurulamaz bir şekilde gitmekte ve her şey geçmişe dönüşmektedir. İnsanın değişik yöntemlerle zamanı bilme, öğrenme, anlama kaygısına, en iyi örnek mitolojideki zaman tanrısı Cronos’tur (Coşkun, 2005: 6).

Augustinus’a göre geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman diye üç zaman dilimi yoktur. Ona göre geçmiştekilere ilişkin şimdiki zaman, şimdikilere ilişkin şimdiki zaman ve gelecektekilere ilişkin şimdiki zaman vardır. Çünkü bu üç zaman zihinde vardır (Heidegger, 1996). Augustinus’a göre geçmiş yaşanmış, gelecek ise daha yaşanacak zamandır. Yani içinde bulunmadığımız zamanlardır. Ona göre önemli olan şimdiki zamandır. Sürekli olarak hayatımızın her anında olmaya devam etmektedir.

Tüm hayatımızı zamana; yıllara, mevsimlere, aylara, haftalara, günlere, saatlere, dakikalara, saniyelere hatta saliselere göre planlıyoruz. Bazen zamanın geçmek bilmediğinden yakınırken bazen de yirmi dört saatin bize çok az geldiğini söylüyoruz. Ancak hayatımızın tüm köşelerini sarıp sarmalamış olan zaman kavramının ne olduğu sorusunu yanıtlamak istediğimizde, Augustinus misali, söylemek istediğimiz çok şey olsa da, zamanı tarif edemediğimiz farkına varıyoruz (Yıldız, 2005).

Zaman kişiden kişiye, toplumdaki topluma değişen bir kabullenıştır. Hangi değişimle onun varlığı anlaşılabilir olduğu bilinmemektedir. Örneğin, gece yatıp sabah uyandığımızda gördüğümüz manzara ile bundan bir yıl sonra uyandığımızda

göreceğimiz manzara arasında hiçbir fark bulunmayacaktır. Ya da güneşin günümüzdeki batışı ile bundan on beş yıl önceki batışı arasında da hiçbir fark bulunmamaktadır. Fakat bu aynılıklar insanlarda değişim oluşturmaktadır. Bir durma halinde değil de, biz fark edemesek bile, her dakika, her saniye bir hareket halinde olduğumuzu bize anımsatmaktadır. Dün üzgündüm, bugün neşeliyim; dün oradaydım, bugün buradayım; şimdi gencim, yarın yaşlı olacağım gibi kişilerin kontrolünde ya da kişilerin isteğiyle gerçekleşmiş olaylar olmamakla beraber hızlı ya da yavaş, istemli ya da istemsiz bir şeylerin çevremizde bizden bağımsız şekilde değiştiğini göstermektedir (Güler, 2006). Çocukların değişimi algılamaları zamanı anlamalarında yardımcı olmaktadır. Bu yüzden ders kitaplarında bitki, insan vb. nesnelere yararlanılarak çocukların değişimi algılamaları sağlanmaya çalışılmaktadır.

Çoğu yönüyle zaman kavramı algılamaya bağlı bir kavramdır. Doğrusal bir çizgi üzerinde ilerleyen zaman, kavramı Eski Ahit'te ilk kez bir başlangıç ve yargılama günü arasındaki zaman olarak ifade edilip, sınırlandırıldığından bu yana var olan bir kavramdır. Üç büyük dinin kitaplarında geçmiş, şimdi ve gelecek üçlüsü yer almıştır. Modern dünyanın ihtiyaçları ve ilerlemeci bir tarih anlayışını destekleyen bir çizgisel zaman anlayışını kabullenip yaşamı o yönde planlamayı zorunlu kılmaktadır (Saybaşılı, 2008).

Friedman'a göre zaman incelemeleri üç alan içinde yapılmaktadır. Bunlar:

1-Konvansiyonel zaman: Bireylerin yaşamlarını belli bir düzene koymak amacıyla kullandıkları fiziksel zamanın birimlendirilmiş halidir (Safran ve Şimşek, 2009).

Arı (1993)'ya göre konvansiyonel zaman kavramlarının kendine özgü belirli özellikleri bulunmaktadır:

- Belirli bir zaman sırası bulunmaktadır. Örneğin, pazartesten sonra salının geldiği, kıştan sonra ilkbaharın geldiği anlaşılmaktadır.
- Belli bir başlangıç ve bitiş noktası yoktur. Örneğin, yılın aylarını nisandan başlayarak sayabiliriz.
- Belli bir zaman sırasına göre süren döngüsel özelliği bulunmaktadır.

2-Mantıksal zaman: Bütün olaylar belli bir ölçüde sıralanabilir. Süre, noktalar arasındaki uzaklık olarak hesaplanabilir. Örneğin, çocuk kahvaltı-öğle yemeği arasındaki sürenin, öğle-akşam yemeği arasındaki süreye kabaca eşit olduğunun farkında olabilir (Aydın, 2006).

3-Deneysel zaman: Sürenin hesaplandığı zamandır. Çocukların zamanı doğru olarak tahmin etmesi yaş ilerledikçe azalarak devam eder (Lester, Hoffman ve Brazelton, 1985; aktaran Aydın, 2006).

Edward T. Hall, *The Dance of Life* adlı kitabında, “zaman hakkındaki çoğu yanılgıdan ilki, onun tekil zannedilmesidir” diye belirtmektedir. Hall zamanın Newton’un belirttiği gibi belli bir değer olmadığını, geniş bir fenomenler alanını kapsayan bir kavramlar, olaylar ve ritimler yığını olduğunu söylemektedir. Hall, zamanı ayrıntılı bir şekilde incelemek için “zamanın bir haritası” modelini yapmıştır. Bu model sekiz farklı zaman türünü belirtmiştir. Bunlar, biyolojik zaman, kişisel zaman, fiziksel zaman, metafiziksel zaman, mikro zaman, eşleşmiş zaman, dinsel zaman ve dünyevi zamandır. Biyolojik zaman, evrenin ritminden kaynaklanan ve dış etki olmadığı takdirde doğanın ritim ve döngüleri senkronize kalan zaman çeşididir. Kişisel zaman, her bireyin zamanın akışın kendi duygusal ve psikolojik durumuna göre farklı farklı deneyimlediği zamandır. Fiziksel zaman, fizik ve mekanik alanlarda kullanılan, ölçülebilen zamandır. Metafiziksel zaman, asla ölçülemeyen, parapsikolojik olaylarla ilintili zaman çeşididir. Mikro zaman belli bir kültüre özgün zamandır. Eşleşmiş zaman insanın farkında olmadan içinde yer aldığı sosyal grubun ritmine uyum sağladığı zaman çeşididir. Dinsel zaman, modern Avrupa-Amerika insanların anlamakta güçlük çekecekleri kutsal veya mitsel zaman çeşididir (Hall, 1984; aktaran Saybaşı, 2008).

Sezyum atomunun parçalanması ile saniyenin milyonda biri tespit edilebilmektedir. Kısacası ilk uygarlıkların zaman algılarından çok farklı bir zaman algısının olduğu kesindir. Bu da tek bir zamanın olmadığını göstermektedir (Yıldız, 2005).

Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı üzere zaman net olarak tanımlanamayan bir kavramdır. Din, felsefe, fizik gibi bilim dallarına ya da toplumlara göre değişiklik göstermektedir. Bu kadar karmaşık bir kavramın bireyde nasıl gelişmeye başladığı ya da geliştirilebileceğinin bilinmesi önemlidir. Çünkü zaman sürekli olarak geçmekte ve

telafisi mümkün olmamaktadır. Birey için bu denli önemli olan bir kavramın doğru anlaşılıp kullanılabilmesi gereklidir.

1.5.1. Çocukta Zaman Algısının Gelişimi ve Öğretimi

Zaman engellenemez bir şekilde, sabit hızla akıp geçmektedir. Zaman tüm insanların eşit şekilde paylaştıkları eşsiz bir kaynaktır (Başpınar ve Bayramlı, 2008). Çocuklarda zaman kavramı, Batı’da uzun yıllardır çalışma konusu olmuştur. Bu konuda iki farklı düşünce grubu ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilki; araştırmalarının temelini Piaget’in çocuklarda zihinsel gelişimin evrelerinin oluşturduğu, standart ölçme araçlarıyla veri toplayarak bunları yaşa bağlı zihinsel gelişimine göre açıklayan çocuk merkezli düşününlerdir. Diğer grup ise 1980’li yıllardan itibaren ortaya çıkmıştır. Bu grup ağırlıklı olarak nitel yöntemleri kullanan, çocuklarda tarihsel zaman ve kronoloji düşüncesinin gelişiminde yaşa bağlı zihinsel gelişimin zorunlu olmadığını, bunun yerine öğretim strateji, yöntem, teknik, etkinlik ve materyallerinin iyi organize edilmesiyle istenilen başarıların elde edilebileceğini savunan konu merkezli düşününlerdir. Bu grupta Levstik, Barton, Pappas, West, Blyth, Foster ve Hoge, Harnett, Hoodles, Stow, ve Haydn, Thorton ve Vukelich ile Alleman ve Brophy yer almaktadır (Sarı, 2009).

Çocukların önceden bildiği tarihsel zaman bilgisi, ikinci önemli anlama sahiptir. Eğitim sürecinin prensiplerinden biri öğrencilere tarihsel zaman kategorilerinden, yıkılan geniş dönemlere, “şimdiye yakın”, “çok eskiden” ve “gerçekten çok eskiden” gibi pek çok detayı ayırt etmeleri konusunda yardımcı olmalıdır (Levstik ve Barton, 2001). Çocuk bu sayede tarihsel zamanı anlayabilecek ve açıklayabilecektir.

Piaget’e göre çocuklarda zaman kavramının gelişimi zor ve uzun bir süreçten meydana gelmektedir. Zaman kavramının gelişebilmesi için zihinsel bir yapılaşmaya gereksinim vardır. Piaget zaman kavramının kazanılmasını mesafe, zaman, hareket ve hızla ilişkili olarak incelemektedir. Zaman kavramının kazanılması için hareket ve hız kavramlarının gelişmiş olması gerekmektedir (Arı, 1993). Yedi yaş öncesinde ki çocuklarda “daha hızlı=daha uzak=daha çok süre” formülüyle açıklayabileceğimiz bir anlayış vardır (Piaget, 1992). Yapılan bir araştırmada da iki tane kendiliğinden hareket eden oyuncak araç, aynı zamanda hareket etmeye başlamış ve aynı zamanda hareketleri

sona ermiştir. Fakat bu oyuncaklardan bir tanesinin hızı diğerinden fazla olduğundan, biri ötekinden daha uzağa gitmiştir. Küçük çocuk zaman, mesafe ve hareket eden nesnenin hızı arasındaki ilişkiyi kavramadığından bu farklılığı kabul edemez. Altı-yedi yaşlarındaki çocuklar sadece iki objenin aynı anda başlayıp, aynı anda durduğunu kabul etmektedir. Fakat mesafeyi anlayamadıkları fark edilmektedir. Çocuklar, yaş ile büyüklük arasındaki ilişkiyi de anlamada güçlük yaşamaktadırlar. Bir ağaç diğerlerinden kısa ise, türü ne olursa olsun ağacın daha yaşlı olduğu düşüncesindedirler. O yaş çocuklarına göre bu büyüklük yaşa işaret etmektedir (Truner, 1975; aktaran Karadeniz, 2002).

Çocuklarda ilk zaman perspektifi günlük ritimler sayesinde oluşmaktadır. Bu ritim sabah, öğlen ve akşam şeklindedir. Gece, gündüz, öğleden evvel, öğleden sonra ise ilk takıldıkları ve anlayamadıkları zaman kavramlarıdır. Çocukların bekleme motivasyonlarının güçlü oluşu gelecek kavramının, geçmiş kavramından önce gelişmesini sağlamaktadır. Yılbaşı, doğum günleri gibi uzun zaman dilimlerini anlamakta zorluk yaşarlar. Çocuklar ancak beş ve altı yaşlarında önceki günden, yarın ve yarından sonraki günden konuşabilir. Bu yaşlarda düzgün bir şekilde olmasa da haftanın günlerini sayarlar. Çocuklar bunları işaretli günlere dayanarak öğrenirler. Örneğin, Pazar günleri pikniğe, Salı günleri oyun parkına, pazartesi günleri okula gibi durumlar sayesinde günleri öğrenirler (Ataç, 1991). Bir buçuk iki yaşlarında çocuk yakın geçmiş ve gelecek zamanı büyüklükleri taklit ederek kullanabilmektedir. Örneğin, baba gitti, kardeş geldi gibi kısa cümlelerle kullanmaya başlamaktadır (Karadeniz, 2002). Bu noktada ailenin önemi büyüktür çünkü çocuk ilk zaman kavramlarını ailesi yardımıyla kazanmaktadır.

En az 3 yaşındaki bir çocuk önümüzdeki günlerde olacak ardışık olayların bazılarını ailesi sayesinde tekrarlayarak öğrenebilir. Veyahut çok yakında olmayacak belirli olayların, özel olaylar ya da önermeler şeklinde hafızada saklayabilir (Nelson, 2006). Kısacası çocuk doğum günleri, bayramlar gibi özel günleri ailesi sayesinde öğrenebilir.

2 ve 3 yaşındaki çocuklar tarihsel süreçleri, günlük aktiviteleri olan televizyon, oyun ya da hikâye gibi etkinlikler aracılığıyla öğrenmeye başlayabilirler (Cooper, 1995). İki-dört yaşlarında çocuk daha çok şimdiki zamanla ilgilenmektedir. Sonra geleceği ve daha sonra da geçmişi belirleyen sözcüklere yer verirler. Çocuklar daha çok

şimdiki zamanla algıladıkları için zamanın devamlılığını anlamada güçlük çekmektedirler (Karadeniz, 2002).

Küçük çocuklarda sınırlı bir zaman kavramı vardır. Çoğunlukla zamanla ilgili anlayışları günlük olaylar çerçevesinde oluşur. Çocuklar konuşmalarında çoğu kez şimdiki zamanı kullanırlar. Yaklaşık olarak 3 yaş civarlarında geçmiş ve gelecekle ilgili kelimeleri anlamaya çalışırlar. Çocuklar 18-48 aylar arasında ilk olarak “şimdi” yi, sonra 30 ay civarında da “geleceği” ve en son olarak da “geçmiş” anlatan sözcükler kullanmaya başlarlar (Arı, Üstün ve Akman, 1997).

Çocuk zaman kavramını anlamaya başladığı zaman bazı olaylara günün belirli zamanları arasında ilişki kurmaya başlar (Karadeniz, 2002).Çocuk, okula gitme, akşam yemeği, uyuma saati gibi zaman kavramlarını geliştirirken ilk önce saatleri ardından yarım saatleri ve en son çeyrek saatleri öğrenir. Anaokulu dönemlerinde haftanın ilk ve son günlerinin isimleri öğrenilse de diğer günler karıştırılmaktadır. Saatten zamanı anlama ise genellikle okul çağından önce başlamaz (Fişek ve Yıldırım, 1983; aktaran Er, 2008).

5-7 yaşlarında çocukların bildiği zamansal örüntülerin sayılarında bir artış gözükür. Örneğin, birçok 6-7 yaş çocuğuna her biri, bir mevsimi anlatan 4 kart verilip bunları sıralamaları istendiğinde yapabilmektedir. 7-8 yaş civarında ise çocuk haftanın günlerini veya yılın aylarını doğru bir şekilde sıralayabilir. Ayrıca diğer haftalık veya yıllık okul rutinlerinin öğrenilmesine bu dönemlerde başlanır (Arı, Üstün ve Akman, 1997). Çocuk değişim ve sürekliliği somut nesnelere sayesinde kavrayabilmektedir.

Zaman, soyut bir özelliğe sahip olmasına karşın 4 yaşından itibaren anlaşılmaya başlanmaktadır. Fakat Piaget'e göre özümsebilmesi için belli bir zihinsel yeterliliğe sahip olmaları gerekmektedir. Geçmiş zaman kavramı çocuğun çevresi ile olan bu bağlamdaki ilişkisine, yani çocuğun genel zaman algısını ve birimlendirme sistemlerini kavraması özellikle ardışıklama becerisini kazanması ile yakından ilişkili olduğu görülmüştür. Bunların gelişmesi ise zaman anlayışını ve kavramasını güçlendirecek etkinliklerin yoğunluğuna bağlıdır. Bu konuda, Vygotsky'in çocukların ebeveynleri, akranları ve sosyal çevrelerinin yardımı sayesinde öğrendikleri tezinin yanında Bruner'in, küçük çocuklara birer tarihçi gibi ilgilenildiği, öğretimin de buna bağlı olarak düzenlendiği takdirde çocuklar en zor konuları bile öğrenmede zorluk yaşamayacaktır, öğrenme kuramlarının ön plana çıktığı görülmektedir (Şimşek, 2005).

Kısacası çocukta zaman kavramının kazanılmasında, zihinsel yeterlilik, aile, çevre ve öğretmen önemli bir yere sahiptir.

Jahoda, Bernot ve Blancard, Thornton ve Vukelich, West kültür ve eğitim içeriğinin çocuğun zaman dilini anlamasının gelişim hızını etkileyeceğini belirtmişlerdir (Stow ve Hayd, 2002).

Thornton ve Vukelich'in araştırmalarına göre çocuğun zamanı anlaması için 4 evre vardır. Bu evreler çocuğun yaşlarıyla ilişkili olarak oluşturulmuştur. Bunlar (Lebsack, 2002):

1.Evre: 3-5 yaşları arası çocukların bulunduğu evredir. Bu yaş çocuklarda kişiler arası algı ve kişiler arası ardışıklık gelişir. Günün olaylarının ardışıklığının farkındadırlar. Örneğin, uyanmak, kahvaltı yapmak, parka gitmek gibi. Kardeşlerini anlatırken daha yaşlı ve daha genç gibi zaman terimlerini kullanırlar.

2. Evre: Bu evrede tarihsel sayılar gelişmektedir. Çocuklar geçmişi anlatırken tarih ve rakamlardan yararlanmaya başlarlar.

3.Evre: 9-11 yaşları arasında, zaman dönemlerinin teşhisini yapabilirler. Üstelik bu dönemde farklı zaman dönemleriyle zaman tanımıcılarının ilişkisini kurarlar. Tarihi anlama önemli ölçüde gelişmiştir. Geçmişteki dönemleri anlatırken yararlandıkları özel dil ve zamanın ana kategorileri sınırlıdır. Ama yine de eskiye dayanan koloniler zamanı, iç savaş dönemi ya da büyük bunalım gibi özel terimler kullanabilmektedirler

4.Evre: İlköğretimin ikinci kademesinde zamanı detaylandırabilirler. Öğrenciler, belirli bir zaman boyunca ortaya çıkan değişim ve olayları tanımlarlar, tarih ve özel zaman terimlerini kullanabilirler.

Yukarıdaki dört evre özetle, çocukların ilk zaman kavramlarını günlük olaylarla kazanmaya başladıklarını, zihinsel gelişimle birlikte tarihsel sayıları ve özel terimleri kullanabildiklerini, son evrede ise zamanı detaylandırabildiklerini belirtmektedir.

6-8 yaş arası çocuklarda tarihsel rakamları kullanma etkinliklerinin görülmesine rağmen sonuç olarak genellikle hatalıdır. Bu çocukların 'uzun zaman önce', 'çok eskiden' gibi zaman ifadeleriyle sayısal şemaları birleştirmeleri için ilk girişimleridir. 9-11 yaş arasındaki çocuklar ise zaman dönemlerini ayırt edebilir. Zaman anlayışları çoğunlukla tarihi (yılı) anlamayla ilişkilidir ve gelişmiştir. Bu terimler olay

veya kişileri belli zaman aralıklarına koymayı ya da sıralanmasını gerektirir. Özel nicel bilgileri, genel zaman ifadeleriyle ilişkilendirebilirler. 6-8 yaşındaki çocuklar ‘çok önceydi’ diye belirtirken 9-11 yaş arası çocuklar ‘300 yıl önce koloniler çağındaydı’ gibi ifadelerle belirtebilirler. Tarihin özel zaman terimlerini kazanmaya çabalarlar. Fakat olay-tarih eşleştirmesinde eksik kalabilirler (Vukelich ve Thornton, 1990; aktaran Şimşek, 2005).

Çoğu çalışmalar gösteriyor ki çocukların zaman kavramı gelişimleri 5-12 yaşları arasında görülmektedir. 5 yaşındaki çocuklar genellikle bir gün sonradan daha uzun zaman modellerini öğrenebilirler. Yaşla orantılı şekilde zaman kavramı kapasiteleri artış göstermektedir (Friedman, 1991).

8 yaşında ‘şimdi’, ‘uzun zaman önce’, ‘o zaman’, ‘önce’, ‘sonra’, ‘geçmiş’ gibi kelimeleri kullanabilen çocuk yavaş yavaş mevsimlerin sırasını da öğrenmeye başlar. Ayrıca, duyulan hikâyelerin olaylarını bir duvar tablosuna kaydetmeye, bazı tarihsel resimleri ve nesnelere uygun bir şekilde sıraya koyma becerileri göstermeye başlamaktadır (Foster, 1985; aktaran Şimşek, 2005).

Araştırmalara göre, Amerikalı çocuklar genellikle 6-8 yaşlarında haftanın günlerini, mevsimlerini ve yılın aylarını sıralamayı öğrenmediktedirler. Bundan sonraki 2 yıl içinde ise farklı noktadaki öğelerden ileriye doğru zihnen hareket edebilmektedirler (Friedman, 2000).

Oakden, Sturt, Bradley ve Jahoda tarih bilgisinin ve anlayışının sadece 11-10 yaşlarında ya da ötesinde anlaşılabilen özellikte olduğunu ileriye sürmüşlerdir. Oakden ve Sturt tarihsel zamanın öğrenilmesinde 3 aşamadan söz etmişlerdir (Stow ve Hayd, 2002):

1. Çocuğun zamanı, günlük yaşamında yararlandığı kelimeler ve sembollerden vb. anlaması.
2. Evrensel zaman çizelgesi kavramını şekillendirebilme gücü... şemanın sembolize ettiği tarihlerden yararlanabilme.
3. Zaman şemasında belirli devrin karakterlerini bilme ve devirleri yaklaşık olarak uygun bir şekilde yerleştirebilme yeteneğidir.

Çocuklar tarihi anlama noktalarında aşağıdaki tabloda belirtilen hedef-etkinlikleri-organizasyon ve kaynaklardan yararlanılabilir.

Tablo 1.2: Çocukların Tarihi Anlamasına Yardımcı Hedef-Etkinlikler-Organizasyon-Kaynaklar

Öğrenme Hedefleri	Etkinlikler	Organizasyon	Kaynaklar
Kendisinin, ailesinin ve diğer insanların yaşamları hakkında geçmiş ve gelecek olayları keşfetmek ve onları bilmek.	Çocukların kendi yaşamlarındaki geçmiş ve şimdiki olaylar hakkında konuşulmalı. Dün ne yaptılar? Hafta sonu/tatilde/Noel'de/doğum gününde ne yaptın? Mevsimler ya da yıllık/sıradan olaylar hakkında ve çocukların yaşamına nasıl etkiledikleri konuşulmalı. Ailelerindeki farklı kuşaklarla görüşmeler. Ailenin farklı tiplerini kapsayacak şekilde duyarlık göstermeliler. Çocuklar ve aileleri daha önceden yaşanlarla farklı yerlerde görüşmelidirler. Aile albümü ve zaman çizelgesi yapmalıdırlar.	• Küçük grup tartışması • Grup ağacı • Aile portrelerini/re simlerini sıralamak	• Beyaz rahta ve silerek kurulanmış keçeli kalem
Zekalarından yararlanarak nesnelere incelemek.	Geçmiş ve şimdiki sanat eserlerini kıyaslama ve karşılaştırma yapabilirler (Örneğin, ailesinin veya büyükanne ve büyükbabasının çocukluk oyuncakları ile kendi oyuncak koleksiyonlarını karşılaştırabilir ya da eve ait eşyaları örneğin ütü gibi).	• Sınıf tartışması • Küçük grup gözlemsel çizimler.	• Müze aktarmaları/ evdeki eşyalar koleksiyonu
Nesnelerin bazı özelliklerini tanımak ve öğrenmek.	Büyüme ve değişimlerini çocukların fotoğraflarından yararlanarak gözden geçirilebilir.	• Tüm sınıf	• Müze aktarmaları
Benzerliklerini, farklılıklarını, modellerini ve değişimlerini yakından bakmak.	Yerel gezileri devam edilerek çocuklara uygun tarihsel dili tanıtımı yapılmalı. Yerel alanlarda geçmişte ne oldu? Nasıl değişti? Gibi soruların cevabı bulundurulmalı. Yerel alanların eski fotoğraflarına ve resimlerine bakmalı ve tartışılmalı.	• Görüşmecilerle kısa röportaj	• Bölgenin eski fotoğrafları
Yaşadıkları yerler hakkında bilgiler öğrenmek.	Yaşlı akrabalarının alışık olduğu şeyler hakkında görüşme yapmalılar.		• Bant kaydedici

Kaynak: O'Hara ve O'Hara, 2005

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı üzere çocuk zaman kavramını kazanma noktasında aktif olmalıdır. Çocuğa çeşitli görevler verilerek zaman algısı geliştirilmeye çalışılmalıdır.

1.5.2. Kronoloji ve Kronoloji Becerileri

Bireyin zamanı anlamasında kronoloji, değişim ve süreklilik algısı becerileri önemli bir yere sahiptir. Kronoloji içerisinde birçok zihinsel beceriyi barındırmaktadır. Bu sayede birey, zaman kavramını daha rahat anlayabilecektir. Değişim ve süreklilik algısı sayesinde ise birey çevresinde meydana gelen olayların sonuçlarını ve zamanın kesintisiz şekilde devam ettiğini fark edebilecektir.

Kronoloji, ortaya çıkmış olayların varsayılan bir başlangıç noktasından varsayılan bir sona doğru belirli zamansal birimlere göre sıralamadır (Oymak, 2007). Herhangi bir tarihsel olayı zaman çizelgesinde yerleştirme, sıralama, konumlandırma, tarihi ile ele alma, zamansal mesafeyi hesaplama, aynı zamanda meydana gelmiş olaylar arasındaki eşzamanlılığı anlam ve zamansal işlemlerde eşzamanlılığı dikkate alma, herhangi bir yılın hangi yüzyıla, herhangi bir yüzyılın ise hangi yıllara ait olduğunu bilme gibi pek çok zihinsel becerileri içermektedir (Şimşek, 2005).

Çocuk zaman gelişiminin ilk basamağını onu somut temsil eden saatle başlamakta, takvimle devam etmekte ve kronoloji ile tamamlamaktadır (Şimşek, 2005).

1946'da Piaget, çocukta zaman kavramının gelişmesine ilişkin bulgularında, çocuğun soyut zaman ile uğraşmadaki zorluğunu ortaya koydu. Bu verilere göre, 11 yaşına kadar çocukların 4/3'ü zaman şeridini kavrayamamaktadırlar. Kronolojinin tam olarak anlaşılması 16 yaşından önce gerçekleşmemektedir (Ata, 1999).

National Center For History in the School adlı kuruluş çocukların kronolojik düşünceleri için şunları yapmalarını belirtmiştir:

1. Geçmiş, şimdi ve gelecek zamanı ayırt etmek.
2. Tarihsel anları ya da hikâyelerde zamansal yapıyı tanımak.
3. Kendilerinin oluşturacakları tarihsel anlatılarında zamansal sırayı kurmak.
4. Takvimsel zamanı hesaplamak ve ölçmek.

5. Zamansal olarak sıralı olan olayların zamanlarını eşit aralıklarla yapabileceği bir tarih şeridini oluşturmak.
6. Tarihsel değişim ve sürekliliği açıklamak.
7. Her birinin temel aldığı örgütleyici ilkleri belirleyerek tarihlendirmesi için alternatif modellerle karşılaştırmalıdır (Chronological Thinking).

National Center For History in the School adlı kuruluşun açıklamalarından anlaşıldığı üzere kronoloji becerilerini kazanmış bir birey zamanı çoğu yönüyle ele alabildiği için tarihi ve zaman kavramlarını daha kolay anlayabilecektir.

1.5.2.1. Yerleştirme Becerisi

Belirlenen herhangi bir olayı bireyin, zihinsel olarak tasarladığı zaman çizelgesinde, tarihinden hareketle zamansal anlamda tanımlayabilme becerisidir.

Yapılan araştırmada 7-11 yaş arasındaki çocuklar verilen tarihsel örnekleri ardışık olarak zaman tablolarına yerleştirmede başarılı olmuşlardır. Öğretmenler, 7-9 yaş çocuklarının 3 farklı olayı ardışık şekilde “ilk, son, ortadaki” şeklinde yerleştirdiklerini söylemişlerdir. 12 yaşında ise çocuklar, zihinsel bakımdan geliştikleri için 10-12 olayı sıralayabilmişlerdir (Blyth,1996; aktaran Şimşek, 2005).

1.5.2.2. Sıralama (ardışıklık) Becerisi

Bireyin geçmişten başlayarak günümüze doğru belli olayları sıraya koyma becerisidir.

4 yaşındaki çocuklar yerleştirme becerisini, ardışık tahminleri ve verilen ipuçlarını kullanmakta başarılı olamamışlardır. Geçmiş olayın yakınlığıyla ilişkili kararlarda başarılı olurken bu olayları zaman çizelgesine yerleştirirken başarısız olmuşlardır. Yani çocukların mesafeye karar verebilmelerinin olayın zamansal yeri hakkında bilgi sağlamadığını göstermektedir.6 yaşından itibaren çocuklar artık yetişkinler gibi bir günden uzun çizelgelere geçmiş olayları yerleştirmede mantık yürütebiliyorlardır (Friedman, 1991).

Strube ve Weber, 5-9 yaş arasındaki çocuklardan oluşan öğrenci gruplarına uyguladıkları bir araştırmada, öğrencilere çeşitli olayları içeren kartları verip sıralamaları istenmiştir. Öğrencilere ipuçları verilmesine rağmen 5-6 yaşındaki anaokulu öğrencileri yararlanamamış, diğer yaş gruplarındaki öğrenciler ise yaş gelişimleriyle orantılı şekilde yararlanmıştır. En başarılı grup 9 yaşındaki öğrenciler olmuşlardır (Friedman, 1991). Bu tür etkinlikler okullarda ders içi etkinliklerde kullanılmaktadır. Öğrenciler bir bitkinin büyümesini, teknolojik bir aletin gelişim evrelerini vb. şekillerde etkinlikler sayesinde sıralama becerilerini kazanmaktadırlar.

1.5.2.3. Konumlandırma Becerisi

İki tarihsel olay ya da tarih arasında yer alan tarihsel olay ya da olayları tarihlerinden başlayarak geçmişten günümüze doğru yerleştirme yeteneğidir. Yerleştirme becerisinden farkı, yerleştirmede bir olayın tarih şeridi üzerinde yapılması söz konusuysen, konumlandırmada iki olay arasındaki olayların tarih şeridi üzerinde işaretlenmesi anlaşılabilir. Bir başka ifadeyle iki tarih arasında gerçekleşmiş tarihsel olayların seçimi ya da ortak bir adla anılan tarihsellerdeki olay ya da dönemlerin zaman şeridi üzerinde konumlandırılmasıdır. Örneğin, Türk Devletleri, tarih çağları, tarih öncesi dönem gibi (Şimşek, 2005).

1.5.2.4. Tarihlendirme Becerisi

Bu beceri bireyin zaman kavramlarını belli bir sayıyla ilişkilendirmesidir. Ayrıca tarihin sayılarla ifade edildiği düşünülürse çocuğun tarihsel olayları ifade ederken bu beceriyi kullanabilmesi önemlidir.

Partington, tarihlendirilmiş olay bağlamının gelişiminden ayrı olarak zaman kavramlarının ve tarihlerin izole bir şekilde öğretilmesine karşı uyarılarda bulunmuştur. Şöyle ki, Normanların kimler olduğunun bilinmeden onların ne zaman olduğunu bilmenin anlamsız olacağını ayrıca tersi bir öğretimle de çocukların tarih dönemlerini doğru sıralayabileceklerini belirtmiştir (PGCE History at UEA).

1.5.2.5. Mesafelendirme Becerisi

Tarihte meydana gelmiş olaylara ilişkin tanımlamalar yapılırken, o olayın ne kadar geçmiş olduğunun bilinmesi önemlidir. İnsanlar, yakın geçmişe ait olaylara daha fazla ilgi göstermektedirler. Çünkü günümüzdeki etkisini hala devam ettiriyor olmasından kaynaklanmaktadır (Şimşek, 2005).

1.5.2.6. Eşzamanlılık Becerisi

Eşzamanlılık, tarihte aynı zamanlarda meydana gelmiş iki farklı olayın anlaşılmasında yardımcı olmaktadır. Bu beceri sayesinde hem kendi bölgesinde hem kendi ülkesinde hem de dünyanın herhangi bir bölgesinde meydana gelmiş tarihsel olayların karşılaştırılarak öğrenmesine yardımcı olur (Şimşek, 2005).

Eş tarihlerde zamanı anlama 5.sınıf öğrencilerinin yeteneklerinin altındadır. Çocuklar özel dönemleri çok az anlamakta hatta ileri yaştaki öğrenciler bile tarihi olayları tarihlerine göre ayırmaya, düzenlemeye hazır değildirler (Levstik ve Barton, 1997; aktaran Şimşek, 2005).

1.5.3. Değişim ve Süreklilik

Değişim, oluş, büyüme gibi kavramlar hareket içerdiklerinden dolayı zamanla yakından ilişkilidir. Nesnelerin ve öznelerin yapıları gereği ortaya koydukları farklılaşmalar değişim olarak adlandırılmaktadır farklılaşmalar süreç içerisinde olmaktadır. Farklılaşmaların bütünü ve sürelerin toplamı, nesnedeki gerçekleşen değişimin bütünlüğünü ve zamanı vermektedir. Süreklilik ise, anlaşılacağı üzere kesintisiz devam eden eylemler, olaylar ve hareketleri anlatmak için kullanılır (Bıçak, 2004).

Öğrencilerin geçmişi ve bugünü anlayabilmeleri, geçmişin bugüne etkilerini fark edip, günümüzde nelerin değişip, nelerin değişmediğini görebilmeleri için, değişim ve süreklilik kavramlarını kazanmaları gerekmektedir (Demircioğlu, 2006). Çocukların zamanı anlamada yararlanacakları temel kavramlar aslında bu iki kavramdır. Çocuk zamanın sürekliliğini algılayarak çevresinde ve kendisinde meydana gelen değişimleri fark edebilecektir. “Dün, Bugün, Yarın” temasında da bu iki kavram yer almaktadır.

1.5.4. Zaman Şeritleri

Çocuklara, zaman kavramını kazandırmak için zaman şeritlerinden yararlanılmaktadır (Köstüklü, 2003). Zaman şeritleri günümüzde ders içi etkinliklerde kullanılmaktadır. Zaman şeridi sayesinde çocuk, kendi kültürünün tarihini ve insanlığın ortak tarihini rahatlıkla anlayabilecek ve karşılaştırabilecektir. Kısacası kronoloji becerilerini kazanabilecektir.

Çocuklar olayları sıralamak için dönemlerden meydana gelen zaman şeritlerini kullanmaktadırlar. Zaman şeritleri ile çocuk, devamlılığın ve ilerlemenin sağlanabilmesi için artan bir ardışıklıkla ilköğretimin birinci kademesinden itibaren yararlanmalıdır. İlerleyen yıllarda karmaşıklaşarak devam ettirilmelidir. Bu şekilde çocuğun, zamanın derinliği ve sürekliliğine ilişkin farkındalığı gelişmektedir (Stow ve Haydn, 2000; aktaran Şimşek, 2005).

Zaman şeritleri, zaman kavramının gelişmesine katkı sağlayan önemli bir ders aracıdır (Nas, 2003). Zaman şeritleri oluştururken dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır:

- Kalıcı olması için öğrenciler zaman şeritlerini kendileri oluşturmalıdır (Demircioğlu, 2006).
- Zaman şeritlerindeki yüzyılların daha kolay hatırlanabilmesi amacıyla şeritteki yüzyıl bölümleri farklı renklere boyanmalıdır Kalıcı olması için öğrenciler zaman şeritlerini kendileri oluşturmalıdır (Demircioğlu, 2006).
- Zaman şeritleri sayesinde çocuklar zaman dilimlerini daha rahat fark ederler (Demircioğlu, 2006). Şeritte yazıdan çok, fotoğraf ve resim konması çocukların anlamasına katkı sağlar (Binbaşoğlu, 2003).
- Zaman şeritlerinde çocuğun tanıdıkları insanlar hakkında bilgilere yer verilmesi daha etkili olmaktadır (Demircioğlu, 2006).

İKİNCİ BÖLÜM
İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

2.1. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Sturt ve Weber'in yaptığı bir araştırmada, kartların sıralanması istenen çocuklara ipuçları verilmiştir. Bu ipuçlarından 5-6 yaş öğrencileri yararlanamamış, diğer öğrenciler ise yaş gelişimlerine bağlı olarak yararlanmışlardır. Sıralamada en başarılı öğrenciler ise 9 yaş grubu öğrencileri olmuştur. Bu durum, 5-6 yaş grubu çocukların zamansal uzaklığa göre geçmiş zaman olaylarıyla ilgili işlem yapabildiklerini, diğer çocukların ise yaşa bağlı gelişimlerine göre yerleştirme işlem becerisine sahip olduklarını ortaya koymuştur (Friedman, 1991).

Hodkinson (2004) İngiliz müfredatı ve çalışma planlarına yönelik yaptığı araştırmada, “uzun zaman önce”, “çok uzun zaman önce” ve “geçmiş” gibi zaman kavramlarının anlamlarının çocuklarda öznel bir yere sahip olduğunu tespit etmiştir. Çalışmasında ayrıca yüzyıllık bir dönemde tarihsel zamana ilişkin yapılmış çalışmaları özetlemiştir.

Tablo 2.1: Çocuklarda Zaman Bilişlerinin Gelişimi

Yaş	Kavramsal gelişim	Referanslar
8 aylık	Çocuklar bazı olayları sıraya koyarlar.	Friedman (1978)
18 aylık	Çocuklar geçmiş olayların inşasını sergileyebilir.	Piaget (1962), in Friedman (1978)
30 aylık	Çocuklar belirtilen geçmiş-şimdi-gelecek (yarından önce) kelimelerini kullanabilirler.	Ames (1946)
3 yaşında	Kendi yaşlarını bilirler.	Ames (1946)
3 yaşında	Çocuklar mekanik olayları anlatmak için zamansal sıralardan yararlanabilir.	Bullock & Gelman (1979)
4 yaşında	Çocuklar biraz mevsim bilgisine sahiptirler.	Ames (1946)
4 yaşında	Çocuklar, saatte sabah mı, öğleden sonra mı olduğunu bilirler.	Ames (1946)
4 yaşında	Çocuklar doğum günlerinin tarihlerini bilirler.	Schechter <i>etal</i> (1955)
4 yaşında	Çocuklar günlük rutin işlerini kronolojik olarak sıralamaya başlarlar.	Thornton & Vukelich (1988), Friedman (1978)
4.11 yaşında	Çocuklar zamandaki sorumluluğu sahiplenebilirler.	Cromer (1971)
5 yaşında	Çocuklar sürekliliğin yargısı için ilkel kapasiteye sahiptirler.	(Friedman (1978)
5 yaşında	Çocuklar haftanın günleri ve isimlerini bilirler.	Ames (1946), Schechter <i>etal</i> (1955)
5 yaşında	Çocuklar geçmiş olayları erken ve sonra şeklinde sıralamaya başlayabilirler.	Jahoda (1963)
5 yaşında	Çocuklar gün kavramını 24 saat olarak görmektedirler.	Schechter <i>etal</i> (1955)
5 yaşında	Ayların isimlerini bilirler.	Schechter <i>etal</i> (1955)
5 yaşında	5 dakikalık süreye kadar zamanı söyleyebilirler.	Schechter <i>etal</i> (1955)
5 yaşında	Çocuklar, dün, bugün, yarın, sabah ve öğleden sonra gibi kelimeleri kullanabilirler.	Patriacca & Alleman (1987); Jahoda (1963)

Tablo 2.1: Çocuklarda Zaman Bilişlerinin Gelişimi (Devamı)

6-7 yaşında	Saat zamanında uzundan kısaya doğru birimler gelişir.	Bradley (1947); Gothberg (1949)
6-7 yaşında	Takvim ve saat zamanını sağlam bir kavrayışla kazanırlar.	Friedman (1978)
7 yaşında	Çocuklar haftanın günlerini, ayları, mevsimleri listeleyebilir ve bulunduğu ayı söyleyebilir.	Ames (1946); Jahoda (1963)
7 yaşında	Çocuklar süreklilik ve birbirini izleyen tutarlı bir sistemi inşa etmeye başlarlar.	Friedman (1978)
9 yaşında	Tarihsel zaman algısının ortaya çıkması	Thornton & Vukelich (1988)
9 yaşında	Uzun zaman önce ve geçmişte ne zaman gibi zaman kaynaklarını doğru bir şekilde kullanabilirler.	Friedman (1978)
9 yaşında	Çocuklar, günlerin, haftaların ve ayların isimlerini bilirler.	Thornton & Vukelich (1988)
9 yaşında	Çocuklar kronolojik tarihleri sıralamaya başlarlar.	Friedman (1978)
9-10 yaşında	Çocuklar ayları doğru bir şekilde sıralayabilirler.	Jahoda (1963)
10 yaşında	Çocuklar ardışıklığı, sürekliliği ve sonucu öğrenebilirler.	Poster (1973)
10 yaşında	Çocuklar, saatin, dakikanın sürekliliğini kavramışlardır.	Oakden & Sturt (1922)
10-11 yaşında	Mükemmel bir şekilde Zamansal performansında ilerleme olmaktadır.	Oakden & Sturt (1922)
11 yaşında	Çocukların % 30'u tarihlendirmeyi kullanabilirler.	Friedman (1944)
11 yaşında	Saat kullanımını örneklendirebilirler.	Gothberg (1949); Friedman (1944); Bullock & Gelman (1979), in Thornton & Vukelich (1988)
11 yaşında	Zamansal performansta ani bir hızlanma yoktur.	Bradley (1947)
11 yaşında	Tarihsel tarihlerin saklı olan temel anlamları anlar.	Jahoda (1963)
11 yaşında	Çocuklar takvimsel zamanı örneklendirebilir.	Bullock & Gelman (1979), in Thorndon ve Vukelich (1988)
11 yaşında	Tarihsel zaman algısının gelişimi başlar.	Oakden ve Sturt (1922)
12 yaşında	5 dakikalık süreyi söyleyebilirler.	Gothberg (1949)
12 yaşında	Özel ayları söyleyebilirler.	Bradley (1947)
13 yaşındakiler	Çocukların zaman periyotlarını belirlemeleri ve bu periyotları günlerle eşleştirmeleri beklenebilir.	Oakden & Sturt (1922)
13-14 yaşında	Zamansal bilişleri hemen hemen yetişkinlerin seviyesine yaklaşır.	Gothberg (1949)
14 yaşında	Yüzyıl gibi yetişkinlere özgü zaman terimlerini kullanabilirler.	Friedman (1978)
15 yaşında	Çocuklar, bir yüzyılın parçaları arasındaki farkları ayırt edebilirler.	Harner (1982)
16 yaşında	Zaman kelimelerini anlaması olgunlaşmış ve tarihler açıklığa ulaşmıştır.	Flickinger & Rehage (1949)
16 yaşında	16 yaşına kadar tarihsel zaman kısaltmalara tabidir.	Hunter (1934)
16 yaşında	Çocuklar 15. ve 16. Yüzyıl gibi zaman kavramlarını anlamlı şekilde kullanabilirler.	Harner (1982)
16.2-16.6 yaşında	Resmiyete uygun tarihsel düşünce başlar.	Halam (1966)

Kaynak: Hodkinson, 2004.

Friedman (2000) olayların gelecekteki zaman aralığını ayırt etmek için yaşları 4 ve 10 arası değişen 261 çocuk üzerinde bir araştırma yapmıştır. 4 yaşındaki çocuklar, uzun zaman aralığını ayırt etmede başarısız olmalarına rağmen, 5 yaşındaki çocuklar, birkaç ay meydana gelmeyecek olanlardan, yaklaşan haftalarda ve aylarda meydana gelen olayları ayırt etmeyi başardılar. Ancak, küçük çocuklarda hafıza üzerine yapılan önceki çalışmalarda olduğu gibi, yakın geçmişle, yakın geleceği karıştırdılar. 6 ile 8 yaş arası çocuklarda, gelecekteki birkaç aydan fazla olayların zaman aralığında başarısız olmaları dışında farklı muhakemeler elde edildi. Yaşları 8 ile 10 arası çocuklar, bir yıllık zaman içeren olayların zihinsel temsilini kullanarak zaman aralığını tam olarak değerlendirdiler.

Friedman (1991)'in araştırmasında 4,6 ve 8 yaşındaki çocuklar iki hedef olayı deneyimlemişlerdir. Biri 7 hafta diğeri ise testten önce 1 hafta uygulanmıştır. İki olayın göreceli yakınlığı ve daha eski olayı gün, hafta, ay, mevsim ve yıl olarak yerleştirmeleri istenmiştir. 4 yaşındaki çocuklar bile iki olayın göreceli yakınlığını tahmin edebilmişlerdir. Ayrıca daha eski olayı gün olarak yerleştirebilmişlerdir. 3 uzun olaydan oluşan zaman çizelgesinde sadece 6 ve 8 yaşındaki çocuklar daha eski olayı yerleştirmede başarılı olmuşlardır. Her üç yaştakilerin günün zamanına ilişkin olarak büyük orandaki doğruluğu mesafe tipi bilgidan dolayı görülmemiştir. Yani mesafeyle yer yargılarının ayrı şekillerde geliştiğini göstermişlerdir.

Scott (1997)'un araştırması okul öncesindeki çocukların günlük konuşmalarında yararlandıkları bazı zaman kavramlarını edinimlerine yöneliktir. Bu çalışmanın amacı, çocukların “Zihinsel Zaman Çizgisi”nin gelişimini tespit etmektir. Ayrıca yaş daha büyük olan çocukların, saat ve takvim zamanının geleneksel yapısına yönelik bir yaklaşım olan “Zihinsel Zaman Cetvelleri” üzerinde, daha ince bir derecelemeyi kullanma işaretleri gösterdiklerini ortaya koymaktır. Çalışmada küçük çocukların zamanla ilgili etki alanlarını iki taraflı gördükleri konusu üzerine eğilmektedir. Çalışma Sydney'deki 3- 6 yaş arasındaki çocuklarla yapılmıştır. Her yaş grubundan 20 çocuk olmak üzere toplamda 80 çocuk çalışmanın örneklemini meydana getirmiştir. Çocuklardan “uzun zaman önce olan bir olayı”, “şu andan uzunca bir süre sonra olacak bir olayı”, “kısa bir süre önce olmuş bir olayı”, “kısa bir zaman içinde olan bir olayı” anlatmaları istenmiştir. Çalışma sonucunda daha büyük yaşlardaki çocukların zamanla ilgili sorulan sorulara daha geçerli cevaplar verdiklerini ortaya koymuştur. Her

soru çifti için (geçmişte kısa/uzun zaman; gelecekte kısa/uzun zaman), geçerli cevaplar, olayların şu andan uzaklıklarına uygun bir biçimde akla getirilip getirilmediğine karar vermek için karşılaştırılmıştır. Her ikisinin de zamana ait cetvel üzerinden geldiği, hatırlama ve tahminde bulunma sorularına örnekler vermede, 3 yaşındaki çocukların çok iyi bir eğilime sahip oldukları, ancak desteklenmedikleri takdirde, 3 yaşından sonra bu eğilimde fark edilebilir oranda azalma olduğu görülmüştür.

Büyük çocukların ise, zamanla ilgili işaretler olmaksızın hâkimiyetlerinin olduğunu ve zaman cetvelini çok daha ince bir biçimde bölmelere ayırdıklarına dair işaretler gösterdiklerini belirtmektedir. Zamanın ölçümünün geleneksel yollarının yararlanması ve zamanla ilgili konuların ve aralıkların adlandırılması alışılmadık durumlardır, fakat kullanımı yaşı ilerlemesine bağlı olarak artış göstermektedir. Geleneksel terminolojiden olayların yerini belirlerken uzak olaylara karşı yakında olmuşlar için daha fazla yararlandıklarını, yaş ilerledikçe geçmiş ve geleceğin farklılaşmasında artış olduğunu belirtmiştir.

Arı, Üstün ve Akman (1997), “4-6 Yaş Anaokuluna Giden ve Gitmeyen Çocukların Kavram Gelişimlerinin Karşılaştırılması” çalışmasını 114 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan çocuklardan 32 çocuk anaokuluna devam etmekte olan, 62 çocuk ise anaokuluna gitmeyen çocuklardan seçilmiştir. Veri toplama yöntemi olarak Bracken Temel Kavram Ölçeğinin, Bracken Screening Concept Testi'nin A ve B formlarını kullanmıştır. Her bir form 30 resimden ve resimlere ilişkin sorulardan oluşan toplam 60 resim ve soruyu içermektedir.

Çalışma sonucunda 1994 yılında 4-6 yaş anaokuluna giden çocukların tüm kavramları kazanmada eğitimin önemli ölçüde etkili olduğunu bulmuşlardır. Zaman, büyüklük, nicelik gibi kavramları çocukların eğitim olarak kazandıkları ve bu kavramların özelliklerini iyi şekilde algılayabildiklerini tespit etmişlerdir.

Arı (1993) “Çocukta Zaman Kavramının Gelişimi” çalışmasında 4 yaşından itibaren her 6 aylık yaş diliminden 10 çocuk olmak üzere 120 çocuk incelemeye alınmıştır. Friedman'ın 1977'de geliştirdiği Konvansiyonel Zaman Kavramı Testlerini kullanmıştır.

Bu test 7 bölümden oluşmaktadır. Son ikisi sadece okuma bilen çocuklara uygulanmıştır. Uygulanan testin alt kısımları şunlardır:

- a) Günlük Aktiviteler Testi
- b) Doğayı Anlatan Mevsimler Testi
- c) Mevsim Faaliyetlerini Anlatan Mevsimler Testi
- d) Çalışan Adam Testi
- e) Algı Testi
- f) Haftanın Günleri Testi
- g) Yılın Ayları Testi

Araştırmanın sonucunda ise, Konvansiyonel Zaman kavramının gelişimi, yaşın artışıyla doğru orantılı olacak şekilde ilerlediğini, 6,5-7 yaş çocuklarının %50'si tarafından, 9 yaşındaki çocukların ise tamamında kazanıldığı görülmüştür. Zamana göre sıralamanın 5 yaş 6 aydan itibaren gelişmeye başladığı ve 8 yaşında tamamen kazanıldığı tespit edilmiştir. Zamanın döngüsel özelliğine yönelik yapılan çalışmada, 6 yaşına kadar çocukların bu özelliği anlayamadıkları ve 8 yaşındaki çocukların ise ancak %50'sinin başarılı olduğu bulunmuştur.

Algı setinde ise 6 yaş çocuklarının %50'si başarılı olmuştur. Okuma bilen çocuklara uygulanan haftanın günleri ve yılın ayları testlerinden, 7 yaşındaki çocukların %50'si, 9 yaşındaki çocuklarında tamamı başarılı olmuştur.

Aydın (2006) “İlköğretim 1-3. Sınıf Öğrencilerine Konvansiyonel Zaman Kavramlarının Öğretilmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri” çalışmasını hazırladığı açık uçlu sorulardan oluşan bir anket ile gerçekleştirmiştir. Araştırmaya 103 öğretmen dâhil edilmiştir. Aynı zamanda bu öğretmenler içerisinde 9 öğretmenle de görüşme yapmıştır.

Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin özellikle saatlerin ve ayların öğretilmesinde zorluklar yaşadıklarını, sosyal yaşantının ve aile içi iletişimin bu kavramların kazanılmasında yararlı olduğunu ve öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyeleri gibi özelliklerin dikkate alınması gerektiği görüşüne ulaşmıştır.

Oymak (2007) “Ortaöğretim Kurumlarında Tarih Öğretiminde Zaman Kavramının Öğretilmesinde Karşılaşılan Sorunlar ve Bu konuda Tarih öğretmenlerinin Görüşleri” çalışmasını Aksaray il merkezindeki ortaöğretim kurumlarında görevli tarih

öğretmeleri ile yapmıştır. Tarih öğretmenlerinin zaman kavramı öğretiminde karşılaştıkları/karşılaşılabilecekleri sorunları içeren bir anket uygulamıştır. Ayrıca görüşmede yapmıştır.

Araştırma verileri yorumlandığında, tarih öğretmenlerinin zaman kavramının öğretimi noktasında sorunlar yaşadıklarını, öğrencilerin ilköğretimde kazanması gereken zaman kavramlarını tam anlamıyla kavramadıklarını, miladi-hicri, hicri-miladi kavramlarına ilişkin işlem yapamadıklarını, tarih ders kitaplarındaki konularda yer alan zaman ifadelerini tam olarak anlayamadıklarını bulmuştur.

Araştırmanın sonucunda ise, öğretmenlerin zaman kavramı öğretiminde, öğrenciden, öğretmenden, ders müfredatından, araç-gereçlerden, ders saatlerinin yetersiz oluşundan, kullanılan öğretim stratejilerinden, yöntem ve tekniklerinden kaynaklanan problemlerle karşılaştıklarını tespit etmiştir.

Yeşilbursa ve Sabancı (2008) “Öğrencilerde Tarihsel Zaman ve kronoloji Farkındalığını Geliştirmede Hikâyelerin Kullanımı” çalışmasını Ankara merkezdeki bir ilköğretim okulunda 41 öğrenciyle gerçekleştirmişlerdir. Veriler odak grup görüşmesi ile elde edilmiştir.

Araştırmanın sonucunda hikâyelerde geçen zaman terimlerinin doğru kullanımında artışın olduğu bulunmuştur. Cevaplar, hikâye kitaplarındaki tarihsel zaman ve kronolojiyle ilişkili çocukların gelişen farkındalıklarını ortaya koyan veriler elde etmişlerdir.

Er (2008) “Zaman Kavramıyla Zenginleştirilmiş Türkçe Dil Etkinliklerinin 5-6 Yaş Çocuklarında Zaman Kavramı Gelişimine Etkisinin İncelenmesi” çalışmasını iki farklı okul öncesi eğitim kurumunda gerçekleştirmiştir. Bu okullardan biri deney grubu olarak seçilmiş ve araştırmacı tarafından oluşturulan zaman kavramlarıyla zenginleştirilmiş Türkçe dil etkinlikleri eğitim programı uygulanmıştır. Bu çalışmada, çocukların zamansal sıralama becerileri, zaman birimlerini sınıflandırma ve sıralama becerilerini, zamanı gösteren araçları kullanma becerileri ölçülmüştür.

Deney ve kontrol grubuna “ Zaman Kavramı Başarı Değerlendirme Ölçeği” ön test ve son test şeklinde uygulanıp, Mann Whitney-U ve Wilcoxon eşleştirilmiş iki örnek testi ile analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda, deney grubu çocuklarının zamansal sıralama becerileri, zaman birimlerini sınıflandırma ve sıralama becerileri ve zamanı gösteren araçları kullanma becerilerinin önemli düzeyde geliştiği gözlenmiştir. Fakat bu gelişimin kontrol grubu öğrencilerde aynı oranda olmadığı görülmüştür.

Şimşek ve Bal (2010) “Tarih Şeridi Aracılığıyla Öğretmen Adaylarının Tarihsel Zaman Algılarının İncelenmesi” çalışmasını ilköğretim sınıf öğretmenliği 1. Sınıf öğrencileriyle (54 kişi) yapmışlardır. Çalışmada her öğrenciye, tarihte önemli buldukları olaylarla ilgili bir tarih şeridi yapmaları istenmiştir. Tarih şeridiyle ilgili açık uçlu sorulardan oluşan bir anket uygulanmıştır. Tarih şeritleri, uygulanan anketle paralel bir okuma ile analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Araştırmanın sonucunda, modernizmin lineer- metrik zaman algısına karşın öğrencilerin tarih şeritlerinde farklı zaman formlarından yararlandıkları bulunmuştur. Çizgisel, döngüsel ve inişli-çıkışlı ana formlar yanında ara formları da kullandıkları görülmüştür. Katılımcıların tarih şeritlerini yaparken farklı yöntem ve ifadeler kullandıkları tespit edilmiştir.

Şimşek (2005) “İlköğretim Öğrencilerinde Tarihsel Zaman Kavramının Gelişimi ve Öğretimi” çalışmasını Kırşehir il merkezinde bulunan üç ilköğretim okulundaki 4-8. Sınıflardan rastgele seçilen öğrencilerle çalışmıştır. Konuya ilişkin başarı testi 421 öğrenciye uygulanmıştır. Ayrıca 149 öğrenciyle de görüşme yapmıştır.

Veriler yorumlandığında, tarihsel zaman kavramının öğrenciler tarafından kazanılmasında, sosyo-ekonomik çevre, cinsiyet, sınıf düzeyi, matematik ve dil başarıları değişkenlerinin etkili olduğunu bulmuştur. Nicel verilerde ise, tarihsel zaman kavramı başarı testi sonuçlarında 4., 5. ve 6. Sınıfların bir grup, 7. ve 8. Sınıfların ise başka bir grubu oluşturacak kadar anlamlı olduğunu görmüştür. Nitel bulgular nicel bulgularını desteklemektedir.

Araştırmanın sonucunda, çocukların tarihsel zaman kavramını kazanmalarında, yaşa bağlı gelişen zihinsel olgunluğunun yanında cinsiyetin, okulların sosyo- ekonomik çevrelerinin, konuyla ilgili öğretim programlarının, ders kitaplarının, yararlanılan öğretim strateji, yöntem ve teknikleri ile öğretim araç-gereçlerinin de etkili olduğu tespit edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve veri analizinde kullanılan istatistiksel tekniklere yer verilmiştir.

3.1.1. Araştırmanın Modeli

İlköğretim 3. Sınıf öğrencilerinin “dün, bugün yarın ”temasında yer alan zaman kavramlarına ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlayan bu çalışma nitel bir araştırmadır.

Nitel araştırma algıların ve olayların doğal ortamı içerisinde gerçekçi ve bütüncül bir yapıda, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri elde etme yöntemleri vasıtasıyla nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır. Nitel araştırma desenleri içinde yer alan olgu bilim deseni ise farkında olduğumuz fakat hakkında ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara (deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi) odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Görüşme, bireylerin, çeşitli konu ve olaylar hakkında bilgi, düşünme, tutum ve davranışları ile bunların nedenlerinin öğrenilmesinde kullanılan pratik bir veri toplama aracı olmuştur. Düşünceleri öğrenmede bireyler sözlü anlatımı yazılı anlatıma tercih etmektedir. Çünkü yazı ile yanlış anlamlar fazla olabileceği ilave açıklamalarda bulunma olasılığının kısıtlı olması gösterilebilir. Görüşmelerde, ifade edilenlerin, yüzeysel anlamları yanında gerçek ve derinliğine anlamları da elde edilebilir. Yapmacık yanıtların elenmesi ve gerçeklerin bulunabilme olasılığı yüksektir. Araştırmacı, karşılaştığı her bilinmezi, o an soracağı sorularla aydınlatma imkânına sahiptir (Karasar, 2008).

3.1.2. Çalışma Evreni

Bu araştırmanın çalışma evrenini, Kütahya ilinin Altıntaş ilçe merkezinde bulunan devlet ilkokullarının 3. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma evreninde bulunan öğrenciler kolay ulaşılabilirlik, gönüllü katılım özellikle de akademik başarıları açısından üst, orta ve alt düzey öğrencilerden oluşması ilkeleri dikkate alınarak

belirlenmiştir. Dolayısıyla nitel bir araştırmaya veri toplayacak şekilde oluşturulacak çalışma evreni amaçlı örnekleme için uygun olarak tespit edilmiştir.

Buradan hareketle araştırma, 2011-2012 Eğitim-Öğretim yılında, Kütahya ili Altıntaş İlçe merkez okullarında okumakta olan 3. Sınıf öğrencilerinden amaçlı örnekleme yöntemlerinden, ölçüt örnekleme kullanılarak belirlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2008)'a göre ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış araştırmacı tarafından önceden belirlenmiş olan bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır.

Altıntaş ilçe merkezinde 3 resmi ilkökuller bulunmaktadır. Bu ilkökullerde 3. sınıflar, iki ilkökulde tek şubeden diğerinde ise iki şubeden oluşmaktadır. İki şubesi bulunan okuldan bir şube araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırma evrenimizi oluşturan bu sınıflarda şu şekilde bir ölçüt geliştirilmiştir. Öğretmen görüşleri ve öğrencilerin karne notlarına bakılarak, sınıflar kendi içerisinde akademik başarıları iyi, orta ve düşük düzeyli öğrenciler olarak gruplara ayrılıp, içlerinden gruplarını temsil edecek ikişer öğrenci belirlenmiştir. Bu şekilde toplam 18 (on sekiz) öğrenci ile görüşülmüştür.

Tablo 3.1: Örnekleme Oluşturan İlkokullar ve Öğrencileri

İlkokullar	Öğrenci Grupları/Sayıları			Toplam
	İyi	Orta	Düşük	
A Okulu	2	2	2	6
B Okulu	2	2	2	6
C Okulu	2	2	2	6
Toplam	6	6	6	18

Sunulan verilerin hangi okul ve hangi öğrenciye ait olduğu göstermek için kodlama yapılmıştır.

Örnek: AD1

A: Görüşme Yapılan Okul

D: Öğrencinin Akademik Seviyesi

1: Görüşme Yapılan Öğrenci

3.1.3. Veri Toplama Süreci

Bu araştırmada veriler görüşme tekniği yardımıyla toplanmıştır. Görüşmede kullanılan sorular araştırmacı tarafından alan yazını incelemesinden sonra hazırlanmıştır. Taslak olarak hazırlanan görüşme formu uzman görüşü alınarak yeniden düzenlenmiştir. Görüşme formunda aynı cevaba yönelik sorular tespit edilmiş ve uzman eleştirileri doğrultusunda 3 soru formdan çıkarılmıştır.

Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Karasar, (2008)'a göre bu yöntem ne tam yapılandırılmış görüşmeler kadar sınırlandırılmış ne de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnektir.

Görüşme formu üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde ilköğretim 3. Sınıf öğrencilerinin zaman kavramlarını sınıflama becerileri incelenmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde ise verilen cümleler içerisindeki zaman kavramları arasındaki farkı bulmaları sağlanarak karşılaştırma becerileri üzerinde bir inceleme amaçlanmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise zaman şeridi aracılığıyla zaman ifadelerini sıralama becerisi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Görüşme formu ile ilgili ön bir uygulama yapılarak özelde soruların genelde de görüşmenin araştırmanın amacına hizmet edip edemeyeceği test edilmiştir. Bu ön uygulama yardımıyla görüşme formu tekrar değerlendirilmiş ve öğrencilerin cevaplayamadığı, anlayamadığı 2 soru daha formdan çıkarılarak soru sayısı 22'ye indirilmiştir. Ön uygulama yardımıyla görüşme yapılacak görüşmelerin tahmini sürelerine ilişkin de bir bilgi elde edilmiştir. Buna göre görüşmeler 45-90 dakika aralığında değişmektedir.

Görüşmeler, belirlenen ilkokulların fiziki açıdan uygun odalarında gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan öğrencilerin gönüllü olup olmadıkları sorulmuştur. Görüşme hem kayıt cihazına kaydedilmiş hem de gerekli yerlerinde notlar alınmıştır. Kayıt altına alındığı için görüşmeciden bu konuda izin alınmıştır. Bu sayede öğrenci görüşleri uygun bir şekilde elde edilmiştir. Görüşmede herhangi bir aksilik yaşanmaması için yedek bir kayıt cihazı bulundurulmuştur. Görüşme başlamadan önce çocuklara yapacakları etkinlikler kısaca tanıtılmıştır. Tanıtılırken herhangi bir ipucu verilmemiştir. Daha sonra etkinlikler yaptırılarak sorular sorulmuştur.

3.1.4. Verilerin Analizi

Araştırmada veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Öğrencilerin görüşme sorularına verdikleri cevaplar bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Zaman kavramlarını sınıflama etkinliğinde, her öğrenci düzeyine göre tablolar oluşturulmuştur. Tablolarda öğrencilerin zaman kavramlarını sınıflamaları gösterilmiştir. Öğrencilerin yorumları tabloların altında yer almıştır. Öğrencilerin görüşleri incelenerek araştırmaya dâhil edilebilecek kelime veya kelimeler belirlenmiştir. Kelimeler italik ve tırnak işareti içerisinde belirtilmiştir.

Zaman kavramlarını karşılaştırma etkinliğinin analizi için 3 tablo yapılmıştır. İlk tabloda yakın zaman, ikinci tabloda aynı zaman ve son tabloda ise zıt zaman kavramlarına yer verilmiştir. Tablolarda cümleler, öğrenciler ve verdikleri cevapların ortak noktaları belirtilmiştir. Öğrenci yorumları tabloların altında belirtilmiş ve her öğrencinin görüşü yerine araştırmaya fayda sağlayabilecek görüşlere yer verilmiştir. Görüşlerin içinden seçilen kelime veya kelime grupları italik ve tırnak işareti içinde belirtilmiştir.

Sıralama becerisini ölçen zaman çizgisine yönelik elde edilen veriler 3 şekilde gösterilmiştir. Şekillerde öğrencilerin verilen geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman kavramlarını zaman çizgisi üzerinde sıralamaları gösterilmiştir. Şekiller üç bölüme ayrılmış, her bölümde farklı akademik başarıya sahip öğrencilerin zaman kavramlarını sıralamaları farklı geometrik şekillerle gösterilmiştir. Geometrik şekillerin hangi kavramı ifade ettiğini belirtmek için renklerle ilişkilendirilmiştir. Şekillerden sonra öğrencilerin zaman kavramlarını sıralama gerekçeleri belirtilmiştir. Zaman kavramlarını sıralama gerekçeleri öğrencilerin akademik başarıları baz alınarak üç başlık altında irdelenmiştir. Görüşlerde araştırmaya dâhil edilebilecek kelimeler belirlenerek italik ve tırnak işareti içinde yazılmıştır. Tüm grupların yorumları bittikten sonra en altta, zaman çizgisine yönelik sorulan diğer soruların yorumları belirtilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
BULGULAR VE YORUM

4.1. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmaya katılan 18 öğrencinin zaman kavramlarını sınıflama, karşılaştırma ve sıralamaya ilişkin bulgulara ve bulgulara ait yorumlara yer verilmiştir.

4.1.1. Öğrencilerin Zaman Kavramlarını Sınıflama Becerilerine Yönelik Bulgular ve Yorumları

Tablo 4.1 incelendiğinde *Aİ1, Cİ1* ve *Cİ2* adlı öğrencilerin zaman kavramlarını doğru bir şekilde sınıfladıkları, *Bİ1, Bİ2* ve *Aİ2* adlı öğrencilerin hatalı bir şekilde sınıfladıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 4.1: İyi Düzey Akademik Başarılı Öğrencilerin Zaman Kavramlarını Sınıflamaları

Öğrenciler	Sınıflamalar		
	Geçmiş	Şimdi	Gelecek
Aİ1, Cİ1, Cİ2	- Geçen yıl	- Şu anda	- Sonra
	- Daha önce	- Şimdi	- Önümüzdeki yıl
	- Dün		- Bir süre sonra
	- Çok uzun zaman önce		- Uzun yıllar sonra
	- Eskiden		- Yüzyıl sonra
	- Önce		- Yarın
Aİ2	- Daha önce	- Şu anda	- Yüzyıl sonra
	- Dün	- Şimdi	- Önümüzdeki yıl
	- Önce	- Sonra	- Uzun yıllar sonra
	- Eskiden	- Yarın	- Bir süre sonra
	- Geçen yıl		- Çok uzun zaman önce
Bİ2	- Dün	- Şimdi	- Yarın
	- Daha önce	- Şu anda	- Bir süre sonra
	- Çok uzun zaman önce	- Önümüzdeki yıl	- Sonra
	- Eskiden		- Uzun yıllar sonra
	- Önce		- Yüzyıl sonra
	- Geçen yıl		
Bİ1	- Geçen yıl	- Şu anda	
	- Daha önce	- Şimdi	
	- Çok uzun zaman önce	- Önümüzdeki yıl	
	- Önce	- Yarın	
	- Dün	- Yüzyıl sonra	
	- Eskiden		
	- Sonra		
	- Bir süre sonra		
- Uzun yıllar sonra			

Tablo 4.1 de aynı akademik düzeye sahip üç öğrencinin (*Aİİ, Cİİ, Cİ2*) zaman kavramların aynı şekilde sınıfladıkları görülmektedir. Bu öğrencilere göre “*Geçen Yıl, Daha Önce, Dün, Çok Uzun Zaman Önce, Eskiden, Önce*” kavramları geçmiş bir zamanı, “*Şu anda, Şimdi*” kavramları içinde bulunduğumuz zamanı, “*Sonra, Önümüzdeki Yıl, Bir Süre Sonra, Uzun Yıllar Sonra, Yüzyıl Sonra, Yarın*” ise içinde bulunduğumuz zamandan sonraki bir zamanı anlatmaktadır.

Öğrencilere göre şimdiki zaman “*yaşadığımız zaman, yaşadığım an, gördüğüm an, şimdi olan şeyler, şu an yaptığım şey*” anlamındadır. Gelecek zaman ise “*yaşayacağımız şeyler, görmediğim, yaşamadığım, yapacaklarımız, gideceğimiz*” anlamını taşımaktadır. Öğrenciler geçmiş zamanı da “*önceden yaşanmış, gördüğüm yıllar, çok önceden yaptığımız*” iş, eylem olarak görmektedirler.

Aİİ, Cİİ, Cİ2 adlı öğrenciler “*Şimdi ve Şu anda*” sınıflamasına yönelik görüşlerini şu ifadelerle bildirmişlerdir:

Aİİ bu konuda: “Bu yaşadığımız zamanı, şimdiki yaşadığımız şeyleri ifade ediyor.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre şimdiki zaman “*yaşadığımız*” zamandır. *Cİİ*: “Yaşadığım an yani şimdi o şeyleri gördüğüm an olduğu için koyardım.” diye söylemiştir. Ona göre şimdiki zaman “*yaşadığı ve gördüğü an*”dır. *Cİİ* “*gördüğü an*” ile şimdiki zamanı ilişkilendirerek içinde bulunduğu zamana vurgu yapmak istemiştir. *Cİ2*: “Şu anda yaptığım şeyleri anlatıyor. Şimdiki de yaptığım sınav mı, anketleri anlatıyor. Bunlar kısacası, şimdiki zamanı anlatıyor. Bu iki kelime.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre şimdiki zaman ise “*yapmakta olduğu*” zamandır. *Cİ2* içinde bulunduğu durumla şimdiki zamanı ilişkilendirerek açıklama yoluna gitmiştir.

Aİİ, Cİİ, Cİ2 adlı öğrenciler “*Sonra, Önümüzdeki Yıl, Bir Süre Sonra, Uzun Yıllar Sonra, Yüzyıl Sonra, Yarın*” sınıflamasına yönelik görüşlerini şu ifadelerle bildirmişlerdir:

Aİİ bu kavramlar hakkındaki düşüncesini: “Yaşayacağımız şeyleri ifade ediyor.” şeklinde dile getirmiştir. Ona göre gelecek zaman “*yaşayacağı*” zamanı anlatmaktadır. *Cİİ*: “Gelecek olurdu çünkü geleceği daha görmediğim, yaşamadığım için oraya koyardım.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre gelecek zaman “*görmediği ve yaşamadığı*” zamandır. *Cİ2*: “Gelecek zamanda yapacaklarımızı ifade eder. Mesela bir arkadaşımıza gideceğiz yarın, bir yıl sonra, bir hafta sonra falan öyle gideceğiz diyelim.

Gideceğimizi gelecek zaman diye ifade ederiz.” olarak belirtmiştir. Ona göre gelecek zaman “*yapacaklarımızı*” ifade eden zamandır.

Aİ1, Cİ1, Cİ2 adlı öğrencilerin “*Geçen Yıl, Daha Önce, Dün, Çok Uzun Zaman Önce, Eskiden, Önce*” sınıflamasına yönelik görüşlerini şu ifadelerle bildirmişlerdir:

Aİ1 bu konuda: “Ortak olarak yani yaşadığım şeylerin yaşadığımız her şeyin çok önceden olduğunu ve bunların yaşandığını ifade ediyor.” şeklinde görüş bildirmiştir. Ona göre geçmiş zaman “*yaşanmış*” bir zamandır. **Cİ1**: “Geçmiş yani onlara bir daha göremeyeceğim. Gördüğüm yıllar olduğu için.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre geçmiş zaman “*gördüğü ve bir daha göremeyeceği*” zamandır. **Cİ2**: “Çok önceden yaptığımız şeyler mesela geçen yıl yaptığım şeyleri anlatan bir şey. Daha önce, dün gibi. Geçmiş ifade ediyor.” şeklinde söylemişlerdir. Ona göre geçmiş zaman “*önceden yaptıklarımızı anlatan*” zamandır.

Öğrenciler zaman kavramlarını sınıflamalarının nedenlerini açıklarken, aynı kelimeleri zamanlara göre uydurarak anlatmışlardır. **Aİ1** *yaşadığımız (şimdi), yaşayacağımız (gelecek), yaşanmış (geçmiş)* ; **Cİ1** *gördüğü an (şimdi), görmediğim (gelecek), göremeyeceğim (geçmiş)* ; **Cİ2** ise *yaptığım (şimdi), yapacağım (gelecek), yaptığımız (geçmiş)* fiilleriyle açıklamışlardır. Bu veriler ise üç öğrencinin zamanı eylemler yardımıyla anladıklarını göstermektedir.

Tablo 4.1 de **Aİ2** adlı öğrenciye göre “*Geçen Yıl, Daha Önce, Dün, Önce, Eskiden*” kavramları “geçmiş” bir zamanı, “*Şu anda, Şimdi, Sonra, Yarın*” kavramları içinde bulunduğumuz zamanı, “*Önümüzdeki Yıl, Bir Süre Sonra, Uzun Yıllar Sonra, Yüzyıl Sonra, Çok Uzun Zaman Önce*” ise içinde bulunduğumuz zamandan sonraki bir zamanı anlatmaktadır. **Aİ2** “geçmiş zaman” a yönelik: “Günleri geçtiğimiz için onları koydum.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre geçmiş zaman “*geçtiğimiz*” zamandır. Kısa bir açıklama yapabilmiştir. “Şimdiki zaman” a yönelik: “Şimdi, şimdi yaşadığımız için yaşadıklarımız için.” şeklinde söylemiştir. Ona göre şimdiki zaman “*yaşadığımız-yaşadıklarımız*” ı anlatmaktadır. **Aİ2** “şimdiki zaman” dediği bu kısmı anlatırken “*yaşadıklarımız*” fiilinden yararlanmıştır. Bu ise “şimdiki zaman”ı uygun bir şekilde ifade edemediğini göstermektedir. Öğrencinin “sonra ve yarın” kavramlarını da “şimdiki zaman” olarak algıladığı anlaşılmaktadır. “Gelecek zaman” a yönelik ise: “Yüzyıl sonra geçmedi. Çünkü bu gelecek. Gelecek olduğu için. Geçmediğimiz günler

gelmediğimiz. Daha o günlere gelmedik. Başka bilmiyorum.” şeklinde görüş bildirmiştir. Ona göre gelecek zaman “geçmediğimiz ve gelemediğimiz gün”dür. Bu kelimelerin gelmemiş günleri anlatmakta kullanıldığı görüşünü bildirmiştir. Fakat geçmiş zamanı ifade etmekte kullanılan “Çok Uzun Zaman Önce”yi burada belirtmiştir. Öğrenci karşılaştırma kısmında geçmiş olarak belirttiği bu ifadeyi sınıflama kısmında gelecek bölümüne yazmıştır. **Aİ2** “Çok Uzun Zaman Önce, Sonra ve Yarın” zaman kavramlarını sınıflama yaparken karıştırmaktadır.

Tablo 4.1 de **Bİ2** adlı öğrenciye göre “Geçen Yıl, Daha Önce, Dün, Çok Uzun Zaman Önce, Eskiden, Önce” kavramları “geçmiş” bir zamanı, “Şu anda, Şimdi, Önümüzdeki Yıl” kavramları içinde bulunduğumuz zamanı, “Yarın, Bir Süre Sonra, Sonra, Uzun Yıllar Sonra, Yüzyıl Sonra” ise içinde bulunduğumuz zamandan sonraki bir zamanı anlatmaktadır. **Bİ2** gruplamalarına sırasıyla “dün, bugün, yarın” şeklinde başlıklar vermiştir. **Bİ2** “dün” kısmına yönelik: “Yani önceki zamanı daha önce olduğu için dün köşesine yazdım. Daha önceden olduğu için dün daha öncedir çünkü. Bugünkü nedenlerden daha önceyi ifade ettiği için onları birlikte buraya yazdım. Her bir kelime grubunda.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre geçmiş zaman “daha önce”yi anlatmaktadır. “Bugün” kısmına yönelik: “Bugün tam olduğumuz andır. Beklediğimiz olduğumuz. Bu kelimeler aynı bugünü, şu anı, şimdi yaşadığımız anı belirttiği için ifade ettiği için onları.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre bugün (şimdiki zaman) “yaşadığımız an”dır. “Bugün”ü açıklarken “şimdiki zaman” ile ilişkilendirmiştir. “Bugün”ü şimdiki zamanla aynı olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca öğrencinin “önümüzdeki yıl” kavramını da “şimdiki zaman (bugün)” içerisinde yer vermiştir. Öğrencinin bu kavramı bilmediği ya da şimdiki zaman olarak algıladığı fark edilmektedir. “Yarın” kısmına yönelik ise: “Öğretmenim şimdi ilerdeki zaman yarındır. Daha ilerdeki zaman olduğu için bu kelimeleri daha ilerde bir zamanı ifade ettiği için bu kelimeler onun için daha ilerdeki zaman.” şeklinde görüşünü bildirmiştir. Ona göre yarın (gelecek zaman) “ilerideki zaman”dır. **Bİ2** adlı öğrenci geçmiş zaman kavramlarının hepsini doğru bir şekilde, gelecek zaman kavramlarının ise “önümüzdeki yıl” kavramı hariç diğerlerini doğru bir şekilde sınıflamıştır. Şimdiki zaman kısmına “Önümüzdeki Yıl” kavramını da dâhil etmesinden dolayı hatalı bir sınıflama olmuştur.

Tablo 4.1 de **Bİ1** adlı öğrenciye göre “Geçen Yıl, Daha Önce, Çok Uzun Zaman Önce, Önce, Dün, Eskiden, Sonra, Bir Süre Sonra ve Uzun Yıllar Sonra”

kavramları “yaşanmış (geçmiş)” bir zamanı , “Şu anda, Şimdi, Önümüzdeki Yıl, Yarın ve Yüzyıl Sonra” kavramları da “yaşadığımız” zamanı anlatmaktadır. **Bİ1**, kavramları geçmiş ve gelecek olmak üzere iki şekilde sınıflamış ve ortak yönlerini açıklarken de her ikisinin “yaşanmış” anlattıklarını belirtmiştir. Bİ1 “geçmiş zaman” a yönelik: “Öğretmenim şimdi mesela geçmişini anlattığımızda bunları anlatabiliriz. Bu kelimeleri kullanabiliriz öğretmenim. Geçmiş dediğim önce yaşadığımız şey.” şeklinde söylemiştir. **Bİ1**'e göre geçmiş zaman “yaşadığı şey”dir. Ama geçmiş kısmı diye belirttiği bölüme gelecek zamanı anlatmakta kullanılan kelimeleri de yazmıştır. “Sonra, Bir Süre Sonra ve Uzun Yıllar Sonra” kavramlarını geçmiş zaman olarak anladığı görülmektedir. “Gelecek zaman” a yönelik ise: “Öğretmenim yani bunlar şeyde geleceği anlatan kelimeler. Yani yaşadığımız şeyler olur.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre gelecek zaman “yaşadığı şey”dir. Gelecek zaman dediği bu sınıflamayı geçmiş şeklinde belirtmiştir. Öğrencinin gelecek ve şimdiki zaman kavramlarını anlayamadığı, ayrıca zaman kavramlarını sadece geçmiş zaman olarak algıladığı anlaşılmaktadır.

İyi düzey öğrenciler zaman kavramlarını sınıflama nedenlerini açıklarken fiil (eylem) odaklı bir açıklama kullanmışlardır. Sadece **Bİ2** geçmiş ve gelecek zaman kavramlarının sınıflama nedenlerini eylem odaklı açıklamamıştır. Bu bulgular, çocukların zaman kavramlarını eylem ifadeleriyle somutlaştırma çabası içinde olduğunu göstermektedir. Böylece zaman kavramları daha kolay açıklayabilmektedirler.

Tablo 4.2: Orta Düzey Akademik Başarılı Öğrencilerin Zaman Kavramlarını Sınıflamaları

Öğrenciler	Sınıflamalar		
	Geçmiş	Şimdi	Gelecek
CO1	- Geçen yıl	- Şu anda	- Sonra
	- Daha önce	- Şimdi	- Önümüzdeki yıl
	- Dün		- Bir süre sonra
	- Çok uzun zaman önce		- Uzun yıllar sonra
	- Eskiden		- Yüzyıl sonra
	- Önce		- Yarın
CO2	- Dün	- Şimdi	- Yarın
	- Daha önce	- Şu anda	- Yüzyıl sonra
	- Çok uzun zaman önce	- Sonra	- Önümüzdeki yıl
	- Eskiden		- Bir süre sonra
	- Önce		- Uzun yıllar sonra
	- Geçen yıl		
AO1	- Önce	- Dün	- Şimdi
	- Sonra	- Yarın	- Şu anda
	- Uzun yıllar sonra	- Eskiden	- Daha önce
	- Yüzyıl sonra	- Geçen yıl	- Bir süre sonra
			- Önümüzdeki yıl
AO2	- Önce	- Şu anda	- Dün
	- Sonra	- Şimdi	- Yarın
	- Bir süre sonra	- Eskiden	- Önümüzdeki yıl
	- Daha önce	- Geçen yıl	- Uzun yıllar sonra
	- Çok uzun zaman önce		- Yüzyıl sonra
BO1	- Şimdi	- Daha önce	- Yarın
	- Önce	- Şu anda	- Önümüzdeki yıl
	- Dün	- Eskiden	- Geçen yıl
	- Bir süre sonra	- Çok uzun zaman önce	- Sonra
	- Uzun yıllar sonra		- Yüzyıl sonra
BO2	- Yarın	- Önce	- Şimdi
	- Dün	- Sonra	- Eskiden
	- Şu anda	- Bir süre sonra	- Önümüzdeki yıl
	- Geçen yıl	- Daha önce	- Yüzyıl sonra
	- Uzun yıllar sonra	- Çok uzun zaman önce	

Tablo 4.2 incelendiğinde orta akademik düzeye sahip öğrencilerin zaman kavramlarını farklı şekillerde sınıfladıkları görülmektedir. *CO1* adlı öğrencinin zaman kavramlarını doğru şekilde, *CO2*, *AO1*, *AO2*, *BO1* ve *BO2* adlı öğrencilerin ise hatalı bir şekilde sınıfladığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4.2 de **CO1**'ye göre “*Geçen Yıl, Daha Önce, Dün, Önce, Eskiden, Çok Uzun Zaman Önce*” kavramları “geçmiş” bir zamanı, “*Şu anda, Şimdi*” kavramları içinde bulunduğumuz zamanı, “*Önümüzdeki Yıl, Sonra, Yarın, Bir Süre Sonra, Uzun Yıllar Sonra, Yüzyıl Sonra*” ise içinde bulunduğumuz zamandan sonraki bir zamanı anlatmaktadır. **CO1** “geçmiş zaman” a yönelik: “Çünkü olmuş ama bitmiş, geçmiş.” şeklinde söylemiştir. Ona göre geçmiş zaman “*olmuş, bitmiş*” bir zamandır. **CO1** “şimdiki zaman” kısmına yönelik: “Şimdi olan şeyler, olaylar.” şeklinde söylemiştir. Ona göre şimdiki zaman “*şimdi olan olaylar*” dır. **CO1** “gelecek zaman” a yönelik: “Gelecek daha onları yaşıycaz.” şeklinde görüş bildirmiştir. Ona göre gelecek zaman “*yaşayacağı*” zamandır.

Tablo 4.2 de **CO2** adlı öğrenciye göre “*Geçen Yıl, Daha Önce, Dün, Önce, Eskiden, Çok Uzun Zaman Önce*” kavramları “geçmiş” bir zamanı, “*Şu anda, Şimdi, Sonra*” kavramları içinde bulunduğumuz zamanı (bugün), “*Önümüzdeki Yıl, Yarın, Bir Süre Sonra, Uzun Yıllar Sonra, Yüzyıl Sonra*” ise içinde bulunduğumuz zamandan sonraki bir zamanı anlatmaktadır. **CO2** gruplamalarına sırasıyla “dün, bugün, yarın” şeklinde başlık vermiştir. Öğrenci başlık verirken incelenen temadan etkilenmiş olabilir. **CO2** “dün” e yönelik: “Dün geçmiş bir zamanı anlatıyor.” şeklinde söylemiştir. **CO2** kısa bir açıklama yapmıştır. Ona göre dün “*geçmiş*” zamandır. **CO2** fazla açıklama yapmamasına rağmen verilen geçmiş zaman kavramlarının hepsini dün kısmında doğru bir şekilde toplamıştır. **CO2** “bugün” e yönelik: “Bugün de bugünü anlatıyor. Bugün neler yaptığımızı. Şimdi burada yaptığımız şey. Şu anda yine şimdi yaptığımız bir şey. Sonra da ondan bir zaman sonra.” şeklinde bildirmiştir. “Şimdi ve şu anda” kelimelerinin aynı olduklarını ayrıca “*yapmakta olduğu*” zamanı anlattığını, “sonra”nın ise “*şimdiden bir zaman sonra*” olacağını belirtmiştir. **CO2**, Şu anda, Şimdi ve Sonra kavramlarının hangi zamanı ifade ettiğini açıklamış ve ortak yönleri olarak “bugün” ü anlattıklarını belirtmiştir. **CO2** “yarın” a yönelik: “Yarın ise geleceğimizi anlatıyor.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre yarın “*geleceğimizi anlatan*” zamandır. **CO2** adlı öğrenci geçmiş zaman kavramlarının hepsini doğru bir şekilde, gelecek zaman kavramlarını ise “sonra” kavramı hariç diğerlerini doğru bir şekilde sınıflamıştır. “Sonra” kavramını gelecek zaman da yer vermemiş, “şu anda, şimdi, sonra” kavramlarının “bugün” ü anlatmakta kullandıklarını belirtmiştir.

Tablo 4.2 de *AO1*, İlk kısma “*Önce, Sonra, Uzun Yıllar Sonra, Yüzyıl Sonra*” kavramlarını, ikinci kısma “*Dün, Yarın, Eskiden, Geçen Yıl*” kavramlarını ve Üçüncü kısma “*Şimdi, Şu anda, Daha Önce, Bir Süre Sonra, Önümüzdeki Yıl, Çok Uzun Zaman Önce*” kavramlarını yazmıştır. Sadece ilk kısma “önce yaptığımız şeyler” şeklinde başlık vermiştir. Bu başlığı ise “önce” kavramına yönelik söylemiş olabilir. “İlk kısma” yazdığı kavramlarla ilgili: “Yüzyıl sonra yaptığımız şeyleri anlatıyor. Sonra yapacağımız şeyleri. Üçü bitirip 8. Sınıfa geçtiğimiz zaman uzun yıllar sonra. Daha önce yaptığımız şeyler. Önce yapacağımız şeyler.” şeklinde ifade etmiştir. *AO1*, “sonra ile uzun yıllar sonra” kavramlarını açıklarken gelecek zamanı kastedecek şekilde söylemiştir. “Yüzyıl sonra” kavramını ise geçmişte olmuş gibi belirtmiştir. “Önce”yi ise ilk cümlesinde geçmiş zamanı ikinci cümlesinde ise gelecek zamanı kastedecek şekilde belirtmiştir. Öğrenci yazdığı zaman kavramlarının hangi zamanı anlattığını açıklamıştır. “İkinci kısma” yazdığı kavramlarla ilgili görüşünü: “Dün bize misafir gelmişti. Bir tane dede gelmişti Naim Dede mi öyle bir şey. Yarın bugünü anlatıyor. Geçtiğimiz yılı.” şeklinde belirtmiştir. Bu gruptaki kelimelerden “yarın” kavramının “bugün”ü ifade ettiğini çünkü “dün” olan olaylardan sonra bugünün yani “yarın”ın olacağını söylemiştir. Geçtiğimiz yıl diye “geçen yıl” kavramına yönelik söylemiştir. “Üçüncü kısma” yazdığı kelimelerle ilgili görüşünü: “Şimdi, şu anda yaptığımız şeyleri anlatıyor. Hayır, bunlar değil. Daha önce yaptığımız şeyleri anlatıyor. Önümüzdeki yıl yapacağımız şeyleri. Çok uzun zaman önce yaptığımız şeyleri anlatıyor. Bir süre sonra yapacağımız şeyler.” şeklinde söylemiştir. Bu cümleden anlaşılacağı üzere öğrenci yazmış olduğu zaman ifadelerinin her birinin hangi zamanı anlattığını belirtmiştir. Genelde “*yaptığımız, yapacağımız*” fillerinden yararlanarak zaman kavramlarını tek tek açıklamıştır; ancak öğrenci zaman kavramlarını doğru bir şekilde sınıflayamamıştır.

Tablo 4.2 de *AO2* verilen kelimeleri üç kısma ayırmış ve sırasıyla “önceki ay”, “şimdiki ay” ve “önümüzdeki ay” olarak başlıklar vermiştir. Önceki ay dediği kısma “*Önce, Sonra, Bir Süre Sonra, Daha Önce ve Çok Uzun Zaman Önce*” kavramlarını, şimdiki ay dediği kısma ise “*Şu anda, Şimdi, Eskiden ve Geçen Yıl*” kavramlarını yerleştirmiş fakat ortak yönlerini belirtememiştir. Sadece bu kavramların hangi zamanı ifade ettiklerini belirtmeye çalışmıştır. Önümüzdeki ay dediği kısma da “*Dün, Yarın, Önümüzdeki yıl, Uzun Yıllar sonra ve Yüzyıl Sonra*” kavramlarını yazmış ve ortak yönleri olarak “*gelecek zaman*”ı anlattıklarını belirtmiştir. Dikkat çeken bir başka nokta

ise *A02*'nin gruplandığı kavramlara başlık verirken üçünde de “ay” kavramını kullanmasıdır. Bunun nedeni olarak o an için öğrencinin başlıklara “ay” kelimesi yerine kullanabileceği başka bir kelimeyi bulamamasından dolayı olduğu düşünülebilir. “Şimdiki ay” dediği kısma yönelik: “Çünkü şu anda dediğimiz bu önden olan önden gelmiş oluyo şimdi oluyo, şu anda dediğimiz. Ama şimdi dediğimiz şimdi bizler şey yapıyoruz. Şimdi oluyo onun için. Eskiden daha eskiden bir şey oluyo mesela birinci sınıfa giderken hani ikinci sınıfa giderken mi ondan öyle koymuştum. Geçen yıl birinci sınıfa ya da ikinci sınıfa ya da bebekken geçen yıl olduğunu düşündüğüm için öyle koydum.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrencinin şimdi başlığı altında yerleştirdiği kavramları anlatırken “şu anda” kavramının “şimdi”ye göre önden geldiğini “şimdi”nin ise yaşadığı an olduğunu kastetmiştir. Diğer iki kavramı anlatırken geçmiş zamanı ifade ettiklerini belirtmiştir.

“Önceki ay” dediği kısma yönelik: “Önce dediğimiz dün ya da ondan sonra geliyor. Sonra dediğimiz önce deriz sonra mesela birine bir şey deriz önce noldu sonra noldu diye öyle ifade ettim. Bir süre sonra hani önceden ve sonradan sonra diyoruz ki bir süre sonra gibi şey onu da öyle ifade ettim. Daha önce daha önce ne oldu gibi. Çok uzun zaman önce mesela bebektim öyle ifade ettim.” şeklinde görüş bildirmiştir. Bu kısımda da öğrenci ortak bir yön belirtmemiş sadece hangi zamanı anlattıklarını söylemiştir. “Bir süre sonra”yı ise “sonra”nın ilerisinde olarak belirtmiştir. “Çok uzun zaman önce”yi de bebeklik halini anlatırken kullanmıştır.

“Önümüzdeki ay” dediği kısma yönelik: “Dün dediğimiz dün yaptığımız bir şeyi ifade ediyor. Ama yarın dediğimiz dün, yarın, bugünü ifade ettiği için dün, yarın dedik. Yarın dediğim mesela bir arkadaşımıza dün mesela kütüphaneye gidecek misiniz dedik ama yarın bir yere gidelim mi gibi dün koyduğumuz onu. Yarın dediğim hani mesela dün dedik ya dün, yarın dediğimiz bugünkü şeyi ifade ediyor ya da öyle işte. Önümüzdeki yıl daha bi önümüzdeki yılı çok önümüzdeki yılı ifade ediyor. Uzun yıllar sonra çok böyle çok uzun yıllar sonra bizim ne olup ne olacağımız gibi şeyler. Yüzyıl sonra daha değişik böyle bir şeyler olabilir. Ortak yönleri çok önden gelen gibi bir şey olabilir. Hani önümüzdeki yıl ya da önden gelen ya da önümüzdeki ay. Daha onlar gelecek. Önümüzdeki ay. Gelecek yılı ifade ediyor.” şeklinde belirtmiştir. Bu kısımda öğrenci ortak yönleri olarak “*gelecek yıl ve önden gelen*” olarak belirlemiştir. “*Gelecek yıl ve önden gelen*” kelimesini “önümüzdeki yıl” zaman kavramına yönelik olarak

söylemiştir. **AO2** “gelecek” dediği bu kısımda da diğerlerinde olduğu gibi zaman kavramlarının hangi zamanları anlattıklarını belirtmeye çalışmıştır. “Dün ile Yarın”ı bu bölümde ilişkilendirmiştir. “Dün” den sonra “yarın” olduğu yani “yarın”ın bugünü temsil ettiğini söylemiştir. Üç kısımda da zaman kavramlarını açıklamaya çalışmıştır.

Tablo 4.2 de **BO1** verilen kelimeleri üç kısma ayırmış ve sırasıyla “sene”, “ay” ve “yıl” olarak başlıklar vermiştir. “Sene” kısmına “*Şimdi, Önce, Dün, Bir Süre Sonra ve Uzun yıllar Sonra*” kavramlarını, “ay” kısmına “*Daha önce, Şu anda, Eskiden ve Çok Uzun Zaman Önce*” kavramlarını, “yıl” kısmına ise “*Yarın, Önümüzdeki Yıl, Geçen Yıl, Sonra ve Yüzyıl Sonra*” kavramlarını yazmıştır. **BO1** yaptığı bu gruplandırmaların mantıklı bir nedenini belirtmemiş verdiği başlıklardan yararlanarak açıklamaya çalışmıştır. “Sene” kısmına yönelik: “Öğretmenim sene yılını.” şeklinde ifade etmiştir. **BO1**’in “sene” ve “yıl” kavramlarını farklı olarak algıladığı gözükmektedir. “Ay” kısmına yönelik: “Öğretmenim ay olduğu şey çok uzun zaman onlar olduğu için. Öğretmenim ay zamanını ifade ettikleri için.” şeklinde görüş belirtmiştir. “Yıl” kısmına yönelik ise: “Öğretmenim yıl zamanını ifade ettiği için.” şeklinde söylemiştir.

Tablo 4.2 de **BO2** zaman kelimelerini üç kısma ayırmıştır. Fakat sadece ilk kısımdakiler hakkında konuşmuştur. Herhangi bir başlıkta vermemiştir. İlk kısma “*Yarın, Dün, Şu anda, Geçen Yıl ve Uzun Yıllar Sonra*” kavramlarını, ikinci kısma “*Önce, Sonra, Bir Süre Sonra, Daha Önce, Çok Uzun Zaman Önce*” kavramlarını, üçüncü kısma ise “*Şimdi, Eskiden, Önümüzdeki Yıl, Yüzyıl Sonra*” kavramlarını yazmıştır. Öğrenci sadece ilk kısma yazdığı kavramlar hakkında bir şeyler söylemiştir. İlk kısma yönelik: “Yıllar ve günler.” şeklinde belirtmiştir. İlk üç kelimenin günleri diğer iki kelimenin de yılları anlattığını düşünmesinden dolayı bu şekilde görüş bildirmiş olabilir.

Tablo 4.3: Düşük Düzey Akademik Başarılı Öğrencilerin Zaman Kavramlarını Sınıflamaları

Öğrenciler	Sınıflamalar		
	Geçmiş	Şimdi	Gelecek
CD1, CD2	- Geçen yıl	- Şu anda	- Sonra
	- Daha önce	- Şimdi	- Önümüzdeki yıl
	- Dün		- Bir süre sonra
	- Çok uzun zaman önce		- Uzun yıllar sonra
	- Eskiden		- Yüzyıl sonra
	- Önce		- Yarın
AD2	- Geçen yıl	- Şu anda	- Önümüzdeki yıl
	- Sonra	- Dün	- Bir süre sonra
	- Daha önce	- Şimdi	- Uzun yıllar sonra
	- Çok uzun zaman önce	- Yarın	- Yüzyıl sonra
	- Eskiden	- Önce	
AD1	- Şu anda	- Yarın	
	- Dün	- Önümüzdeki yıl	
	- Sonra	- Bir süre sonra	
	- Eskiden	- Uzun yıllar sonra	
	- Geçen yıl	- Çok uzun zaman önce	
	- Şimdi	- Yüzyıl sonra	
BD1	- Geçen yıl	- Eskiden	- Önce
	- Dün	- Uzun yıllar sonra	- Önümüzdeki yıl
	- Sonra	- Çok uzun zaman önce	- Yarın
	- Şu anda	- Şimdi	- Yüzyıl sonra
	- Daha önce	- Bir süre sonra	
BD2	- Geçen yıl	- Dün	- Daha önce
	- Bir süre sonra	- Şu anda	- Sonra
	- Şimdi	- Yüzyıl sonra	- Uzun yıllar sonra
	- Önce	- Önümüzdeki yıl	- Eskiden
	- Yarın	- Çok uzun zaman önce	

Tablo 4.3 incelendiğinde *CD1* ve *CD2*'nin doğru şekilde, *AD2*, *AD1*, *BD1* ve *BD2*'nin ise zaman kavramlarını hatalı bir şekilde sınıfladığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4.3 de aynı akademik düzeye sahip iki öğrencinin (*CD1*, *CD2*) zaman kavramların aynı şekilde sınıfladıkları görülmektedir. Bu öğrencilere göre “*Geçen Yıl*, *Daha Önce*, *Dün*, *Çok Uzun Zaman Önce*, *Eskiden*, *Önce*” kavramları geçmiş bir zamanı, “*Şu anda*, *Şimdi*” kavramları içinde bulunduğumuz zamanı, “*Sonra*, *Önümüzdeki Yıl*, *Bir Süre Sonra*, *Uzun Yıllar Sonra*, *Yüzyıl Sonra*, *Yarın*” ise içinde bulunduğumuz zamandan sonraki bir zamanı anlatmaktadır.

CD1, CD2 adlı öğrencilerin “*Geçen Yıl, Daha Önce, Dün, Çok Uzun Zaman Önce, Eskiden, Önce*” sınıflamasına yönelik görüşlerini şu ifadelerle bildirmişlerdir:

CD1 kavramlar hakkında düşüncesini: “Geçmiş zamanı yani geçen yıl. Yaşanmış.” şeklinde dile getirmiştir. Ona göre geçmiş zaman “*yaşanmış*” zamandır. **CD2** ise: “Çünkü bu kelimeleri ben geçmiş zamana yazdığım için çünkü onlar önceden olmuş kelimeler olduğu için onlar geçmiş zamana yazıldı.” şeklinde söylemiştir. Ona göre geçmiş zaman ise “*önceden olmuş*” zamandır.

CD1, CD2 adlı öğrencilerin “*Şimdi ve Şu anda*” sınıflamasına yönelik görüşlerini şu ifadelerle bildirmişlerdir:

CD1 bu konuda: “Bugün yapcağımız, yaptığımız şey mesela şu anda kitap okuycam. Şu an yaptığımız şey.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre şimdiki zaman “*yaptığımız şey*”dir. **CD1** başlangıçta gelecek zamanla karıştırırsa da sonradan doğru şekilde söyleyebilmiştir. **CD2** ise: “Şimdiki de bizim yaşadığımız yer. Şimdi mesela şimdi ya da şu anda denilen kelimeler.” şeklinde ifade etmişlerdir. **CD2**’ye göre şimdiki zaman “*yaşadığımız*” zamandır.

CD1, CD2 adlı öğrencilerin “*Sonra, Önümüzdeki Yıl, Bir Süre Sonra, Uzun Yıllar Sonra, Yüzyıl Sonra, Yarın*” sınıflamasına yönelik görüşlerini şu ifadelerle bildirmişlerdir:

CD1 bu konuda: “Yani yapcağımız şeyi gelecek zaman mesela yarını diğer sene mesela diğer hafta.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre gelecek zaman “*yapacağı şey*”dir. **CD2** ise: “Mesela gelecek daha gelmemiş olan şeyler. Mesela önümüzdeki yıl, yüzyıl sonra gibi kelimeler. Yani daha önce yani yaşanmamış gelecek zaman.” olarak belirtmiştir. **CD2**’ye göre gelecek zaman “*gelmemiş, yaşanmamış*” zamandır. Bu iki öğrenci zaman kavramlarını doğru bir şekilde sınıflamışlardır.

Tablo 4.3 de **AD2**’ye göre “*Geçen Yıl, Sonra, Daha Önce, Çok Uzun Zaman Önce, Eskiden*” kavramları “geçmiş” bir zamanı, “*Şu anda, Dün, Şimdi, Yarın, Önce*” kavramları “şimdiki halimizi”, “*Önümüzdeki Yıl, Bir Süre Sonra, Uzun Yıllar Sonra, Yüzyıl Sonra*” ise içinde bulunduğumuz zamandan sonraki bir zamanı anlatmaktadır. **AD2** “geçmiş zaman” a yönelik: “Geçmiş anlatıyorlar.” diye söylemiştir. Ona göre geçmiş zaman aynı şekilde “*geçmiş*” demektir. **AD2**, net bir açıklamada bulunamamıştır. Bu sınıflamada “sonra” kavramı hariç diğer kavramlar geçmiş zamanı

anlatmaktadır. **AD2** “şimdiki zaman” a yönelik: “Şimdiki halimizi anlatıyor.” şeklinde belirtmiştir. Üç sınıflamaya ait kavramları bir grupta göstermiş. Bunun nedenini şimdiki halimiz diyerek daha geniş bir zaman dilimini işaret etmiştir. “Dün” ile “yarın” kavramlarının aynı grupta yer almalarının sebebi **AO1** ve **AO2** gibi “dün”den sonra “yarın”ın yani “bugün”ün olacağını düşündüğü için aynı grupta yer vermiş olabilir. **AD2** “daha sonraki” kısmına yönelik: “Daha sonrakini. Daha sonraki yapacaklarımızı anlatıyor.” diye söylemiştir. Buradaki kavramların gelecek zamanı anlattığını “*daha sonraki yapacaklarımız*” ifadesine vurgu yaparak belirtmiştir. **AD2** gelecek zaman kavramlarını “sonra ve yarın” kavramları hariç doğru bir şekilde sınıflamıştır. Şimdiki zaman ve geçmiş zaman kısmında ise hatalı bir sınıflama yapmıştır.

Tablo 4.3 de **AD1** adlı öğrenciye göre “Şu anda, Dün, Sonra, Eskiden, Geçen Yıl ve Şimdi” kavramları yaşanmış (geçmiş) bir zamanı , “Yarın, Önümüzdeki Yıl, Bir Süre Sonra, Uzun Yıllar Sonra, Çok Uzun Zaman Önce, Yüzyıl Sonra Daha Önce ve Önce” kavramları da gelecek zamanı anlatmaktadır. **AD1** “geçmiş zaman” a yönelik: “Hepsi yaşanmış şeyleri anlatıyor.” şeklinde söylemiştir. Ona göre geçmiş zaman “yaşanmış” zamandır. Bu grupta da öğrenci şimdiki, geçmiş ve gelecek zamanı ifade eden kavramları geçmiş olarak nitelendirmiştir. **AD1** “gelecek zaman” hakkında: “Gelecekleri, gelecekler.” şeklinde görüş bildirmiştir. Ona göre gelecek zaman “gelecekler” şeklindedir. **AD1** bu kısımda net bir açıklamada bulunmamıştır. **AD1** gelecek zaman kısmına geçmiş zamanı anlatmada kullanılan kavramları da yerleştiği görülmektedir. Dikkat çekici nokta ise geçmiş zaman kavramlarının ortak yönünün hepsinde “önce” kavramının bulunmasıdır. Öğrencinin “önce” kavramını gelecek olarak anladığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4.3 de **BD1** kavramları üç kısma ayırmış ve “Ayın Kaçı?”, “Eski Günler” ve “Gireceğimiz Gün” başlıklarını vermiştir. **BD1** “Ayın Kaçı?” kısmına “Geçen Yıl, Dün, Sonra, Şu anda ve Daha önce” kavramlarını, “Eski Günler” kısmına “Eskiden, Uzun Yıllar Sonra, Çok Uzun Zaman Önce, Şimdi ve Bir Süre Sonra” kavramlarını, **BD1** “Gireceğimiz Gün” kısmına ise “Önce, Önümüzdeki Yıl, Yarın ve Yüzyıl Sonra” kavramlarını yazmıştır. **BD1** “Ayın Kaçı?” kısmına yönelik: “Öğretmenim daha önce şu anda diyor ya ondan ben öyle şey yaptım. Geçen yıl, geçen yıl yaptığımız şeyi diyor. Sonra, sonra ne yaptığımızı soruyor şey yapıyor. Hocam şimdi ilk önce geçen yıl geçer. Hocam sıralaması için daha iyi şey yapması için. Sıralaması

düzen olduğu için böyle yaptım.” şeklinde açıklamıştır. Bu kısımda öğrenci sınıflama değil sıralama yaptığını belirtmiştir. “Sonra” kavramını da geçmiş zaman olarak belirtmiştir. **BD1** “Eski Günler” kısmına yönelik: “Çünkü eski günler olduğu için koydum. Hocam yani şey eski günler derken eski zamanlar. Eski günler.” şeklinde belirtmiştir. “Eski Günler” başlığını koymasındaki sebep ise “eskiden” kavramından dolayı olabilir. Buna uygun olarak da geçmiş şeklinde açıklamıştır. Diğer kavramlar hakkında bir yorum yapmamıştır. **BD1** “Gireceğimiz Gün” kısmına yönelik: “Bunlar gündür. Bunlar gün olduğu için sıraladım. Hocam önce önceki yaptığımız şeyi söylüyor. Önümüzdeki yıl yapacağımız şeyi yapıyor. Yarın, yarın bunu yapamaz yani şey yapıyor. Yüzyıl sonra, yüzyıl sonra ne olacak diye şey yapıyor. Nasıl olacağı şey yapar.” şeklinde belirtmiştir. Açıklamasında bu kelimelerin gün olduğunu ve sıraladığını söylemiştir. Üç kısımda da herhangi bir sınıflama yapmamıştır. Sadece kavramları açıklamaya çalışmıştır.

Tablo 4.3 de **BD2** kavramları üç kısma ayırmış ve herhangi bir başlık vermemiştir. İlk kısma “*Geçen Yıl, Bir Süre Sonra, Şimdi, Önce ve Yarın*” kavramlarını, ikinci kısma “*Dün, Şu anda, Yüzyıl Sonra, Önümüzdeki Yıl ve Çok Uzun Zaman Önce*” kavramlarını ve Üçüncü kısma “*Daha Önce, Sonra, Uzun Yıllar Sonra ve Eskiden*” kavramlarını yazmıştır. “İlk kısma” yazdığı kavramlarla ilgili: “Öğretmenim geçen yıl öbür seneden bahsediyor. Bir süre sonra..... Şimdi öğretmenim bir şey söylediğimizde şimdi mesela. Şimdi arkadaşşıma bir şey söyledim. Şimdide. Önce.... Günümüzden bahsediyor. Bugün Perşembe yarın Cuma. Cuma, Cuma olduğunu.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenci sınıflama yapmayıp zaman kavramlarını açıklamaya çalışmıştır. “Bir süre sonra” ile “önce” kavramlarının anlamlarını açıklayamamıştır. “İkinci kısma” yazdığı kavramlarla ilgili: “Öğretmenim dün, dün yarın Cuma dün perşembeydi. Öğretmenim bugün Perşembe yarın Cuma’ya geçtiğimizde dün neydi şey günlerden bahsederiz dün Perşembe. Şu anda eve geliyorum ben. Şu anda eve geliyorum. Öğretmenim şu anda mesela eve gittiğimizi bahsediyor. Öğretmenim yüzyıl sonra günlerden çok şey çok uzun şey. Öğretmenim önümüzdeki yıla geçtiğimiz şey. Öğretmenim çok uzun zaman önce bahsediyor. Yok, öğretmenim.” şeklinde belirtmiştir. Öğrenci ikinci grupta da sınıflama yapmayıp sadece kavramları cümlelerle açıklamaya çalışmıştır. “Üçüncü kısma” yazdığı kavramlarla ilgili: “Daha önce ben size geldim. Öğretmenim bir kişiye gittiğimizde yoksa arayıp daha önce ben

size geldim diyebilirdim. Sonra öğretmenim cümlede kullandığımız bir şey sonra diyebiliriz. Öğretmenim cümle kurduğumuzda sonra ben size gelirim. Öğretmenim uzun yıllarda önce bahsediyor. Yıllardan sonra bahsediyor. Öğretmenim günlerden uzun yıllardan şey bahsediyor. Öğretmenim çok uzun yıllardan bahsediyor. Öğretmenim bir şey eski olduğunu bahsediyor. Yok.” şeklinde görüşünü bildirmiştir. Bu ifadesinde de kavramları cümlelerle açıklamaya çalışmıştır. Ortak yönlerinin olmadığını belirtmiştir. “Uzun yıllar sonra”yı, ilk olarak geçmiş zamanı kastedecek biçimde belirtmiştir ama “yıllardan sonra” diyerek hatasını telafi etmiştir. Kavramları açıklarken cümle kurarak anlatmaya çalışmıştır. Bu ise öğrencinin soyut olan zaman kavramlarını açıklamada zorluk çektiğini onun yerine cümle kurarak anlatmayı kolay yapabildiğini göstermektedir.

Araştırmada *AI1*, *CI1*, *CI2*, *CO1*, *CD1* ve *CD2* zaman kavramlarını doğru bir şekilde sınıflama yapmışlardır. Diğer öğrenciler ise zaman kavramlarını hatalı şekilde sınıflamışlardır. Bunlardan dört öğrenci (*AI2*, *AD2*, *BI2*, *CO2*) belli zaman kavramı sınıflamalarını hatalı yapmıştır. *AI2* “şimdiki ve gelecek zaman” sınıflamalarını, *AD2* “şimdiki ve geçmiş zaman” sınıflamalarını, *BI2* “şimdiki zaman” sınıflamasını, *CO2* de “şimdiki zaman” sınıflamasını hatalı yapmıştır. Yapılan hatalar bazı zaman kavramlarının diğer sınıflamalar içerisinde yer alması şeklinde olmuştur. Bu dört öğrencinin ortak olarak hatalı yaptığı kısım “şimdiki zaman”dır. *AI2*’nin “şimdiki zaman” kısmını geçmiş zaman eylemleriyle açıkladığı görülmüştür. Sekiz öğrenci (*AO1*, *AO2*, *AD1*, *BI1*, *BO1*, *BO2*, *BD1*, *BD2*) ise tüm zaman kavramı sınıflamalarını hatalı yapmıştır. Bu öğrenciler, geçmiş, gelecek, şimdiki zaman kavramlarını birbirine karıştırmışlar, sebeplerini açıklamaya çalışırken kelimeler arasında ilişki kurmuşlar, kelimeleri yaptığı, yapacağı, yapmakta olduğu şeyleri anlattığını belirterek ayrı olarak ele almışlardır. Ayrıca sıralama yaptığını da belirten öğrenci de olmuştur. Zaman kavramının kazandırılmasında etkili olduğu düşünülen temel beceriler; sınıflama ve sıralama-serilemedir. Sınıflama becerisi tam anlamıyla 7-8 yaşlarında gerçekleşmektedir (Güven,1988; aktaran Şimşek, 2005). 7-11 yaşları arasındaki çocuklar Piaget’nin somut işlemler döneminde bulunmaktadır. Bu dönemde, büyüklük, uzay, ağırlık, hacim, sayı ve zaman gibi kavramları kazanmaya başlayacaklardır. Somut nesnelere, belirli özelliklerine, niteliklerine göre kavramlaştıracak, kümeleştirecek, sınıflandıracak ve karşılaştırma işlemlerini geliştirecekleri şemalarla, başarabilecekleri zihinsel gelişim

düzeyine ulaşacaklardır (Topses, 2006). Araştırmaya katılan öğrencilerde bu dönem içerisinde. Görüldüğü üzere zaman kavramlarını doğru şekillerde sınıflandırma yapan öğrencilerin yanında hatalı ve doğru şekilde sınıflama yapamayan öğrenciler de bulunmaktadır.

Etkili bir sınıflama sürecinde iki unsur vardır. Biri figürleri öğrenme gücüdür; bir grup nesnenin tüm ilgili algısal özelliklerini dikkate almayı, kelimelerin anlamlarını bilmeyi ve bellekte saklamayı gerektirir. Diğeri ise, algıları organize etme gücüdür, gruplama sürecinde mantıksal ilkeleri kullanmayı gerektirir. Piaget'ye göre kavram geliştirmede figürlerin öğrenilmesi ağırlık kazanır. Vygotsky ise, bu iki gücün hep etkileşim hâlinde olduğunu vurgulamıştır. Kelimelerin anlamlarının bilgisi, nesnelere ilgili bilgileri organize etme gücünü yansıtır. Sınıflama gücüyle bilgiler yönetilir. Başka bir deyişle nesnelere ilgili algıları yetersiz olan bir birey yeterli bir sınıflama yapamaz. Yani, belli ilkeleri seçme ve uygulama gücü yetersiz olan birey, nesnelere ilgili çok zengin algılara sahip olsa da yeterli bir sınıflama yapmada başarısız olabilir (Karadeniz, 2002). Zaman kavramlarını sınıflama becerisinin en yüksek çıktığı okul C'dir. En düşük ise B'dir. B taşınmalı bir okuldur. Taşınmalı okul velilerinin genelde ilgisiz olmaları başarıyı düşürücü yönde etki yapmaktadır. Ayrıca az miktarda göçebe öğrencilerde gelmektedir. A ve C ise merkez öğrencilerine yönelik okullardır. A'ya gelen öğrenciler arasında göçebe çocukları bulunmaktadır. Bu durum ise sınıfın başarısını olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü göçebe çocukları çoğunlukla yaramaz olup devamsızlıkta yapmaktadırlar. C'de ise böyle bir durum yoktur. C'nin öğrenci velileri oldukça ilgilidirler.

Öğrenciler zaman kavramlarını sınıflama nedenlerini açıklarken eylem odaklı olarak ifade etmişlerdir. Sadece **BO2** ve **BO1** eylem odaklı değil bildiği zaman kavramlarından yararlanarak açıklama yoluna gitmiştir. **AO1**, **AO2**, **BD1** ve **BD2** ise sınıflama gerekçeleri yerine yazdığı zaman kavramlarının her birinin hangi zamanı anlattığını belirtmişlerdir. Bazı öğrenciler sınıflamalarına yerleştirdiği veya bildiği zaman kavramlarından ya da eylem odaklı ifadelerden yararlanarak başlık vermişlerdir. Zaman kavramı olarak başlık vermelerinin nedeni sınıfladığı zaman kavramlarından birine yönelik veya verdiği başlıklardan yararlanarak sınıflama nedenini açıklayabileceğini düşünmelerinden dolayı olmuştur.

4.1.2. Öğrencilerin Zaman Kavramlarını Karşılaştırma Becerilerine Yönelik Bulgular ve Yorumları

Tablo 4.4: Öğrencilerin Yakın Zaman Kavramlarını Karşılaştırması

Cümleler	Öğrenciler	Cevapların Ortak Noktaları
1.Okula gitmeden önce parka gitti. Buraya daha önce hiç gelmemişti.	Aİ1, Aİ2, Bİ1, Bİ2, Cİ1,Cİ2	“Daha önce” süre olarak fazla. Cümleler farklı. Fark yok.
	AO1, AO2, BO1, BO2, CO1, CO2	Daha önce” süre olarak fazla. “Önce”nin ilk olduğu Cümleler farklı. Fark yok.
	AD1,AD2, BD1, BD2,CD1, CD2	“Daha önce” süre olarak fazla. Cümleler farklı.
	Aİ1, Aİ2, Bİ1, Bİ2, Cİ1,Cİ2	“Bir süre sonra” süre olarak fazla. “Bir süre sonra” süre olarak az.
		“Bir süre sonra”nın belirli bir zaman, “sonra”nın ise belirsiz bir zaman olduğunu ifade etmiştir. Fark yok.
		AO1, AO2, BO1, BO2, CO1, CO2
AD1,AD2, BD1, BD2,CD1, CD2	“Bir süre sonra” süre olarak fazla. “Bir süre sonra” süre olarak az. “Bir süre sonra” kavramı “süreyi” anlatmakta. Fark yok.	
3.Bu kasaba çok uzun yıllar önce terk edilmiş. Çok uzun zaman önce bu ormanda şirinler yaşamış.	Aİ1, Aİ2, Bİ1, Bİ2, Cİ1,Cİ2	“Çok Uzun Yıllar Önce” süre olarak fazla. “Çok Uzun Yıllar Önce”nin belirli bir zaman, “Çok uzun Zaman Önce”nin ise belirsiz bir zaman olduğunu belirtmiştir. Fark yok.
	AO1, AO2, BO1, BO2, CO1, CO2	“Çok Uzun Yıllar Önce” süre olarak fazla. Farkı açıklayamadı. Fark yok.
	AD1,AD2, BD1, BD2,CD1, CD2	“Çok Uzun Yıllar Önce” süre olarak fazla. Çok Uzun Zaman Önce” süre olarak fazla. “Yıllar-zaman” kavramları farklı. Fark yok.

Tablo 4.4: Öğrencilerin Yakın Zaman Kavramlarını Karşılaştırması (Devamı)

Cümleler	Öğrenciler	Cevapların Ortak Noktaları
4. Uzun yıllar sonra herkes uzaya gidebilecek. Bu şekilde devam ederse yıllar sonra istediği arabayı alabilecek.	Aİ1, Aİ2, Bİ1, Bİ2, Cİ1, Cİ2	“Uzun Yıllar Sonra” süre olarak fazla. Fark yok.
	AO1, AO2, BO1, BO2, CO1, CO2	“Uzun Yıllar Sonra” süre olarak fazla. Fark yok.
	AD1, AD2, BD1, BD2, CD1, CD2	“Uzun Yıllar Sonra” süre olarak fazla. Fark yok.
5. Ben cocukken çok yaramazmışım. Bebekken bu hastalığa yakalanmışım.	Aİ1, Aİ2, Bİ1, Bİ2, Cİ1, Cİ2	“Çocukken” “büyük”, “bebekken” “küçük” oldukları. Fark yok.
	AO1, AO2, BO1, BO2, CO1, CO2	“Çocukken” “büyük”, “bebekken” “küçük” oldukları. Fark yok.
	AD1, AD2, BD1, BD2, CD1, CD2	“Çocukken” “büyük”, “bebekken” “küçük” oldukları. Fark yok.

1-Daha Önce-Önce

Tablo 4.4 incelendiğinde “daha önce ve önce” zaman kavramlarını karşılaştıran 10 öğrencinin (*Aİ2, Bİ1, Bİ2, Cİ2, CO2, AD1, AD2, BD2, CD1, CD2*) ortak görüşü “daha önce”nin süre olarak fazla olduğu yönündedir. *Aİ2* görüşünü: “Daha önce var bi de önce var. Daha önce, önce var. Bu daha var. O fark var. Hiç görmediği bir yer hiç görmemiş. İşte o bide okula gitmeden önce parka gitti. Daha olmasaydı saçma olurdu. Öğretmenim ben bu soruyu bilemedim. Daha önce daha uzundur. Önce daha kısadır. Mesela daha önce daha uzun şey süre. Gelecekte.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “daha önce” kavramı “önce” kavramından süre olarak “*daha uzun*”dur. *Aİ2* “daha önce-önce” kavramlarının gelecek zamanı ifade ettiğini belirtmiştir. iyi düzey dört öğrencinin “daha önce”yi “önce” kavramıyla karşılaştırırken “*daha uzun, daha eski, daha büyük, önceden daha önce*” kavramlarından yararlanarak kıyasladıkları görülmüştür. *CO2* görüşünü: “Önce bir gün olabilir. Daha önce çok uzun bir zaman.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “önce” “*bir gün*”; “daha önce” ise “*çok uzun zaman*” şeklindedir. *CD1* görüşünü: “Bu önce bu ama daha önce daha da gerisinde olmuş bir şey. Çünkü daha önce çok çok daha önce yapılmış. Önce mesela biraz yakından olmuş olabilir. Ama daha önce mesela sene gibi. Daha önce, önce yani geçmiş.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “daha önce” kavramı “önce” kavramından “*daha da geride*” olanı anlatmaktadır. “Önce” kavramı ise “*biraz yakında*” olanı anlatmaktadır. *CD2* adlı öğrencinin görüşü:

“Önce olmuş bir olay. Var. Şimdi önce biraz önce. Ama daha önce dediği için daha da önce oluyor.” Ona göre “daha önce” kavramı “*daha da önceyi*”, “önce” kavramı ise “*biraz önceyi*” anlatmaktadır.

COI “önce”nin “daha önce”den önce yani “ilk yapılan” olduğunu belirtmiştir. *COI* bu hususta: “Var. Önce ilk başta yapılan şey. Daha önce onun üstüne yapılan şey. Şey o yapılmış onun üstüne bir tane daha bir şey yani.” şeklinde ifade etmiştir. *COI*’e göre “önce” “*ilk yapılan*” ı anlatmaktadır. Yani “önce”nin “daha önce”den zaman olarak fazla olduğu çıkarılabilir. Çünkü “daha önce”nin sonra yapıldığını belirtmektedir. Bunu ise “*üstüne*” kelimesiyle vurgulamaktadır.

Görüldüğü üzere “daha önce” kavramının süre olarak fazla olduğunu 10 öğrenci (*Aİ2, Bİ1, Bİ2, Cİ2, CO2, AD1, AD2, BD2, CD1, CD2*) düşünmektedir. Düşük düzey öğrencilerin fazla olduğu dikkati çekmektedir. Öğrenciler “daha” kelimesinden dolayı bu yönde görüş bildirmişlerdir. *COI* “önce” kavramının süre olarak fazla olduğu görüşündedir. Dört öğrenci (*Aİ1, AO2, BO1, BO2*) verilen kavramlar arasında herhangi bir farkın olmadığını vurgulamışlardır. Bu dört öğrenciden *BO1* farkın olmadığını yanında bu iki kavramın “*bugün konuştuklarını*” anlattığını belirtmiştir. “Daha önce” ve “önce” kavramlarının geçmiş zamanı anlattığını düşündükleri ya da farkı tespit edemedikleri için bu şekilde görüş bildirmiş olabilirler. Üç öğrenci (*Cİ1, AO1, BD1*) ise cümleleri açıklamışlardır.

2-Bir Süre Sonra-Sonra

Tablo 4.4 incelendiğinde “bir süre sonra ve sonra” zaman kavramlarını karşılaştıran 6 öğrencinin (*Aİ2, Bİ1, Cİ2, CO1, CO2, CD2*) ortak görüşü “bir süre sonra” kavramının “sonra” kavramından süre olarak fazla olduğu yönündedir. *Aİ2* görüşünü: “Eve gelince yemek yapıyor. Bir süre sonra daha uzun sonra daha az. Az yani. Şimdiyi.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “bir süre sonra” kavramı “sonra” kavramından “*daha uzun*”dur. Ayrıca bu iki kavramın “şimdiyi” anlattığını düşünmektedir. *Bİ1* görüşünü: “Yani var da. Eve geldiğinde yemek yapacaktım. Ondan biraz daha sonra film başlayacaktım. Zaman farkı var. Bir süre sonra diyor, bu geldikten hemen sonra anlamında demek istiyor. Sonra yani yapıcak. Demek istediğim gibi sonra hemen yapılıyor. Bir süre sonra daha biraz uzun süre sonra yapılıyor.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “sonra” kavramı “bir süre sonra” kavramından daha kısa sürede

“*hemen*”dir. “Bir süre sonra” kavramı ise “sonra”dan “*biraz uzun*” zamandır. **CO1** bu konuda: “Var. Sonra ama bir süre sonra daha da uzaktır. Bir süre sonra daha da uzatacak.” şeklinde görüş bildirmiştir. Ona göre “bir süre sonra” kavramı “sonra” kavramına göre “*daha uzak*” bir zamanı anlatmaktadır. **CO2** ise: “Sonra az olur. Bir süre sonra çok olur.” şeklinde söylemiştir. Ona göre aralarındaki fark “bir süre sonra” kavramının “*çok*”, “sonra” kavramının ise “*az*” bir zamanı anlatmasıdır. **CD2** bu hususta: “Evet var. Bir süre sonra daha gelmemiş bir olay yani gelecek. Sonra da yani daha gelmemiş, sonra olacak. Sonra, biraz sonra. Ama bir süre sonra dediği için daha çok süre gerek.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “bir süre sonra” kavramı “sonra” kavramına göre “*daha çok süre*” olarak anlamaktadır.

“Bir süre sonra-sonra” zaman kavramlarını karşılaştıran 4 öğrencinin (**ADI**, **AD2**, **CDI**, **CII**) ortak görüşü “bir süre sonra” kavramının “sonra” kavramından zaman olarak “*az*” olduğu yönündedir. **ADI** bu kavramlar hakkında düşüncesini: “Bununda var. Bir süre sonra daha önce. Sonra da diğeri de arkasından.” şeklinde görüş bildirmiştir. Ona göre “bir süre sonra” kavramı “sonra” kavramına göre “*daha önce*”yi anlatmaktadır. “Sonra” kavramı “bir süre sonra” kavramına göre ise “*arkasından*”ı anlatmaktadır. **AD2** görüşünü: “Sonra, bir süre sonradan daha şey daha fazla.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “sonra” kavramı “bir süre sonra” kavramından “*daha fazla*” süreyi belirtmektedir. **CDI** ise görüşünü: “Bir süre sonra film başlayacak. Yani daha sonra bir süre sonra film başlayacak bir süre gelecek zaman. Bu sonra belki yakın belki yarın sonra yakın. Bir süre sonra film yani başlayacak. Bir süre sonra daha az. Yani gelecek zaman.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “bir süre sonra” kavramı “sonra” kavramına göre “*daha az*” süreyi anlatmaktadır. **CII** bu konuda: “Sonra ve bir süre sonra arasında fark vardır. Bir süre bekledikten sonra filme bakacakmış. Sonra ise eve gelince bakacakmış. Bir süre sonra yakında olacak. Sonra ise baya bir sonra olacak.” şeklinde söylemiştir. **CII**’e göre “bir süre sonra” zaman kavramı “*yakında*”, “sonra” zaman kavramı ise “*baya bir sonra*” olacağını anlatmaktadır.

Bİ2 “bir süre sonra” kavramının belirli bir süreyi işaret ettiğini fakat “sonra” kavramının ise belirsiz olmasından dolayı farklılaştığını söylemiştir. Görüşünü; “Öğretmenim var. Şimdi sonra dediğimiz zaman ilerideki zamandır gelecektir. Şu öğretmenim bir süre sonra belirli bir süre sonra dediğimizde aslında bir fark vardır. Sonra dediğimiz zaman belirsiz bir süre var. Eğer bir süre sonra dersek bir süre vardır

orda. O an'da yapılır. Her şey o an'da yapılır. Benim tahminime göre.” olarak söylemiştir. **Bİ2**'ye göre “bir süre sonra” zaman kavramı “*belirli bir süre*”yi, “sonra” zaman kavramı ise “*belirsiz bir süre*”yi anlatmaktadır. Öğrenci “sonra” kavramının süre olarak uzak ya da yakın geleceği ifade edebileceğinden “belirsiz bir süre” olacağını düşünmektedir. “Bir süre sonra”da ise “belli bir süre”nin olacağından yapılacak işlerin o an'da gerçekleşeceğini belirtmiştir.

“Bir süre sonra-sonra” zaman kavramlarını karşılaştıran **BD2** bu konuda: “Var öğretmenim. Öğretmenim sonra okuldan gelince yemek sonra yemek yedim. Bir süre sonra film başlayacak. Öğretmenim bir süre sonra film başlayacaktı. Öğretmenim bir süre süreyi bahsediyor. Sonra film başlayacak.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci “bir süre sonra” kavramının “*süreyi*” anlattığını bu yüzden “sonra” kavramından farklı olduğunu belirtmiştir.

Görüldüğü üzere 6 öğrencinin (**Aİ2, Bİ1, Cİ2, CO1, CO2, CD2**) görüşü “bir süre sonra” kavramının “sonra” kavramından süre olarak “fazla” olduğu yönündedir. Diğer yönüyle yani “sonra” kavramının “bir süre sonra” kavramından süre olarak fazla olduğunu 4 öğrenci (**Cİ1, AD1, AD2, CD1**) tarafından belirtilmiştir. 6 öğrenci (**Aİ1, AO1, AO2, BO1, BO2, BD1**) ise bu iki kavram arasında herhangi bir farkın bulunmadığını söylemektedir. **BD2** “bir süre sonra” kavramının “süreyi” anlatmasından dolayı farklı olduğunu ifade etmiştir. Son olarak **Bİ2** ise “bir süre sonra” kavramının belirli bir süreyi işaret ettiğini fakat “sonra” kavramının ise belirsiz olmasından dolayı farklılaştığını söylemiştir.

3-Çok Uzun Yıllar Önce - Çok Uzun Zaman önce

Tablo 4.4 incelendiğinde “Çok Uzun Yıllar Önce ve Çok Uzun Zaman Önce” zaman kavramlarını karşılaştıran 9 öğrencinin (**Aİ2, Bİ1, Cİ1, Cİ2, CO1, CO2, AD1, CD1, CD2**) ortak görüşü “Çok Uzun Yıllar Önce” kavramının “Çok Uzun Zaman önce” kavramından süre olarak fazla olduğu yönündedir. **Aİ2** görüşünü: “Yıllar, zaman var. Yıllar daha uzun, zaman daha kısa yıllardan. Çok uzun yıllar önce geçmiş zamanda o da gelecek. Ondan daha az geçmiş.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “çok uzun yıllar önce” kavramı “çok uzun zaman önce” kavramından “*daha uzun*” süreyi anlatmaktadır. “Çok uzun zaman önce” kavramı hakkında “gelecek” derken “az geçmiş” kastetmiştir. **Bİ1** bu konuda: “Öğretmenim şimdi yıllar daha uzun oluyor. Ama zaman biraz daha kısa

oluyor. Geçmişini anlatıyor öğretmenim.” şeklinde söylemiştir. **B11** de aynı şekilde “yıl” kavramından dolayı “*daha uzun*” süre olacağını belirtmiştir. **C12** ise: “Çok uzun zaman önce, çok aylar demek istiyor. Çok önceden, aylar, günler önce demek istiyor. Çok uzun yıllar önce yılı anlatıyor. Yılı anlatırken şöyle demek istiyor. Yıllar önce okuyormuş. Öteki gün, ay, haftaydı. Bu da yıl.” şeklinde görüş bildirmiştir. Ona göre “çok uzun zaman önce” kavramı “*gün, ay, hafta*”yı anlatırken “çok uzun yıllar önce” kavramı ise “*yıl*”ı belirtmektedir. Bu yüzden “çok uzun yıllar önce” kavramı süre olarak daha fazladır.

CO1 görüşünü: “Var. Çok uzun yıllar önce o yılları bahsediyor. Çok uzun zaman önce önceki kısa zamanda belli ediyor. Kısa ama geçmiş, çok uzun yıllar önce daha çok geçmiş aradan.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “çok uzun yıllar önce” kavramı “çok uzun zaman önce” kavramından “*daha çok geçmiş*” süreyi anlatmaktadır. **CO2** bu kavramlar hakkında düşüncesini: “Çok uzun yıllar önce daha çok şey bahsediyor. Çok uzun zaman öncede ondan biraz daha kısa bir zamanı.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “çok uzun yıllar önce” kavramının “çok uzun zaman önce” kavramından “*daha çok*” süreyi anlatmaktadır. “Çok uzun zaman önce” ise “çok uzun yıllar önce”den “*biraz daha kısa*” zamanı anlatmaktadır.

ADI bu konuda: “Bunun arasında da fark var. Çok uzun yıllar önce daha önce çok uzun zaman önce biraz arkada.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “çok uzun yıllar önce” kavramının “çok uzun zaman önce” kavramından “*daha önce*” olanı anlatmaktadır. Öğrenci “*arkada*” kelimesi ile daha sonra olmuş olduğunu kastetmektedir. **CD1** görüşünü: “Zamanla, yıl, yıl daha çok yıl. Zaman az. Önce geçmiş.” şeklinde ifade etmiştir. **CD1** de “*yıl*” kavramından dolayı “çok uzun yıllar önce” kavramının “çok uzun zaman önce” kavramından “*daha çok*” süreyi anlatmaktadır. **CD2** ise: “Çok uzun yıllar önce daha uzun oluyo çünkü yıl diyor. Yıl zamandan daha uzun oluyor. O yüzden çok uzun yıllar önce daha uzun oluyor. Çok uzun zaman önce yani biraz düşük oluyor.” şeklinde söylemiştir. **CD2** de “*yıl*” kavramından dolayı “çok uzun yıllar önce” kavramının “çok uzun zaman önce” kavramından “*daha uzun*” süreyi anlatmaktadır.

“Çok Uzun Yıllar Önce - Çok Uzun Zaman önce” zaman kavramlarını karşılaştıran **B12** “Çok Uzun Yıllar Önce” kelimesinin “belirli bir süreyi” işaret ettiğini

fakat “Çok Uzun Zaman Önce” kelimesinin ise “belirsiz” olmasından dolayı farklılaştığını söylemiştir. Görüşünü; “Öğretmenim vardır yine. Bir zaman vardır orda. Şimdi zaman var. İkisinde de belirli bir süre var. Zaman belli değildir. Ama yıllar nasıl diyim bir belirli süresi vardır. Zaman olarak ne olacağını bilemeyiz. Ama yıllar geçer mesela bir yıl yanlış hatırlamıyorsam herhalde 365 gündü 12 ay yani ama zaman dediğimizde 365 gün 12 ay diyebilir miyiz? Zaman vardır ama nasıl olduğunu bilemeyiz yıllar da belli bir gün vardır onun için.” şeklinde belirtmiştir. Öğrenci “yıl” kavramının “*belirli bir süreyi*” göstermesinden dolayı farklı olduğunu söylemiştir. Zaman kavramının ise “*belirsiz*” bir süreye sahip olduğunu vurgulamıştır.

“Çok Uzun Yıllar Önce - Çok Uzun Zaman önce” zaman kavramlarını karşılaştıran **AD2** ise diğerlerinin aksine “Çok Uzun Zaman Önce” kavramının “Çok Uzun Yıllar Önce” kavramından zaman olarak fazla olduğu düşüncesindedir. AD2 bu konuda: “Çok uzun zaman önce daha çok uzun yıllar önceden önce çok uzun zaman önce çok uzun yıllar önceden biraz daha çok.” olarak ifade etmiştir. Ona göre “çok uzun zaman önce” kavramının “çok uzun yıllar önce” kavramından “*biraz daha çok önce*” olanı anlatmaktadır.

“Çok Uzun Yıllar Önce ve Çok Uzun Zaman önce” zaman kavramlarını karşılaştıran **BD2** görüşünü: “Var öğretmenim. Öğretmenim çok uzun yıllardan bahsediyor çok uzun yıllar. Öğretmenim çok uzun zaman önce bahsediyor. Öğretmenim çok uzun zaman önce diyebiliriz. Öğretmenim yıl dediğimizde yıllardan bahsediyor. Öğretmenim zaman öğretmenim zamanla ben eve geldim oldu zamanla eve gelmiş gibi oldu.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “çok uzun yıllar önce” kavramı “çok uzun zaman önce” kavramından “*yıllar*” kavramı ile farklıdır. “Çok uzun zaman önce” kavramı ise ondan “*zaman*” kavramı ile farklıdır. Öğrenci bu iki kavramdan dolayı farklılaştıklarını düşünmektedir.

Görüldüğü üzere 9 öğrencinin (**AI2, BI1, CI1, CI2, CO1, CO2, AD1, CD1, CD2**) görüşü “Çok Uzun Yıllar Önce” kavramının “Çok Uzun Zaman Önce” kavramından süre olarak fazla olduğu yönündedir. Öğrencilerin “yıl” kavramına odaklanmalarından dolayı “Çok Uzun Yıllar Önce”nin süre olarak fazla olduğunu düşünmüşlerdir. Öğrencilerin zamanını bildikleri kavrama göre karşılaştırma yaptıkları anlaşılabilir. 5 öğrenci (**AI1, AO2, BO1, BO2, BD1**) bu iki kavram arasında herhangi

bir farkın olmadığını düşünmektedirler. Karşılaştırdıkları kavramların geçmişi anlatmasında ya da net olarak ayırım yapamadıkları için farkın olmadığını söylemiş olabilirler. İçlerinden **AO2** sadece farkın olmadığını söylememiş sebebini de belirtmiştir. **AO2** bu iki zaman kavramının birbirleri yerine kullanılabileceğinden dolayı farkın olmadığını ifade etmiştir. **Bİ2** “Çok Uzun Yıllar Önce” kavramının “belirli bir süreyi” işaret ettiğini fakat “Çok Uzun Zaman Önce” kavramının ise “belirsiz” olmasından dolayı farklılaştığını söylemiştir. **AO1** aralarında farkın olduğunu söylemesine rağmen açıklayamadı. **BD2** “yıl ve zaman” kavramlarını farklı olduğuna odaklanmıştır. **AD2** ise “Çok Uzun Zaman Önce” kavramının “Çok Uzun Yıllar Önce” kavramından süre olarak fazla olduğu yönündedir.

4-Uzun yıllar sonra-Yıllar sonra

Tablo 4.4 incelendiğinde “uzun yıllar sonra ve yıllar sonra” zaman kavramlarını karşılaştıran 11 öğrencinin (**Bİ1, Bİ2, Cİ1,Cİ2,AO1, CO2, AD1, AD2, BD2, CD1, CD2**) ortak görüşü “Uzun Yıllar Sonra” zaman kavramı “Yıllar Sonra” zaman kavramından daha fazla süreyi anlatmaktadır. **Cİ1** bu hususta: “Uzun yıllar sonra zaman bir zaman geçince uzaya gidebilecek. Baya bir zaman. Yıllar sonra yani gelecekte istediği bir şeyi yapabilecekmiş. Uzun yıllar sonra baya bir yıl sonra yapılacak. Yıllar sonra istekleri gerçekleşebilecek. Yıllar sonra daha kısa zamandır.” şeklinde görüş bildirmiştir. Ona göre “uzun yıllar sonra” kavramı “*baya bir yıl*” 1, “yıllar sonra” kavramı ise ondan “*daha kısa*” bir zamanı anlatmaktadır. **Cİ2** ise görüşünü: “Uzun yıllar sonra gidecekmiş. Uzun yıllar sonra diyor. İlk cümle yıllar sonra diyor uzun yok başında. Uzun olunca daha çok yıl oluyor. Yıllar sonra birkaç yılı anlatıyor.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “uzun yıllar sonra” kavramı “*daha çok yıl*” 1, “yıllar sonra” kavramı ise “*birkaç yıl*” anlatmaktadır.

AD1 bu konuda: “Bunla bununda var. Uzun yıllar sonra biraz arkada. Yıllar sonra biraz önde. Bu önden gidiyor bu arkadan. Uzun yıllar sonra önden yıllar sonra da arkadan.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “uzun yıllar sonra” kavramı “yıllar sonra” kavramından süre olarak “*önden*” bir zamandır. Yani süre olarak fazladır. “Yıllar sonra” kavramı ise ondan “*arkada*” bir zamandır. **CD2** ise görüşünü: “Uzun yıllar sonra çok uzun yıllar sonra ama yıllar sonra demek biraz daha düşük oluyo.” şeklinde

belirtmiştir. Ona göre “uzun yıllar sonra” kavramı “*çok uzun yılları*” anlatmaktadır. “Yıllar sonra” kavramı ise “*biraz daha düşük*” bir zamanı anlatmaktadır.

Görüldüğü üzere 11 öğrencinin (***Bİ1, Bİ2, Cİ1, Cİ2, AO1, CO2, AD1, AD2, BD2, CD1, CD2***) görüşü “Uzun Yıllar Sonra” zaman kavramının “Yıllar Sonra” zaman kavramından daha fazla süreyi anlattığı yönündedir. Öğrenciler “uzun” kavramından dolayı bu şekilde düşünmektedirler. Diğer 7 öğrenci (***Aİ1, Aİ2, AO2, BO1, BO2, CO1, BDI***) ise aralarında herhangi bir farkın olmadığını düşünmektedirler. Karşılaştırdıkları kavramların geleceği anlatmasından ya da net olarak ayırım yapamadıkları için farkın olmadığını söylemiş olabilirler.

5-Çocukken-Bebekken

Tablo 4.4 incelendiğinde “çocukken ve bebekken” zaman kavramlarını karşılaştıran 13 öğrencinin (***Aİ2, Bİ1, Bİ2 Cİ1,Cİ2, AO1, AO2, CO1,CO2, AD1, AD2, CD1,CD2***) ortak görüşü “Çocukken” kavramının “bebekken” kavramına göre “daha büyük” oldukları zamanı anlattıkları yönündedir. ***Aİ2*** bu konuda: “Birisini bebek, bebekken küçük oluruz. Çocukkene büyümüş oluruz. Çocukları bir yaşına girer, kırkı çıkar.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “çocukken” kavramı “*büyük*”, “bebekken” kavramı ise “*küçük*” olduğunu anlatmaktadır. ***Bİ1*** bu hususta: “Öğretmenim çocukken biraz kısa zaman önceyi anlatıyor. Bebekken daha uzun zaman önceyi anlatıyor.” şeklinde görüşünü bildirmiştir. Ona göre “çocukken” kavramı “*biraz kısa zaman önceyi*”, “bebekken” kavramı ise “*daha uzun zaman önceyi*” anlatmaktadır. ***Bİ2***’nin görüşü: “Şimdi öğretmenim fark vardır. Şimdi çocuk dediğimizde benim yaşlarımda 9, 8, 7 yaşlarında 5 yaşlarında falan en çok öyle olur çocuk sadece. Bebek dediğimizde 3 yaşlarına kadar olur hatta 1 yaşlarında veya hiç yaşına girmemiş bebekler olur. Onun için arasında fark vardır öğretmenim.” şeklindedir. Ona göre “çocukken” kavramı “*9-5 yaşları arasında*”, “Bebekken” kavramı ise “*0-3 yaşları arasında*” anlatmaktadır. ***Cİ2*** ise bu konuda: “Çocukken bu halimizi ya da daha öncekimizi anlatıyor. Bebekken emekleyip oyun oynadığı anları anlatıyor. Bebek, çocuktan küçük. Çocuk bebekten büyüktür.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “çocukken” kavramı “*bu halini ya da daha önceki*”, “Bebekken” kavramı ise “*emeklediği*” zamanı anlatmaktadır. “Büyük küçük” ilişkisi kurarak aralarındaki farkı vurgulamıştır.

AO2'nin görüşü: “Hayır yok. Çünkü ben çocukken çok yaramazmışım diyor. Çocukken hani. Ama bebekken bu hastalığa yakalanmışım. Yok. Çünkü bebek küçük oluyor. Çocukta ben gibi falan işte büyük oluyor. Aynı yaşta değiliz. Mesela bir bebek 1 yaşındaysa ama o çocuk o büyük bir çocuk dokuz ya da on yaşındaysa bir fark oluyor. Aaa oluyor! Demiş ki ben çocukken çok yaramazmışım demiş. Çocukken o mesela ben gibi çocukken arkadaşlarım gibi çocukken ya da birinci sınıf, anasınıfı gibi çocuk gibiyken çok yaramazmış. Ama diyor ki bebekken yani yeni doğmuş bir bebek gibi bu hastalığa yakalanmışım yani suçüçeği olabilir değişik bir hastalık olabilir. Biri bebekken demiş o çocuk yani değil de küçük bir bebek oluyor. Yaş olarak küçük çocuk. Bebek yaş olarak çok küçük olur. Çocuk dedik çocukla şöyle olur mu çocukla bebeğin yaş arası farklı.” şeklindedir. Ona göre aralarında “yaş farkı” vardır. Ona göre “çocukken” kavramı “9-6 yaş aralığını”, “bebekken” kavramı ise “0-1 yaş aralığını” anlatmaktadır. **CO2** ise: “Çocukken yürüeyebiliriz, bebekken yürüyemeyiz. Birisi böyle boyları şey, yaşları şey oluyor. Bebekken daha küçük çocukken daha büyük.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “bebekken” kavramı “çocukken” kavramına göre “daha küçük” zamanı, “Çocukken” ise ondan “daha büyük” zamanı anlatmaktadır.

CD1 bu kavramlar hakkında düşüncesini: “Bu çocukken büyük yani çocuk. Bebekken geçmiş. Çocukken de şimdiki.” şeklinde dile getirmiştir. Ona göre “çocukken” kavramı “büyük ve şimdiki”, “bebekken” kavramı ise “geçmiş” zamanı anlatmaktadır. Öğrenci aralarındaki farkı “şimdiki ve geçmiş” şeklinde ifade etmiştir. **CD2** ise görüşünü: “Mesela ben çocukken diyor. Çocukken büyük biriymiş. Ama bebekken daha küçük oluyor.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “çocukken” kavramı “büyük”, “bebekken” kavramı ise “daha küçük” zamanı anlatmaktadır.

Sonuç olarak 13 öğrenci (**Aİ2, AO1, AO2, AD1, AD2, Bİ1, Bİ2, Cİ1, Cİ2, CO1, CO2, CD1, CD2**) “çocukken” kavramının “daha büyük-şimdiki”, “bebekken” kavramının ise “daha küçük” oldukları zamanı anlatmaktadır. Öğrenciler genelde “büyük ve küçük” ilişkisi kurarak açıklamaya çalışmışlardır. Dört öğrenci (**Aİ1, BO1, BO2, BD2**) bu iki kavramın aynı olduklarını söylemişlerdir. **BD1** adlı öğrenci ise cümlelerin ifade ettiği eylemlerin farklılığını anlatmıştır. Yaş olarak aynı olduklarını söylemiştir.

Tablo 4.5: Öğrencilerin Aynı Zaman Kavramlarını Karşılaştırması

Cümleler	Öğrenciler	Cevapların Ortak Noktaları
6. Şimdi gelirim dedi ama gelmedi. Şimdi telefonla konuşuyorum.	A11, A12, B11, B12, C11,C12	Fark yok.
	AO1, AO2, BO1, BO2, CO1, CO2	Fark yok.
	AD1,AD2, BD1, BD2,CD1, CD2	Fark yok.
7. Yarın ilk iş olarak şirkete gideceğim. Yarın yapacağımı söylemişti ama yapamadı.	A11, A12, B11, B12, C11,C12	Fark yok.
	AO1, AO2, BO1, BO2, CO1, CO2	Fark yok.
	AD1,AD2, BD1, BD2,CD1, CD2	Fark yok. İlki “gelecek”, ikincisi “geçmiş” zamanı anlatmakta.
8.Eve gelmeden önce pazara uğramıştım. Bileti almadan önce para bulmalıyız.	A11, A12, B11, B12, C11,C12	Fark yok.
	AO1, AO2, BO1, BO2, CO1, CO2	Fark yok.
	AD1,AD2, BD1, BD2,CD1, CD2	Fark yok. İlki “geçmiş”, ikincisi “gelecek” zamanı anlatmakta.
9. Bir süre sonra orada olacağız. Yazılı olurken, bir süre sonra bildiklerini hatırlayamamıştı.	A11, A12, B11, B12, C11,C12	Fark yok.
	AO1, AO2, BO1, BO2, CO1, CO2	Fark yok.
	AD1,AD2, BD1, BD2,CD1, CD2	Fark yok. Cümleler farklı. İlki “gelecek”, ikincisi “geçmiş” zamanı anlatmakta.
10. Önümüzdeki yıl sınavı geçirim demişti fakat geçemedi. Önümüzdeki yıl 4. Sınıf olacağım.	A11, A12, B11, B12, C11,C12	Fark yok.
	AO1, AO2, BO1, BO2, CO1, CO2	Fark yok.
	AD1,AD2, BD1, BD2,CD1, CD2	Fark yok. Cümleler farklı. İlki “geçmiş”, ikincisi “gelecek” zamanı anlatmakta.

6-Şimdi-Şimdi

Tablo 4.5 incelendiğinde “şimdi ve şimdi” kavramlarını karşılaştıran 18 öğrencinin ortak görüşü aralarında herhangi bir farkın olmadığı yönündedir. **B12** bu konuda: “Yoktur öğretmenim. Yani şimdi de aynı zamandır. Şimdi ve şimdi yine arasında hiçbir fark yok. Şu anda durduğumuz bugünü yaşadığımız bu anı ifade ediyor.”, **A02** görüşünü: “Şimdiyle burdaki şimdikinin hiçbir farkı yok. Çünkü ikisi de şimdi. Biri şimdi gelirim dedi ama gelmedi hani bir yere gitmek istemiş anlaşmışlardır ama o kişi gelmemiştir. O da şimdi gelirim dedi ama gelmedi gibi. Öteki de şimdi

telefonla konuşuyorum. Mesela biriyle konuşurkene biri onu çağırdı mı şimdi telefonla konuşuyorum gibi öyle olur onun için.”, **BD2** görüşünü: “Yok öğretmenim. Öğretmenim şimdi mesela arkadaşına gitmemiş. Şimdi telefonla oynuyormuş. Öğretmenim şimdi mesela şimdi ben size geldim. Öğretmenim şimdi, şimdi şimdi geldiğimizden bahsediyor.” şeklinde ifade etmişlerdir. Öğrenciler cümlelere değil kelimelere odaklanmışlardır. Açıklarken verilen cümlelerden de yararlanmışlardır.

7-Yarın-Yarın

Tablo 4.5 incelendiğinde “yarın ve yarın” zaman kavramlarını karşılaştıran 17 öğrencinin ortak görüşü aralarında herhangi bir farkın olmadığı yönündedir. **B11** bu hususta: “Öğretmenim geleceği anlatıyor. Yok, öğretmenim.”, **B12** görüşünü: “Yarın ve yarın arasında hiçbir fark yoktur. Yarın gelecektir öğretmenim ne olacağını çok bilemeyiz ama planlarsak belki yarına. Yarın ve yarın arasında hiçbir fark yoktur.”, **AO2** görüşünü: “Burada da bi hani yarın yarınla bir farkı yok. Biri demiş ki yarın demiş ilk işim olarak şirkete gideceğim demiş hani yani birine belki bir yere gitmek istemişlerdir. O da ama yarın o işine ilk iş olarak şirkete gideceğim demiş. Yarın yapacağını söylemişti ama yapamadı. Mesela bir resim bir arkadaşı bir çocuğa demiştir ki bana resim yapar mısın resmin çok güzel demiştir o da yarın yapacağım demiştir ama yarın yapacağını söylemişti diyo ama yapamadı bir işi çıkmış olabilir bir yere gitmiş olabilir.” şeklinde söylemişlerdir. **AO2** cümlelerdeki olayları örneklerle açıklamıştır.

“Yarın ve yarın” zaman kavramlarını karşılaştıran **CD2** ise aralarında farkın bulunduğu görüşündedir. **CD2** bu konuda: “Bu geçmiş zaman. İkinci zaman geçmiş zaman. Birincisi şirkete gideceğim ilk iş olarak şirkete gideceğim gelecek.” şeklinde görüşünü bildirmiştir. Öğrenci cümleleri dikkatlice okumuş ve yüklemelerine odaklanmıştır. Ona göre ilk cümledeki “yarın” kavramı “*gelecek zamanı*”, ikinci cümledeki “yarın” kavramı ise “*geçmiş zamanı*” anlatmaktadır.

Görüldüğü üzere **CD2** adlı öğrenci hariç diğer öğrenciler cümleye değil “yarın” kavramına odaklandıkları için farkın olmadığı görüşündedirler.

8-Önce-Önce

Tablo 4.5 incelendiğinde “önce ve önce” zaman kavramlarını karşılaştıran 17 öğrencinin ortak görüşü aralarında herhangi bir farkın olmadığı yönündedir. **B11** görüşünü: “Öğretmenim bir işi yapmadan önce. Fark yok öğretmenim. İş zamanı

anlatıyor öğretmenim. İlk yapacağı şeyi anlatıyor öğretmenim.” şeklinde söylemiştir. **BI1**'ye göre “önce” kavramları aynıdır ve “*ilk yapacağı şeyi*” anlatmaktadır. **BO1** görüşünü: “Yok. Önceden yaptığımız bir şeyi anlatıyor.”, **BD1** bu hususta: “Hocam aynı. Hocam önce yaptığımız işi yani önce yaptığımız şeyi diyor.” şeklinde ifade etmişlerdir.

“Önce ve önce” zaman kavramlarını karşılaştıran **CD2** ise aralarında farkın bulunduğu görüşündedir. **CD2** bu kavramlar hakkında düşüncesini: “Şimdiki zaman. Bu gelecek, ikincisi. Birincisi eve gelmeden önce pazara uğramıştım geçmiş.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci cümleleri dikkatlice okumuş ve yüklemine odaklanmıştır. Ona göre ilk cümledeki “önce” kavramı “*geçmiş zamanı*”, ikinci cümledeki “önce” kavramı ise “*gelecek zamanı*” anlatmaktadır. İkinci cümledeki “önce” kavramı için baştan “şimdiki zaman” diye görüş bildirirse de sonradan “*gelecek zamanı*” anlattığını söylemiştir.

Görüldüğü üzere **CD2** adlı öğrenci hariç diğer öğrenciler cümleye değil “önce” kavramına odaklandıkları için farkın olmadığı görüşündedirler.

9-Bir Süre Sonra- Bir Süre Sonra

Tablo 4.5 incelendiğinde “bir süre sonra ve bir süre sonra” zaman kavramlarını karşılaştıran 16 öğrencinin ortak görüşü aralarında herhangi bir farkın olmadığı yönündedir. **CI2** görüşünü: “Bunlarında yok ikisi de çünkü bunlar gelecek bir süre sonra diyor orada olacaklarmış. Bir saat, birkaç dakika sonra demek istiyor.”, **AO2** bu hususta: “Burada bir fark yok bi çünkü bir süre sonra orada olacağız diyor. Yazılı olurken bir süre sonra bildiklerini hatırlayamamıştı. Bir süre sonrayla bir süre sonra aynı olduğu için fark yok. Mesela bir süre sonra yarın ya da bugün gibi hani ben bir Mehmet ağa bir süre sonra gelirim gibi öyle şeyler.”, **BD2** bu hususta: “Yok öğretmenim. Öğretmenim bir süre sonra ben size geleceğim.” şeklinde ifade etmişlerdir.

“Bir süre sonra ve bir süre sonra” zaman kavramlarını karşılaştıran **BD1** cümleleri açıklamaktadır. **BD1** bu konuda: “Farklı hocam. Hocam şimdi ne diyor burda bir süre sonra, bir süre sonra diyor. Hocam şimdi bunlar farklı. Çünkü hocam orada olacak, bildiklerini hatırlayamamıştı diyor. Ama bunlar farklı. Hocam burda yazılı olurken bildiklerini hatırlayamamıştı diyor. Şimdi, bir süre sonra orada olacağını diyor.

Hocam burda şimdi hatırlayamamış oluyor ama buradaki orada olacağını söylüyor.” şeklinde söylemiştir. Fark olarak cümlelerin aynı olmadığını belirtmektedir.

“Bir süre sonra ve bir süre sonra” zaman kavramlarını karşılaştıran **CD2** ise aralarında farkın bulunduğu görüşündedir. **CD2** bu konuda: “Gelecek. Geçmiş.” şeklinde kısaca belirtmiştir. Öğrenci cümleleri dikkatlice okumuş ve yüklemine odaklanmıştır. Ona göre ilk cümledeki “bir süre sonra” kavramı “*gelecek zamanı*”, ikinci cümledeki “bir süre sonra” kavramı ise “*geçmiş zamanı*” anlatmaktadır.

Görüldüğü üzere 16 öğrenci bu iki zaman kavramı arasında herhangi bir farkın bulunmadığını söylemişlerdir. Bu 16 öğrenci cümleye değil “bir süre sonra” kavramına odaklandıkları için farkın olmadığı görüşündedirler. Farkın olduğunu ise **CD2** ve **BD1** adlı öğrencileri belirtmiştir. **BD1** zamansal olarak fark belirtmemiş cümlelerdeki olayların farklı olduğunu anlatmıştır. **CD2** ise cümlelere göre birinin “geçmiş zaman” diğeri ise gelecek zaman” olduğunu söylemiştir.

10-Önümüzdeki Yıl-Önümüzdeki Yıl

Tablo 4.5 incelendiğinde “önümüzdeki yıl ve önümüzdeki yıl” zaman kavramlarını karşılaştıran 16 öğrencinin ortak görüşü herhangi bir farkın olmadığı yönündedir. **Bİ2** bu konuda: “Önümüzdeki yıl yine geleceği ifade eder. Yani bu iki kelime önümüzdeki yıl ve önümüzdeki yıl aynı geleceği yine ifade eder. Onun için arasında bir fark yoktur.”, **AO2** bu hususta: “Önümüzdeki yıllla burdaki önümüzdeki yılda da bir fark yok. Çünkü ikisi aynı. Demiş ki önümüzdeki yıl sınavı geçeceğim demişti fakat geçemedi. Çalışmamıştır aklındakınları hatırlayamamıştır. Burdaki da önümüzdeki yıl 4. Sınıf olacağım. Mesela ben önümüzdeki yıl 4. Sınıf olacağım. Burda da 4. Sınıf olacağını kastediyor.”, **BD2** bu kavramlar hakkındaki düşüncesini: “Yok öğretmenim. Öğretmenim önümüzdeki yıl okullar kapanacak. Öğretmenim önümüzdeki yıl 4. Sınıfa geçicem.” şeklinde ifade etmişlerdir. Öğrenciler “önümüzdeki yıl” kavramlarının geleceği anlattığını belirtmişlerdir.

“Önümüzdeki yıl ve önümüzdeki yıl” zaman kavramlarını karşılaştıran **BD1** cümleleri açıklamaktadır. **BD1** bu konuda: “Hocam şimdi önümüzdeki yıllla önümüzdeki yıl hocam bunlar farklı. Hocam şimdi önümüzdeki yıl sınavı geçirim demişti fakat geçememiş yani sınava girememiş diyor. Ama ikinci önümüzdeki yıl 4.

Sınıfa geçecem demiş burda sınıfa geçmesini ifade ediyor.” şeklinde söylemiştir. Fark olarak cümlelerin aynı olmadığını belirtmektedir.

“Önümüzdeki yıl ve önümüzdeki yıl” zaman kavramlarını karşılaştıran **CD2** ise aralarında farkın bulunduğu görüşündedir. **CD2** görüşünü: “Gelecek. İkincisi gelecek. Geçmiş.” şeklinde kısaca belirtmiştir. Öğrenci cümleleri dikkatlice okumuş ve yüklemelerine odaklanmıştır. Ona göre ilk cümledeki “önümüzdeki yıl” kavramı “*gelecek zamanı*”, ikinci cümledeki “önümüzdeki yıl” kavramı ise “*geçmiş zamanı*” anlatmaktadır.

Görüldüğü üzere 16 öğrenci bu iki zaman kavramı arasında herhangi bir farkın bulunmadığını söylemişlerdir. Öğrenciler cümleler yerine “önümüzdeki yıl” kavramına odaklandıkları için farkın olmadığını belirtmişlerdir. Farkın olduğunu ise **CD2** ve **BD1** adlı öğrencileri belirtmiştir. **BD1** zamansal olarak fark belirtmemiş cümlelerdeki olayların farklı olduğunu anlatmıştır. **CD2** ise cümlelere göre birinin “geçmiş zaman” diğerinin ise gelecek zaman” olduğunu söylemiştir.

Tablo 4.6: Öğrencilerin Zıt Zaman Kavramlarını Karşılaştırması

Cümleler	Öğrenciler	Cevapların Ortak Noktaları
11. Ahmet 'i dün mağazada gördüm. Yarın uçakla Ankara'ya gideceğim.	Aİ1, Aİ2, Bİ1, Bİ2, Cİ1, Cİ2	"Dün" kavramı geçmiş zaman, "Yarın" kavramı gelecek zaman.
	AO1, AO2, BO1, BO2, CO1, CO2	"Dün" kavramı geçmiş zamanı, "Yarın" kavramı ise gelecek zamanı. Fark yok.
	AD1, AD2, BD1, BD2, CD1, CD2	"Dün" kavramı geçmiş zamanı, "Yarın" kavramı ise gelecek zamanı. Fark yok.
	Aİ1, Aİ2, Bİ1, Bİ2, Cİ1, Cİ2	"Çok eskiden" kavramı geçmiş zaman, "Gelecekte" kavramı ise gelecek zamanı.
12. Çok eskiden burası küçük bir kasabaydı. Gelecekte uçan arabalar yapılacak.	AO1, AO2, BO1, BO2, CO1, CO2	"Çok eskiden" kavramı geçmiş zaman, "Gelecekte" kavramı ise gelecek zamanı. "Çok eskiden ve Gelecekte" kavramları gelecek zaman Fark yok.
	AD1, AD2, BD1, BD2, CD1, CD2	"Çok eskiden" kavramı geçmiş zaman, "Gelecekte" kavramı ise gelecek zamanı. Cümleler farklı.
	Aİ1, Aİ2, Bİ1, Bİ2, Cİ1, Cİ2	"Eskiden" kavramı geçmiş zaman, "Bir Gün Sonra" kavramı gelecek zaman. "Eskiden" kavramı geçmiş zaman, "Bir Gün Sonra" kavramı şimdiki zaman.
	AO1, AO2, BO1, BO2, CO1, CO2	"Eskiden" kavramı geçmiş zaman, "Bir Gün Sonra" kavramı gelecek zaman. Fark yok.
13. Eskiden küçük bir bakkalımız vardı. Bir gün sonra sınavımız var.	AD1, AD2, BD1, BD2, CD1, CD2	"Eskiden" kavramı geçmiş zaman, "Bir Gün Sonra" kavramı gelecek zaman. Cümleler farklı.
	Aİ1, Aİ2, Bİ1, Bİ2, Cİ1, Cİ2	"Geçmişte" kavramı geçmiş zaman, "Yüzyıl Sonra" kavramı gelecek zaman.
	AO1, AO2, BO1, BO2, CO1, CO2	"Geçmişte" kavramı geçmiş zaman, "Yüzyıl Sonra" kavramı gelecek zaman. Fark yok.
	AD1, AD2, BD1, BD2, CD1, CD2	"Geçmişte" kavramı geçmiş zaman, "Yüzyıl Sonra" kavramı gelecek zaman. Cümleler farklı. Fark yok.
14. Geçmişte birçok imparatorluk kurulmuştur. Yüzyıl sonra dünyamız bugünkü halinden çok farklı olacaktır.	Aİ1, Aİ2, Bİ1, Bİ2, Cİ1, Cİ2	"Geçen Yıl" kavramı geçmiş zaman, "Sonra" kavramı ise gelecek zaman. "Geçen Yıl" kavramı geçmiş zaman, "Sonra" kavramı ise şimdiki zaman.
	AO1, AO2, BO1, BO2, CO1, CO2	"Geçen Yıl" kavramı geçmiş zaman, "Sonra" kavramı ise gelecek zaman. Fark yok.
	AD1, AD2, BD1, BD2, CD1, CD2	"Geçen Yıl" kavramı geçmiş zaman, "Sonra" kavramı ise gelecek zaman. Cümleler farklı. Fark yok.
	Aİ1, Aİ2, Bİ1, Bİ2, Cİ1, Cİ2	"Geçen Yıl" kavramı geçmiş zaman, "Sonra" kavramı ise gelecek zaman. "Geçen Yıl" kavramı geçmiş zaman, "Sonra" kavramı ise şimdiki zaman.
15. Geçen yıl okula başladım. Yemeğimi yedikten sonra bilgisayarda oyun oynayacağım.	AO1, AO2, BO1, BO2, CO1, CO2	"Geçen Yıl" kavramı geçmiş zaman, "Sonra" kavramı ise gelecek zaman. Fark yok.
	AD1, AD2, BD1, BD2, CD1, CD2	"Geçen Yıl" kavramı geçmiş zaman, "Sonra" kavramı ise gelecek zaman. Cümleler farklı.
	Aİ1, Aİ2, Bİ1, Bİ2, Cİ1, Cİ2	"Geçen Yıl" kavramı geçmiş zaman, "Sonra" kavramı ise gelecek zaman. "Geçen Yıl" kavramı geçmiş zaman, "Sonra" kavramı ise karıştırılıyor.
	AO1, AO2, BO1, BO2, CO1, CO2	"Geçen Yıl" kavramı geçmiş zaman, "Sonra" kavramı ise gelecek zaman.

11-Dün-Yarın

Tablo 4.6 incelendiğinde “dün ve yarın” zaman kavramlarını karşılaştıran 13 öğrencinin (*A11, A12, B11, B12, C11, C12, AO2, BO1, CO1, CO2, BD2, CD1, CD2*) ortak görüşü “dün” kavramının “geçmiş zamanı”, “yarın” kavramının ise “gelecek zamanı” anlattığı yönündedir. *A12* bu hususta: “Var. Dün geçtiğimiz gün. Yarın geleceğimiz gün.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “dün” kavramı “*geçtiğimiz günü*”, “yarın” kavramı ise “*geleceğimiz günü*” anlatmaktadır. Öğrenci zaman kavramlarını fillerle ifade etmeye çalışmıştır. *C11* bu konuda: “Arada fark vardır biri dün olmuş geçmiş yaşanmış olay. Biride yaşanacak daha uçağa binmemiş.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “dün” kavramı “*olmuş, geçmiş, yaşanmış*”, “yarın” kavramı ise “*yaşanacak*” zamanı anlatmaktadır. *C12* ise görüşün: “İlk cümlede dün, bir gün önceyi söylüyor. Yarın bir gün sonrayı anlatıyor. İlk cümle geçmiş zamanı ikinci cümlede geleceği anlatıyor.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “dün” kavramı “*bir gün önceyi ve geçmiş zamanı*”, “yarın” kavramı ise “*bir gün sonrayı-gelecek zamanı*” anlatmaktadır.

AO2 düşüncesini: “Burda da fark yok. Çünkü Ahmet’i dün mağazada gördüm. Yarın uçakla Ankara’ya gideceğim. Dün’le yarın aynı şey değil. Fark var. Çünkü mesela ben Ahmet’i dün mağaza da gördüm. Hani dünü kastediyor. Dün yani dünü dün Ahmet’i gördüm. Önceyi. Yarın da sonrayı.” şeklinde belirtmiştir. Öğrenci başlangıçta farkın olmadığını söylemesine rağmen cümleleri anladıktan sonra farkın olduğunu söylemiştir. Ona göre “dün” kavramı “*önceyi*”, “yarın” kavramı ise “*sonrayı*” anlatmaktadır. Öğrenci “dün ve yarın” kavramları arasındaki farkı açıklarken bildiği “önce ve sonra” zaman kavramlarından yararlanmıştır. *BO1* bu hususta: “Var. Dün bir işi yaptıysak yarın başka işi yapıcak olabilir. Farklı iş.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “dün” kavramı “*yaptığını*”, “yarın” kavramı ise “*yapacağını*” anlatmaktadır. Öğrenci aralarındaki farkı açıklarken fillerle açıklama yoluna gitmiştir. *CO2* ise bu konuda: “Dün ile yarın arasında büyük bir fark var. Dün, bir gün önce oluyor. Yarın da bir gün sonra oluyor.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “dün” kavramı “*bir gün önceyi*”, “yarın” kavramı ise “*bir gün sonrayı*” anlatmaktadır.

BD2 bu konuda: “Var öğretmenim. Öğretmenim dünden bahsediyor. Dün Çarşamba öğretmenim yarın olacağını bahsediyor. Öğretmenim bugün Perşembe yarın Cuma olacak.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci günlerden yararlanarak açıklamaya

çalışmıştır. Ona göre “dün” kavramı “*bir gün önceyi (Çarşamba)*”, “yarın” kavramı ise “*bir gün sonrayı (Cuma)*” anlatmaktadır.

Görüldüğü üzere 13 öğrencinin (*Aİ1, Aİ2, Bİ1, Bİ2, Cİ1, Cİ2, AO2, BO1, CO1, CO2, BD2, CD1, CD2*) görüşü “dün” kavramının “geçmiş zamanı”, “yarın” kavramının ise “gelecek zamanı” anlattığı yönündedir. Öğrenciler kavramlar arasındaki farkı ya eylem odaklı ya da “önce ve sonra” kavramlarından yararlanarak açıklamışlardır. Diğer 5 öğrenci (*AO1, BO2, AD1, AD2, BDI*) ise aralarında herhangi bir farkın bulunmadığını belirtmişlerdir.

12-Çok Eskiden-Gelecekte

Tablo 4.6 incelendiğinde “çok eskiden ve gelecekte” zaman kavramlarını karşılaştıran 15 öğrencinin (*Aİ1, Aİ2, Bİ1, Bİ2, Cİ1, Cİ2, AO2, BO1, CO1, CO2, AD1, AD2, BD2, CD1, CD2*) ortak görüşü “çok eskiden” kavramının “geçmiş zamanı”, “gelecekte” kavramının ise “gelecek zamanı” anlattığı yönündedir. *Aİ2* bu hususta: “Var. Birisi gelecek birisi eskiden. Yani eskiden dediğimiz yaşamış.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “çok eskiden” kavramı “*yaşamış*”, “gelecekte” kavramı ise “*gelecek*” zamanı anlatmaktadır. *Bİ1* görüşünü: “Öğretmenim çok eskiden geçmiş anlatıyor. Gelecekte yani olacak şeyleri anlatıyor.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “çok eskiden” kavramı “*geçmiş*”, “gelecekte” kavramı ise “*olacak şeyleri*” anlatmaktadır. *Bİ2* bu kavramlar hakkında düşüncesini: “Çok eskiden dediğimizde geçmiş yılı ifade eder. Eğer gelecekte dediğimizde ise önümüzdeki bir yılları, günleri ve haftaları ifade eder. Onun için arasında fark vardır diyebiliriz.” şeklindedir. Ona göre “çok eskiden” kavramı “*geçmiş yılı*”, “gelecekte” kavramı ise “*önümüzdeki yıl, hafta ve günleri*” anlatmaktadır. *Cİ1* bu konuda: “Var. Çok eskiden geçmiş zamanı bildiriyor. Gelecekte daha yaşanmamış olmamış bir an’ı belli ediyor.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “çok eskiden” kavramı “*geçmiş zamanı*”, “gelecekte” kavramı ise “*yaşanmamış, olmamış bir an’ı*” anlatmaktadır. *Cİ2* görüşünü: “Çok eskiden şunu ifade ediyor. Geçmiş zamanı anlatıyor. Gelecekte bizim önümüzdeki günleri anlatıyor.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “çok eskiden” kavramı “*geçmiş zamanı*”, “gelecekte” kavramı ise “*önümüzdeki günleri*” anlatmaktadır.

AO2 bu konuda: “Yok. Çünkü çok eskiden dediğimiz mesela çok çok eskidenmiş oluyor. Ama gelecekte mesela ben şimdi gelecekte dörde, beşe büyüyem.

Fark var. Çok eskiden dediğimiz mesela ben çok eskiden küçüktüm sonra büyüdüm. Büyüdüm işte 3. sınıfa geldim. Ama gelecekte, gelecekte ben şimdi ne olacağımı bilmiyorum. Hani üniversite gibi böyle bir şey büyük abla olacağım böyle. Gelecekteki ay'ı, şeyi öyle. Çok eskiden önceki ay'ı kasteder. Çünkü çok eskiden dediğimiz mesela çok eskiden küçükmüş bebekmiş öyle gibi şeyleri kastediyor. Ama gelecekte önümüzdeki gelecek.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “çok eskiden” kavramı “*önceki ay, küçüklük, bebeklik*”, “gelecekte” kavramı ise “*gelecekteki ay, önümüzdeki*” zamanı anlatmaktadır. **BOI** bu hususta: “Fark var öğretmenim. Mesela çok eskiden bir fabrika çalışıyor mesela öğretmenim. Gelecekte kapanıyor. Eskimiş olur. Çok eskiden yaptığımız bir şeyi anlatıyor. Gelecekte mesela gelecekte ne olacağımızı anlatıyor olabilir öğretmenim.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “çok eskiden” kavramı “*yaptığımız*”, “gelecekte” kavramı ise “*olacağımızı*” anlatmaktadır.

ADI bu konuda: “Var. Gelecekte geleceği gösterir. Çok eskiden arkadaki yaşadığımız şeyi gösterir.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “çok eskiden” kavramı “*arkadaki yaşadığımız şeyi*”, “gelecekte” kavramı ise “*geleceği*” anlatmaktadır. **BD2** görüşünü: “Var öğretmenim. Öğretmenim çok eskiden bahsediyor. Öğretmenim çok eskiden eskilerden bahsediyor. Öğretmenim gelecekte yeni bir arabalar gelecek. Öğretmenim gelecek yılda arabalar gelecek.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenci aralarındaki farkı verilen kavramlarla (çok eskiden ve gelecekte) açıklamaya çalışmıştır.

“Çok eskiden ve gelecekte” zaman kavramlarını karşılaştıran **AOI**, “çok eskiden ve gelecekte” kavramlarının “gelecek zamanı” anlattığını düşünmektedir. **AOI**'nin görüşü: “Gelecekte olacak yıl. Çok eskiden kasabaymış çok eskiden çok şey çok eskiden çok gelecek zaman.” şeklindedir. Ona göre bu iki kavram geleceği anlatmaktadır. Geleceği “*olacak yıl*” olarak algılamaktadır.

“Çok eskiden ve gelecekte” zaman kavramlarını karşılaştıran **BDI** cümlelerin farklı olduklarını söylemiştir. **BDI** görüşünü: “Hocam farklı işte. Hocam şimdi çok eskiden buraya küçük bir kasabaydı diyor küçükmüş kasabası. Gelecekte uçan araba yapılacak diyor. Gelecekte yani gelecek derken yani burda şeyde gelecekte diyor. Bunlar aynı değil hocam. Hocam çok eskiden burası küçük bir kasabaymış kasaba küçükmüş şimdiyse gelecekte uçan arabalar yapılacaktır ondan şey.” şeklinde

belirtmiştir. Anlaşıldığı üzere öğrenci cümlelerdeki olay farklılığına odaklanmıştır. Zaman farklılığı hakkında herhangi bir görüş bildirmemiştir.

Görüldüğü üzere 15 öğrencinin (*Aİ1, Aİ2, Bİ1, Bİ2, Cİ1, Cİ2, AO2, BO1, CO1, CO2, AD1, AD2, BD2, CD1, CD2*) görüşü “çok eskiden” kavramının “geçmiş zamanı”, “gelecekte” kavramının ise “gelecek zamanı” anlattığı yönündedir. *AO1* bu iki kavramında gelecek zamanı ifade ettiğini belirtmiştir. *BO2* adlı öğrenci aralarında herhangi bir farkın bulunmadığını söylemiştir. *BD1* ise cümlelerdeki olay farklılığını açıklamaya çalışmıştır.

13-Eskiden-Bir Gün Sonra

Tablo 4.6 incelendiğinde “eskiden-bir süre sonra” zaman kavramlarını karşılaştıran 15 öğrencinin (*Aİ1, Bİ1, Bİ2, Cİ1, Cİ2, AO1, AO2, BO1, CO1, CO2, AD1, AD2, BD2, CD1, CD2*) ortak görüşü “eskiden” kavramının “geçmiş zamanı”, “bir gün sonra” kavramının ise “gelecek zamanı” anlattığı yönündedir. *Aİ1* bu konuda: “Bunların arasında da bir fark var. Eskiden çok önce yaşanmış şeyi anlatıyor. Ama bir gün sonra yaşanacak şeyi anlatıyor.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “eskiden” kavramı “*çok önce yaşanmış*”, “bir gün sonra” kavramı ise “*yaşanacak*” zamanı anlatmaktadır.

AO2 bu hususta: “Burası da eskiden küçük bir bakkalımız vardı. Yani bu olmuş bitmiş bi. Eskiden olmuş bitmiş bir şeyi yani mesela ben eskiden arabamız vardı gibi eski olmuş şeyi kastediyor. Bir gün sonra mesela yarından sonra bir gün sonra diyorum. Ya da bugün öyle. Mesela yarın diyoruz ya biz yarın ama yarından bir gün sonra ya da bir gün sonra şuna buna var. O zaman gelecek ay’ı kastediyor gibi hani bir gün sonra sinemamız var gibi öyle. Geleceği dediysen mesela bir gün sonra sınavımız vardı. Yani sınavıma bir gün kalmış öyle oluyor.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “eskiden” kavramı “*olmuş, bitmiş*” zamanı, “bir gün sonra” kavramı ise “*gelecek ay ve bir gün kalmış*” anlatmaktadır. *AO2* genelde “ay” kavramını açıklamalarında kullanmaktadır. “Ay” kavramı ile zamanı kastetmektedir. Öğrenci bildiği zaman kavramından açıklamalarında faydalanmıştır. *BO1* görüşünü: “Var öğretmenim. Eskiden yaptığı işi şimdi bir gün sonra yapabilir. Bir gün sonra gelecekte olacak gibi anlatıyor.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “eskiden” kavramı “*yaptığı işi*”, “bir gün sonra” kavramı ise “*geleceği*” anlatmaktadır.

diyo gelecek zamanı anlatıyor.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “geçmişte” kavramı “*çok önceden yaşanmış*” zamanı, “yüzyıl sonra” kavramı ise “*gelecek zamanı*” anlatmaktadır. **Bİ1** görüşünü: “ Öğretmenim geçmişte yani yaşanmış şeyi anlatıyor. Yüzyıl sonra da geleceği anlatıyor.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “geçmişte” kavramı “*yaşanmış*” ,“yüzyıl sonra” kavramı ise “*geleceği*” anlatmaktadır. **Cİ1** bu konuda: “Arasında fark var. Geçmişte yani yaşanmış bitmiş bir an’ı bildiriyor. Yüzyıl sonra gelecek an’ı bildiriyor. Yani daha yaşanmamış.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “geçmişte” kavramı “*yaşanmış, bitmiş bir an’ı*” ,“yüzyıl sonra” kavramı ise “*gelecek an’ı, yaşanmamış*” anlatmaktadır. **Cİ2** bu hususta: “Geçmiş böyle yaşadığımız zamanları anlatıyor. Önceden yaşadığımız zamanları anlatıyor. Yüzyıl sonra şeyi anlatıyor. Geleceği yani yüzyıl sonra.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “geçmişte” kavramı “*yaşadığımız zamanları*” ,“yüzyıl sonra” kavramı ise “*geleceği*” anlatmaktadır.

AO1 bu konuda: “Geçmişte, geçmişte kalanlar. Yüzyıl sonra da geçeceğimiz yıl.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “geçmişte” kavramı “*geçmişte kalanları*” ,“yüzyıl sonra” kavramı ise “*geçeceğimiz yıl*” anlatmaktadır. **AO2** görüşünü: “Burda da diyor geçmişte birçok imparatorluk kurulmuş yani bu geçmiş bi ay’ı kastediyor hani geçmiş olmuş bitmiş bir ay’ı. Ama yüzyıl sonra dünyamız bugünkü halinden çok varlıklı olacak yani gelecek ay’ı kastediyor.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “geçmişte” kavramı “*geçmiş, olmuş, bitmiş ay’ı*” ,“yüzyıl sonra” kavramı ise “*gelecek ay’ı*” anlatmaktadır. **BO1** bu hususta: “Fark var öğretmenim. Geçmişte yaptığı işleri yüzyıl sonra da yapabilir. Yıllar sonra. Gelecekteki zaman.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “geçmişte” kavramı “*yaptığı işleri*” ,“yüzyıl sonra” kavramı ise “*geleceği*” anlatmaktadır.

AD2 bu hususta: “Yüzyıl sonra yüzyıldaki yaptıklarımı yapacaklarımı. Geçmişte, geçmişteki yaptıklarımı. Birisi geçmişte olanları anlatıyor. Öbürüsü yüzyılda olanları birisi de yüzyıl sonraki olacakları anlatıyor.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “geçmişte” kavramı “*yaptıklarımı*” ,“yüzyıl sonra” kavramı ise “*olacakları*” anlatmaktadır. Öğrenci başlangıçta “yüzyıl sonra” kavramını “yaptıklarımı” kelimesiyle “geçmiş zamanı” anlatır gibi belirtmesine rağmen hemen ardından “yapacaklarımı” diyerek düzeltmiştir.

“Geçmişte-yüzyıl sonra” zaman kavramlarını karşılaştıran **BD1** bu konuda: “Farklı hocam. Geçmişte birçok imparator kurulmuş diyor geçmişteymiş hocam bu yüzyıl sonra dünyamız bugün halinden çok farklı olacaktır diyor dünyamızın farklılığını şey yapıyor burda.” şeklinde görüşünü söylemiştir. Anlaşıldığı üzere öğrenci cümlelerdeki olay farklılığına odaklanmıştır. Zaman farklılığı hakkında herhangi bir görüş bildirmemiştir.

Görüldüğü üzere 15 öğrencinin (**A11, A12, B11, B12, C11,C12, A01, A02, B01, C01,C02, AD1, AD2, CD1,CD2**) görüşü “geçmişte” kavramının “geçmiş zamanı”, “yüzyıl sonra” kavramının ise “gelecek zamanı” anlattığı yönündedir. **BO2** ve **BD2** adlı öğrencilere göre bu kavramlar arasında herhangi bir zaman farkı bulunmamaktadır. **BD2** bu iki kavramın geçmiş zamanı anlattığını düşünmektedir. Ona göre “geçmişte ve yüzyıl sonra” kavramları “geçmiş” anlatmaktadır. **BD1** adlı öğrenci ise cümlelerdeki olay farkının olduğunu söylemiştir.

15-Geçen Yıl-Sonra

Tablo 4.6 incelendiğinde “geçen yıl ve sonra” zaman kavramlarını karşılaştıran 14 öğrencinin (**A11, B11, B12, C11,C12, A01, A02, B01, C01,C02, AD1, AD2, CD1,CD2**) ortak görüşü “geçen yıl” kavramının “geçmiş zamanı”, “sonra” kavramının ise “gelecek zamanı” anlattığı yönündedir. **A11** bu konuda: “Bunların arasında da fark var. Geçen yıl çok önceden yaşanmış şeyi anlatıyor. Ama sonra yaşanacak şeyi anlatıyor.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “geçen yıl” kavramı “çok önceden yaşanmış şeyi” , “sonra” kavramı ise “yaşanacak şeyi” anlatmaktadır. **C11** bu konuda: “Var. Geçen yıl yaşanmış geçmiş bir yıl. Sonra daha yaşanmamış bir an’ı bildiriyor.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “geçen yıl” kavramı “geçmiş bir yılı” , “sonra” kavramı ise “yaşanmamış bir an’ı” anlatmaktadır. **C12** adlı öğrencinin görüşü: “Geçen yıl yaşadığımız yılları anlatıyor. Bir yıl önce. Sonra da gelecek zamanı ifade ediyor.” şeklindedir. Ona göre “geçen yıl” kavramı “yaşadığımız yılları ve bir yıl önceyi”, “sonra” kavramı ise “gelecek zamanı” anlatmaktadır.

A02 bu hususta: “Burada da geçen yıl okula başladım. Mesela geçen yıl okula başlamıştım. Böyle çok önceyi bi yıldan kastediyor. Hani geçmiş olmuş bitmiş bi yıldan, sonra da yemeğimi yedikten sonra bilgisayar mı oynayacağım. Yemeğimi mesela yemeğimizi yedikten sonra. Geleceği kastediyor. Çünkü ben bunu bitirdikten

sonra hani bu testi ötekine geçicem gibi oluyor.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “geçen yıl” kavramı “*çok önceyi, geçmiş, olmuş, bitmiş bir yılı*” ,“sonra” kavramı ise “*geleceği*” anlatmaktadır. Öğrencinin geçmiş zamanı daha fazla kelimeyle ifade edebildiği görülmektedir. **BO1** görüşünü: “Var. Geçen yıl yaptığı işi mesela sonra yapabilir. Sonra yapacağı iş olabilir.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “geçen yıl” kavramı “*yaptığı işi*” ,“sonra” kavramı ise “*yapacağı işi*” anlatmaktadır. Öğrenci eylemlerle açıklamaya çalışmıştır.

AD2 bu hususta: “Geçen yıl yaptıklarımızı ifade eder. Sonra, bir gün sonra yapacağımı. Birisi geçmişini birisi de sonrayı anlatıyor.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “geçen yıl” kavramı “*yaptıklarını ve geçmişini*” ,“sonra” kavramı ise “*yapacağını ve bir gün sonrayı*” anlatmaktadır. Öğrenci eylemlerle açıklamaya çalışmıştır. Ayrıca “sonra” kavramının süresini “bir gün” olarak algıladığı görünmektedir.

“Geçen yıl ve sonra” zaman kavramlarını karşılaştıran **Aİ2** bu hususta: “Geçen yıl geçmiş. Sonra şimdi.” şeklinde görüşünü bildirmiştir. Ona göre “geçen yıl” kavramı “*geçmişini*” ,“sonra” kavramı ise “*şimdiyi*” anlatmaktadır. **Aİ2** “bir gün sonra” kavramı için de “*şimdiyi*” anlattığını belirtmiştir. Öğrencinin bu iki kavramı şimdiye yakın olarak gördüğü anlaşılmaktadır.

“Geçen yıl ve sonra” zaman kavramlarını karşılaştıran **BDI** görüşünü: “Farklı hocam. Hocam şimdi geçen yıl okula başladım diyor. Okula başlamış yeni okula başlamış. Yemeğimi yedikten sonra bilgisayarda oyun oynayacağım diyor yani bilgisayarda oyun oynamasını açıklıyor.” şeklinde ifade etmiştir. Anlaşıldığı üzere öğrenci cümlelerdeki olay farklılığına odaklanmıştır. Zaman farklılığı hakkında herhangi bir görüş bildirmemiştir.

“Geçen yıl ve sonra” zaman kavramlarını karşılaştıran **BD2** bu kavramlar hakkında düşüncesini: “Var öğretmenim. Öğretmenim geçen yıl okula başladığını bahsediyor. Öğretmenim geçen yıl okula başladığını bahsediyor. Öğretmenim geçen yıl uzun yılları bahsediyor. Öğretmenim geçen yıl okulun kapandığını bahsediyor. Geçen yıl öğretmenim geçen yıl bisiklet binmiştim. Öğretmenim sonra ben yemeğimi yedikten sonra dışarıya çıkıcam. Öğretmenim sonra yemeğimi yedikten sonra dışarıya çıktığımızı bahsediyor.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci cümlelerle aralarındaki farkı belirtmeye çalışmıştır. İlk cümlelerinde “geçen yıl” kavramını “geçmişini” kastedecek şekilde

söylemiştir. “Sonra” kavramına yönelik söylediği ilk cümlesinde “gelecek zamanı” anlatacak şekilde belirtmesine rağmen son cümlesinde “çıkığımızı” eylemiyle “geçmiş zamana” vurgu yapmıştır.

Görüldüğü üzere 14 öğrencinin (*A11, B11, B12, C11,C12, A01, A02, B01, C01,C02, AD1, AD2, CD1,CD2*) ortak görüşü “geçen yıl” kavramının “geçmiş zamanı”, “sonra” kavramının ise “gelecek zamanı” anlattığı yönündedir. *A12* adlı öğrenciye göre de “geçen yıl” kavramı “geçmiş” , “sonra” kavramı ise “şimdiyi” anlatmaktadır. *BO2* adlı öğrenciye göre zaman kavramları arasında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. *BD1* adlı öğrenci cümlelerdeki olay farkının olduğunu söylemiştir. *BD2* adlı öğrenci ise cümlelerle farklılığı belirtmeye çalışmıştır.

Öğrencilerin zaman kavramlarını karşılaştırırken kullandıkları ifadeler: “*daha uzun, daha eski, daha büyük veya küçük, eylemlerle, diğer zaman kavramlarıyla, daha geri, biraz, hemen, daha uzak, çok, az, daha çok süre, arkasında, önde, daha fazla, yakında, belirli veya belirsiz süre, daha veya biraz kısa, baya bir yıl, bebeklik, biraz daha düşük, bu halini, yaş farkı, cümleler ya da kavramlar farklı.*” şeklindedir.

Anlama, karşılaştırma ve sınıflama kavram öğretiminin önemli üç boyutunu oluşturmaktadır (Doğanay, 2005). Zaman kavramlarının karşılaştırılabilmesi zamanı öğrenmede önemli bir yere sahiptir. Zaman kavramları arasındaki farkı bilen birey zamanı daha kolay anlayabilecek ve kullanabilecektir.

Karşılaştırma etkinliğinde ilk beş cümle çiftindeki zaman kavramları birbirine “yakın zamanlı” kavramlardan, diğer beş cümle çiftindeki zaman kavramları ise aynı zaman kavramlarından, son beş cümle çiftinde ise birbirine zıt zaman kavramlarından oluşturulmuştur. Araştırma verileri incelendiğinde ilk beş cümledeki “Daha Önce ve Önce”, Çok Uzun Zaman Önce ve Çok Uzun Yıllar Önce”, Uzun Yıllar Sonra ve Yıllar Sonra”, “Çocukken ve Bebekken” kavramlarını karşılaştırmalarında belli noktalarda odaklanmaların olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni olarak “*daha, yıllar, uzun çocukken ve bebekken*” kavramlarının öğrenciler tarafından bilinmesi gösterilebilir. “Bir Süre Sonra ve Sonra” kavramlarını karşılaştırırken ise eşit şekilde dağılımın olduğu söylenebilir. Bunun nedenini ise “bir süre” kavramından dolayı olduğu söylenebilir. Çünkü “bir süre” kavramını öğrenciler ya fazla ya da az olarak algılamaktadırlar. Diğer beş cümle çiftindeki zaman kavramları arasında sadece *CD2* adlı öğrenci “şimdi ve

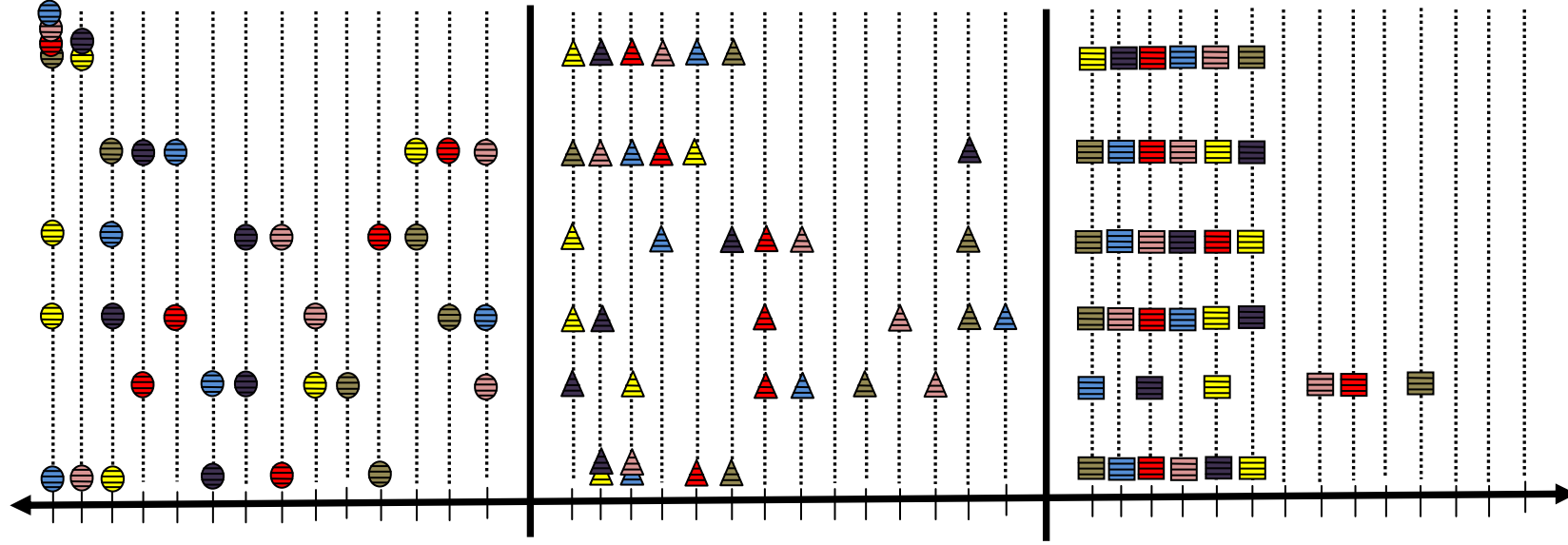
şimdi” kavramları hariç diğerlerinde zamansal fark tespit etmiştir. Diğer öğrenciler farkın olmadığını söylemişlerdir. Bu öğrencilerden **BD1** “bir süre sonra ve bir süre sonra” ile “önümüzdeki yıl ve önümüzdeki yıl” kavramlarının olduğu cümlelerdeki olay farklılığını belirtmiştir. Öğrencilerin kavramlara odaklandıkları için bu tür bir sonuç çıktığı anlaşılabilir. Son beş cümle çiftindeki zıt zaman kavramları arasında ise öğrencilerin çoğu “geçmiş ve gelecek” zaman şeklinde belirtmiştir. Bu ise öğrencilerin zıt zaman kavramlarını daha rahat tespit edebildiklerini göstermektedir. Karşılaştırma etkinliğinde **BO2** adlı öğrenci tüm yanıtlarında “yok” şeklinde cevap vermiştir. Diğer dikkat çeken bir öğrenci ise **BD1** adlı öğrenci olmuştur. Çoğu karşılaştırmasında cümlelerdeki olayların farklı olduğunu belirtmiştir. Öğrenciler kavramların farkını ya eylem odaklı ya da bildikleri diğer zaman kavramlarından yararlanarak açıklamışlardır.

4.1.3. Öğrencilerin Zaman Kavramlarını Sıralama Becerilerine Yönelik Bulgular ve Yorumları

Aşağıdaki 3 şekilde öğrencilerin verilen geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman kavramlarını zaman çizgisi üzerinde sıralamaları gösterilmiştir. Şekiller üç bölüme ayrılmış, her bölümde farklı akademik başarıya sahip öğrencilerin zaman kavramlarını sıralamaları farklı geometrik şekillerle gösterilmiştir. Geometrik şekillerin hangi kavramı ifade ettiğini belirtmek için renklerle ilişkilendirilmiştir.

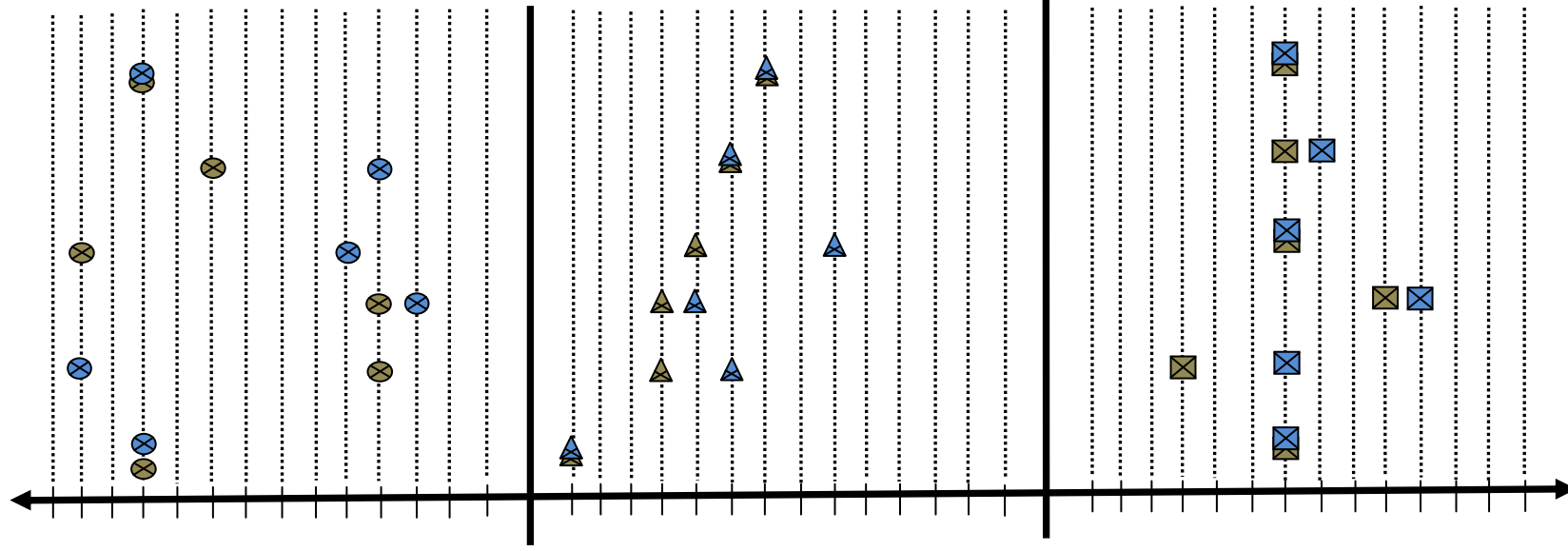
Şekil 4.1: Geçmiş Zaman Kavramlarının Zaman Şeridinde Sıraları

Şekillerin Anlamları
→ İyi Düzey Akademik Başarılı Öğrenci
→ Orta Düzey Akademik Başarılı Öğrenci
→ Düşük Düzey Akademik Başarılı Öğrenci

Renklerin Anlamları
Çok Uzun Zaman Önce
Eskiden
Geçen Yıl
Daha Önce
Önce
Dün

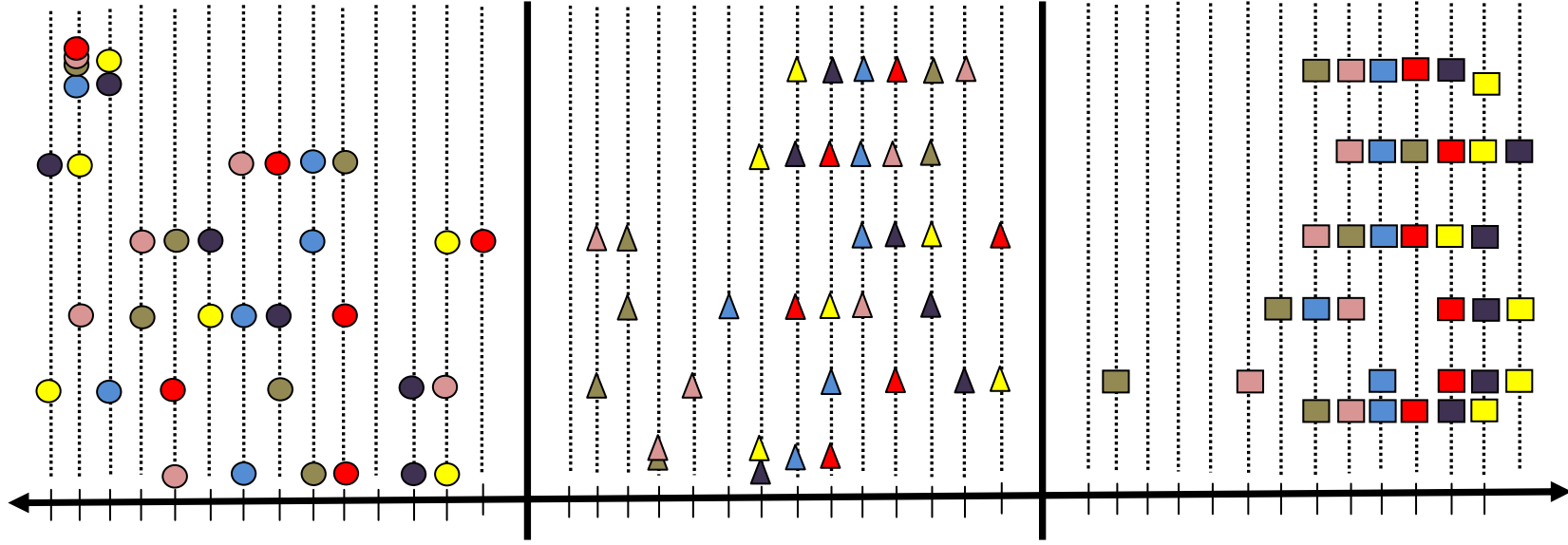
Şekil 4.2: Şimdiki Zaman Kavramlarının Zaman Şeridinde Sıraları

Şekillerin Anlamları
→ İyi Düzey Akademik Başarılı Öğrenci
→ Orta Düzey Akademik Başarılı Öğrenci
→ Düşük Düzey Akademik Başarılı Öğrenci

Renklerin Anlamları
Şimdi
Şu anda

Şekil 4.3: Gelecek Zaman Kavramlarının Zaman Şeridinde Sıraları

○ → **Şekillerin Anlamları**
→ İyi Düzey Akademik Başarılı Öğrenci
→ Orta Düzey Akademik Başarılı Öğrenci
→ Düşük Düzey Akademik Başarılı Öğrenci

Renklerin Anlamları
Sonra
Bir Süre Sonra
Yarın
Önümüzdeki Yıl
Uzun Yıllar Sonra
Yüzyıl Sonra

Şekiller incelendiğinde iyi ve orta düzey akademik başarılı öğrencilerin belli noktalarda odaklandıkları, düşük düzey akademik başarılı öğrencilerin ise daha dağınık şekilde zaman şeridine kavramları sıraladıkları anlaşılmaktadır. Yukarıda sıralamaları gösterilen öğrencilerin sıralama gerekçeleri aşağıda belirtildiği şekildedir.

1-İyi Düzey Akademik Başarılı Öğrencilerin Zaman Kavramlarını Sıralama Gerekçeleri

AIİ kavramları zaman çizgisinde; “Çok Uzun Zaman Önce, Eskiden, Daha Önce, Geçen Yıl, Önce, Dün, Şimdi ve Şu anda, Sonra, Yarın, Bir Süre Sonra, Önümüzdeki Yıl, Yüzyıl Sonra, Uzun Yıllar Sonra” şeklinde sıralamıştır.

AIİ “Çok Uzun Zaman Önce” kavramını “sol başlangıca” yazmıştır. Sıralama nedenini: “Çünkü çok geçmiş zamanı anlatıyor. Ya ama daha önce deseydi mesela o biraz zaman geçmiş o çok uzun zamandan geliyor. Geçmiş demek üstünden geçmiş yüzyıl, asırlar geçmiş.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “çok uzun zaman önce” kavramı “çok geçmiş zamanı (yüzyıl, asırlar)” anlattığı için sol başlangıçta yer almalıdır.

AIİ “Eskiden” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Ondan bir yıl sonrasını anlattığı için.” şeklinde anlatmıştır. Ona göre “eskiden” kavramı, “çok uzun zaman önce” kavramından “bir yıl sonrasını” anlatmaktadır. Yani “eskiden” kavramı “çok uzun zaman önce” kavramına göre geçmişte “bir yıl az süreyi” ifade etmektedir. Süre bakımından az olduğu için sağ tarafına yazmıştır.

AIİ “Daha önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü az bir zamanı anlatıyor. Yani fazla değil de az bir zaman geçmiş o yüzden.” Şeklinde dile getirmiştir. Ona göre “daha önce” kavramı, “eskiden” kavramından “az bir zamanı” anlattığını düşündüğü için sağ tarafına yerleştirmiştir.

AIİ “Geçen Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Bundan bir iki yıl önce geçmiş. Daha önce geçen yıldan daha bir zaman geçmiş. Yani daha önce ondan çok.” şeklinde açıklamıştır. “Daha önce” kavramının, “geçen yıl” kavramından zaman olarak “çok” olduğunu düşündüğü için sağ tarafına yazmıştır.

AIİ “Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çok daha fazla geçmemiş gün ve ay geçmemiş sadece önce diyor. Bir iki gün önce diyor.” şeklinde

ifade etmiştir. Ona göre “önce” kavramı “*1-2 gün önceyi*” anlatmaktadır. Yani “geçen yıl” kavramından zaman olarak azdır.

Aİİ “Dün” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Ondan bir gün önce. Şimdikine daha yakın olduğu için.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “dün” kavramı “*bir gün önceyi*” anlatmaktadır. “Önce” kavramını ise “*1-2 gün önce*” şeklinde tanımlamıştı. Bu yüzden “dün” kavramı, “önce” kavramına göre “*şimdiye daha yakın*” zamanı anlatmaktadır.

Aİİ “Şimdi ve Şu anda” kavramlarını sıralama nedenine yönelik görüşünü: “Hemen ondan sonraki günü anlatıyor.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci “şimdi ve şu anda” kavramlarını aynı olduklarını düşündüğü için alt alta yazmıştır. Ona göre “şimdi ve şu anda” kavramı, “dün” kavramından “*sonraki günü*” anlattığı için sağ tarafına yazmıştır.

Aİİ “Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü o da gelecek zamanı anlatıyor. Ama yani çok fazla değil bir iki dakika sonra diyor.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “sonra” kavramı “*1-2 dakika sonrayı*” anlatmaktadır. Bu yüzden “şimdi ve şu anda” kavramlarına yakın olduğunu düşünmüştür.

Aİİ “Yarın” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Ondan sonraki günü anlatıyor. Yani sonra diyor. Bu da bir gün sonrayı yarın sonradan bir gün sonra geliyor. Sonradan gün fazlalığı var.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “yarın” kavramı, “sonra” kavramından “*bir gün sonra ve gün fazlalığı*” olduğu için sağ tarafına yazmıştır.

Aİİ “Bir Süre Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Bir iki gün sonrayı belirtiyor.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “bir süre sonra” kavramı “*1-2 gün sonrayı*” anlatmaktadır. Yani “yarın” kavramından zaman olarak fazladır. Bu yüzden sağ tarafına yazmıştır.

Aİİ “Önümüzdeki Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Ondan sonra ya bir zaman geçecek önümüzdeki yılda şunları yaşaycaz diyebiliriz yani. Yıl farklılığı var.” şeklinde dile getirmiştir. Ona göre “önümüzdeki yıl” kavramı, “bir süre sonra” kavramından “*yıl farklılığı*” bulunmaktadır. Yani daha fazla süreyi anlatmasından dolayı sağ tarafına yazmıştır.

A11 “Uzun Yıllar Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Ondan çok uzun bir zaman geçecek yani aylar yıllar geçmiş o yüzden uzun yıllar sonra.” şeklinde açıklamıştır. Ona göre “uzun yıllar sonra” kavramı “*çok uzun bir zamanı*” anlatmaktadır. Yani “önümüzdeki yıl” kavramından süre olarak fazladır. Cümlesinde dikkat çeken bir nokta “*aylar, yıllar geçmiş*” ifadesidir. Öğrenci karıştırmış olabilir. Çünkü ilk olarak gelecek zaman şeklinde belirtirken hemen ardından bu şekilde söylemiştir.

A11 “Yüzyıl Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Asırlar yani yıllar, aylar geçmiş ona yüzyıl sonra koydum. Yıl farkı var. Bu yüzyıldan sonradan biraz daha önceyi anlatıyor. Ama yüzyıl ondan baya bir sonrayı anlatıyor.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “yüzyıl sonra” kavramı, “uzun yıllar sonra” kavramından “*baya bir sonrayı*” anlattığı için sağ tarafına yazmıştır. Burada da “geçmiş” ifadesini kullanmıştır.

A12 kavramları zaman çizgisinde; “*Eskiden, Sonra, Önce, Şimdi, Dün, Yarın, Şu anda, Geçen Yıl, Daha Önce, Bir Süre Sonra, Çok Uzun Zaman Önce, Önümüzdeki Yıl, Uzun Yıllar Sonra, Yüzyıl Sonra*” şeklinde sıralamıştır.

A12 “Eskiden” kavramını “sol başlangıca” yazmıştır. **A12** bu konuda: “Çünkü eskiden yaşadığımız şeyler için eskide kalıyor.” şeklinde belirtmiştir. Buraya yazmasının gerekçesini “*yaşadığımız şeyler*” diyerek ifade etmiştir.

A12 “Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Eskiden, sonra. Eskiden yaşadıktan sonra sonraki gün geliyor.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “eskiden” sonra “*sonraki gün*” geliyor.

A12 “Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Önce daha iyi. Sonradan önceden. Sonra önceden sonra yaşadığımız şey önceden yaşadığımız şey.” şeklinde açıklamıştır. Öğrenci “önce-sonra” kavramlarını ilişkilendirmiştir. Derslerde zıt kavramlar olarak görmeleri, bu şekilde yerleştirmesine neden olmuş olabilir.

A12 “Şimdi” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Önce, şimdi. Önce daha az, şimdi daha çok. Önce koyduktan sonra şimdi koyem dedim.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “şimdi” kavramı, “önce” kavramından “*daha çok*” zamanı anlattığı için sağ tarafına yazmıştır.

Aİ2 “Dün” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Şimdi yaşadığımız şey dünü koydum sonra. Şimdi daha çok olduğu için dün daha az olduğu için.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “dün” kavramı, “şimdi” kavramından “*daha az*” zamanı anlatmaktadır. Bu yüzden sağ tarafına yazmıştır.

Aİ2 “Yarın” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Aklımdan geçti.” şeklinde belirtmiştir. Öğrenci sıralama nedenini açıklamamıştır.

Aİ2 “Şu anda” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Yarımdan sonra şu anda koyem dedim.” şeklinde açıklamıştır. Öğrenci sıralama nedenini açıklamamıştır.

Aİ2 “Geçen Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Şu anda yı geçen yıl koydum.” şeklinde dile getirmiştir. Öğrenci net bir açıklama yapmamıştır.

Aİ2 “Daha Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü geçen yıl geçmiş gün. Daha önceki daha önce.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci net bir şekilde açıklayamamıştır. Sadece kavramların hangi zamanı anlattıklarını belirtmeye çalışmıştır.

Aİ2 “Bir Süre Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim daha önceyi koyduktan sonra bir süre sonra koyem dedim. Daha önce bir süre sonra daha iyi olur dedim.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenci sıralama nedenini açıklamamıştır.

Aİ2 “Çok Uzun Zaman Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Bir süre sonra daha az çok uzun zaman önce daha çoktur.” şeklinde söylemiştir. Sıralama gerekçesini “bir süre sonra” kavramının “*az*” zamanı, “çok uzun zaman önce” kavramının ise “*çok*” zamanı anlatmasına ilişkilendirmiştir.

Aİ2 “Önümüzdeki Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Önümüzdeki yılı öyle koydum öğretmenim.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenci “*öyle koydum*” şeklinde bir cevap vermiştir. Nedenini açıklamamıştır.

Aİ2 “Uzu Yıllar Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “O daha iyi olur dedim öğretmenim. Uzun yıllar sonra iyi olur dedim. Öğretmenim ya onu koymak istedim.” şeklinde dile getirmiştir. Öğrenci “koymak istedim” şeklinde bir cevap vermiştir. Nedenini açıklayamamıştır.

Aİ2 “Yüzyıl Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Yüzyıl sonra daha iyi olur dedim. Uzun yıllar sonradan sonra yüzyıl sonra daha iyi olur dedim.” şeklinde açıklamıştır. Öğrenci “*iyi olur dedim*” şeklinde cevap vermiştir. Nedenini açıklamamıştır.

Bİ1 kavramları zaman çizgisinde; “*Çok Uzun Zaman Önce, Geçen Yıl, Daha Önce, Eskiden, Dün, Önce, Sonra, Bir Süre Sonra, Yarın, Şimdi, Şu anda, Önümüzdeki Yıl, Uzun Yıllar Sonra, Yüzyıl Sonra*” şeklinde sıralama yapmıştır.

Bİ1 “Çok Uzun Zaman Önce” kavramını “sol başlangıca” yazmıştır. Bİ1 bu hususta: “Öğretmenim yani geçmişten başladım geleceğe doğru yani. Yani ilk yaşanmış şeyi yazmak istedim oraya.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “çok uzun zaman önce” kavramı “*ilk yaşanmıştı*” anlatmaktadır. Öğrenci sıralama mantığını geçmişten geleceğe şeklinde belirtmiştir.

Bİ1 “Geçen Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim o çok uzun zaman önceden biraz sonra geldiği için geçen yıl oluyor. Yani en sonda çok uzun zaman önce. Yani geçen yılda o da geçmişte olduğu için yanına yazdım yani. Ondan biraz daha önce oldu. Öğretmenim az geçmiş yani. Çok uzun zaman önceye göre yani daha sonra.” şeklinde söylemiştir. “Geçen yıl” kavramının, “çok uzun zaman önce” kavramına göre “*az geçmişti*” anlattığını düşündüğü için sağ tarafına yazmıştır.

Bİ1 “Daha Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim şu anda yaşadığımızdan biraz önce yaşanmış bir olay olabilir. Öğretmenim geçen yıldan biraz daha sonra yaşanmış.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “daha önce” kavramı, “geçen yıl” kavramından “*daha sonra yaşanmıştı*” anlatmaktadır. Ayrıca içinde bulunduğumuz zamandan “*biraz önce yaşanmıştı*” da anlatmaktadır.

Bİ1 “Eskiden” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim yani daha önce yazdık. Eskiden ondan biraz daha sonra yaşanmış bir olay.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “eskiden” kavramı, “daha önce” kavramından “*daha sonra yaşanmıştı*” anlatmaktadır. Yani “eskiden” kavramı “daha önce” kavramına göre geçmişte “*az süreyi*” ifade etmektedir.

Bİ1 “Dün” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Dün yani dediğim gibi eskiden hep böyle ilişkili gidiyor. Yani eskiden sonra önceden sonra

doğruya gidiyor öğretmenim. Yani geçmişten geleceğe doğru gidiyor. Öğretmenim eskiden düne, biraz daha önce yaşanmış bir olay olur burada. Öğretmenim aralarında az fark var. Aralarındaki fark az yani.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “eskiden” kavramı, “dün” kavramından “*biraz daha önce yaşanmış*” zamanı anlatmaktadır. O yüzden “dün” kavramını sağ tarafına yazmıştır.

Bİİ “Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim mesela yaptığımız şey yani ilk önce onu yani. Dünden sonra hemen yaptığımız bir şey. Öğretmenim daha yakın. Yani yaşadığımızı daha yakın bir geçmiş.” şeklinde dile getirmiştir. Ona göre “önce” kavramı, “dün” kavramından “*sonra yaptığı şeyi*” anlatmaktadır. Ayrıca “dün” kavramına göre “*yaşadığı zamana daha yakın*”dır.

Bİİ “Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim böyle önce yaptık ondan biraz sonra yaşanmış bir şey oluyor.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci “önce ve sonra” kavramlarını birbirinin devamı şeklinde düşünmüştür. “Sonra” kavramını da geçmiş zaman şeklinde belirtmiştir.

Bİİ “Bir Süre Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim sonradan biraz daha uzun süre sonra olduğu için.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “bir süre sonra” kavramı, “sonra” kavramından “*daha uzun süreyi*” anlattığı için sağ tarafına yazmıştır.

Bİİ “Yarın” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim o da yani sonradan biraz daha yani uzak. Bir süre sonradan bir daha gelecektedir.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “yarın” kavramı, “bir süre sonra” kavramından “*daha uzak*” geleceği anlattığı için sağ tarafına yazmıştır.

Bİİ “Şimdi” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim yarına geldiğimizde o an’da olanı anlatıyor.” şeklinde ifade etmiştir. Sağ tarafına yazma nedeni olarak “*yarına geldiğimizde o an’da olanı anlatıyor*” şeklinde belirtmiştir. Öğrenci “şimdi” kavramını gelecekteki olacakların içine dâhil ederek gerekçesini açıklamaya çalışmıştır. Buradan anlaşıldığı üzere öğrenci zamanı iki şekilde (geçmiş ve gelecek) ele almaktadır.

Bİİ “Şu anda” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim birazcık daha işte gelecek olduğu için.” şeklinde dile getirmiştir. Ona

göre “şu anda” kavramı, “şimdi” kavramından “*birazcık daha geleceği*” anlatmaktadır. Öğrenci “şu anda” kavramını da gelecek zamanda yer vermiştir.

B11 “Önümüzdeki Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim o da işte geleceği anlattığı için. Yani biraz daha uzun süre olduğu için yani öğretmenim yani niye böyle yapmıştım. Önümüzdeki yıl işte yani biraz yakın zaman.” şeklinde dile getirmiştir. Ona göre “önümüzdeki yıl” kavramı, “şu anda” kavramından “*daha uzun süreyi*” anlatmaktadır. O yüzden sağ tarafına yazmıştır.

B11 “Uzun Yıllar Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim yani önümüzdeki yıldır. Biraz daha yani geleceği anlatıyor öğretmenim. Öğretmenim şimdi bu eskiden yaşanmış bir olay. Önümüzdeki yıl eskiden yaşanmış bir olay. Uzun yıllar sonra yani. O zaman öğretmenim önümüzdeki yılın sonra uzun yıl koymamın sebebi yani biraz daha öğretmenim yani önümüzdeki yıla en yakın olan o’ydu.” şeklinde ifade etmiştir. “Eskiden” diye “önümüzdeki yıl” kavramının süresinin kısalığından bahsetmiştir. Ona göre “uzun yıllar sonra” kavramı, “önümüzdeki yıl” kavramına “*en yakın*” olandır.

B11 “Yüzyıl Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim aralarında yani fark var. Yani yüzyıldan uzun yıllar yüzyıldan önce yaşanmış bir olay oluyor. Yüzyılda onlardan sonra yaşanmış bir olay oluyor.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenci sıralama gerekçesini söylerken geçmiş zaman gibi açıklamıştır. Ona göre “yüzyıl sonra” kavramı, “uzun yıllar sonra” kavramından “*sonrayı*” anlattığı için sağ tarafına yazmıştır.

B12 kavramları zaman çizgisinde; “*Çok Uzun Zaman Önce, Eskiden, Geçen Yıl, Önce, Daha Önce, Dün, Şimdi ve Şu anda, Yarın, Sonra, Bir Süre Sonra, Önümüzdeki Yıl, Yüzyıl Sonra, Uzun Yıllar Sonra*” şeklinde sıralamıştır.

B12 “Çok Uzun Zaman Önce” kavramını “sol başlangıca” yazmıştır. **B12** görüşünü: “Öğretmenim çok uzun zaman önce daha geride olduğu için birde geçmiş yazdığımız için çok uzun zaman önceyi geride yani daha geride ifade ettiği için daha geride onun için.” şeklinde anlatmıştır. Ona göre “çok uzun zaman önce” kavramı “*daha geride olanları*” anlattığı için buraya yazmıştır.

B12 “Eskiden” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü geçen yıla göre eskiden, geçen yıl dediğimizde belli bir süre vardır geçen yıl. Eskiden

dediğimizde ondan daha da şimdi dokuz yaşındayım mesela 5 yaşındayken daha eskiden oluyor. Eskiden onun için. Çok uzun zaman önce eskiden uygun olur diye düşündüm. Çok uzun zaman önce kelimesinin yanına eskiden kelimesine daha uygun olur diye geldi. Çünkü geçen yıla göre yine dediğim gibi eskiden bana göre daha büyük geliyor. Eskiden çok gelecek olduğu için geçen yıl, geçen yılın üstünde ama daha da eskiden, eskiden olduğu için eskidenin burda yer alması.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci sıralama gerekçesini açıklarken “çok uzun zaman önce” kavramından çok “geçen yıl” kavramıyla ilişkilendirmiştir. “Eskiden” kavramının “geçen yıl” kavramına göre “*daha büyük*” zamanı anlatmaktadır. Öğrencinin geçmişte büyükten küçüğe doğru sıraladığı fark edilmektedir. Öğrencinin “Eskiden çok gelecek olduğu için...” cümlesindeki “gelecek” kelimesi gelecek zamana yönelik söylenmemiştir. Süre olarak fazla olduğuna ilişkin belirtilmiştir.

Bİ2 “Geçen Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Geçen yıl öğretmenim geçen yıl dediğimizde eskidenin bir alt bölmesinde biraz daha kısa bir mesafede, sürede olduğu için belli bir zaman olduğu için onun için eskidenin yanına geçen yılı yazdım.” şeklinde belirtmiştir. Buraya yazmasının gerekçesini “geçen yıl” kavramının “eskiden” kavramına göre “*bir alt bölmesi, biraz daha kısa süre, belli bir zamanı*” anlatmasından dolayı yazdığını belirtmiştir.

Bİ2 “Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü o daha başlamamış geçen yılın sağ taraftan başlamış geriye doğru gidiyoruz. Dünden geriye doğru gittiğimizde daha önce önceden daha büyüktür. Şimdi daha önce yazdığım için önce ondan küçük olduğu için önceyi yanına yazdım. Önce daha az bir mesafedir önce daha küçük az bir süredir. Önce biraz küçüktür yani az küçük, geçen yıl dediğimizde geçen yıl biraz büyüktür benim tahminime göre.” şeklinde dile getirmiştir. Ona göre “önce” kavramı, “geçen yıl” kavramından “*az küçük*” zamanı anlatmaktadır. Ayrıca “daha önce” kavramından “*küçük*” zamanı anlattığı için de buraya yazdığını belirtmiştir.

Bİ2 “Daha Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim şimdi önce dediğimizde geri zamanı ifade ediyor yalnız daha önce dediğimizde daha da daha da geriye gitmemizi ifade ediyor. Onun için öncenin yanına

daha önce.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “daha önce” kavramı, “önce” kavramından “*daha da geriyi*” anlatmaktadır.

Bİ2 “Dün” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü öğretmenim bi şerefimiz var. Şu andaysa dün şu anda daha bi yakındır sanki onun için dün daha yakın olduğu için oraya yazdım.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “dün” kavramı, “daha önce” kavramından “*şu anda ya daha yakın*” zamanı anlatmaktadır.

Bİ2 “Şimdi ve Şu anda” kavramlarını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Şu anda bizim konuştuğumuz an şimdidir. Şimdi ile şu anda arasında hiçbir fark yoktur dedim ve alt alta yazdım. Aynı şeyi ifade ettikleri için. Demin dediğimi gibi şu anda olduğumuz için. Şu anda düne daha yakındır. Onu için sağ tarafına uygun olduklarını düşündüm ve şu anda yani.” şeklinde açıklamıştır. Anlaşıldığı üzere öğrenci “şimdi ve şu anda” kavramlarını alt alta yazmıştır. Aynı zamanı anlattıklarını için bu şekilde yerleştirdiğini belirtmiştir. Ona göre “şimdi ve şu anda” kavramları, “dün” kavramına zaman olarak “*daha yakın*” olduğu için yazdığını ifade etmiştir.

Bİ2 “Yarın” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Şu anda dediğimizde şu anda ya dün yakındır. Ama geçmiş zamanda yakındır. Gelecek zamanda düşünürsek yine ertesi gün daha yakındır. Onun için daha yakın olduğu için şu anda ya yarın daha yakın olduğu için öyle düşündüm o yanına yazıverdim.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “yarın” kavramı, “şimdi ve şu anda” kavramına gelecek zamanda “*daha yakın*” olduğu için sağ tarafına yazmıştır.

Bİ2 “Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Yarın, ertesi gün, şimdi, şu anda nın ertesi gün olduğu yarına sonra daha çok uygun olduğu için geldi oraya yarın yanına özellikle sonra daha uygun öğretmenim. Şimdi, sonra dediğimizde yarına daha yakın bir kelime var mı bilmiyorum ama ama yakın olduğu düşündüm başka bir kelime olmadığı için yanına onu yazdım.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “sonra” kavramı, “yarın” kavramına diğerlerinden “*daha yakın*” olduğunu düşündüğü için yazmıştır.

Bİ2 “Bir Süre Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim sonradan biraz daha uzun süre sonra olduğu için.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “bir süre sonra” kavramı, “sonra” kavramından “*daha uzun süreyi*” anlattığı için sağ tarafına yazmıştır.

Bİ2 “Önümüzdeki Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Bir süre sonra, daha da sonrayı daha da ileride olduğu için bir süre sonradan belli bir mesafe önümüzdeki yıl birkaç yıla, bir süre sonraya daha çok yakın gelmiştir. Arasında biraz da mesafe var gibi geldi bana göre. İleriye gittiği için yani. Gelecek olduğu için daha da arasında çünkü her bir kelimenin arasında bir mesafe var. Belli bir mesafe onun için eğer ki sol tarafa yazsaydık geriye gitmiş olurduk ve ikincisi de sonra ve bir süre sonra arasında yakın olmazdı. Uygun bir kelime olmazdı sonraya.” şeklinde açıklamıştır. Ona göre “önümüzdeki yıl” kavramı, “bir süre sonra” kavramına verilen zaman kavramları içinde “*daha çok yakın*” olandır. Aralarında “*belli bir mesafe*” bulunmaktadır.

Bİ2 “Yüzyıl Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Yüzyıl sonra önümüzdeki yılın arasında belli bir mesafe olduğu daha çok bir mesafe olduğu için öyle düşündüm ve onun yanına yazdım. Yüzyıl sonra önümüzdeki yılın, yüzyıl sonra arasında belli bir mesafe bir süre olduğu için olduğunu düşünerek oraya yanına yüzyıl sonra yazdım. İleride öğretmenim. Arasında çok bir mesafe olduğu için ileriye gitceğimiz için yanına bu cümleyi yazdım.” şeklinde söylemiştir. Ona göre aralarında “*belli bir mesafe ve çok mesafe*” bulunmaktadır. “Yüzyıl sonra” kavramı, “önümüzdeki yıl” kavramına göre “*ilerideki*” zamanı anlatmaktadır.

Bİ2 “Uzun Yıllar Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Yüzyıl dediğimizde yüz tane yıl vardır yüzyıl. Uzun yıllar dediğimizde daha çok belirsiz ve sınırsız yani, yüzyıl dediğimizde... Bin yıl iki bin yıl üç bin yıl olabilir diye daha çok olduğu için arasında onun için yanına uzun yıllar sonrayı yazdım.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “uzun yıllar sonra” kavramı “*belirsiz ve sınırsız*”, “yüzyıl sonra” kavramı ise “*yüz tane yılı*” anlatmaktadır. Yani “yüzyıl sonra” kavramından süre olarak fazladır.

CİI kavramları zaman çizgisinde; “*Çok Uzun Zaman Önce, Eskiden, Daha Önce, Geçen Yıl, Dün, Önce, Şimdi ve Şu anda, Yarın, Bir Süre Sonra, Sonra, Önümüzdeki Yıl, Yüzyıl Sonra, Uzun Yıllar Sonra*” şeklinde sıralamıştır.

CİI “Çok Uzun Zaman Önce” kavramını “sol başlangıca” yazmıştır. **CİI** görüşünü: “Çok uzun zaman önce yani baya bir zaman olduğu için başa yazdım.” şeklinde açıklamıştır. Ona göre “çok uzun zaman önce” kavramı “*baya bir zamanı*” ifade etmektedir. Bu yüzden zaman çizgisinin başlangıcında yer almalıdır.

Cİİ “Eskiden” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Eskiden yani çok uzun zaman önceden daha önce daha yakın olduğu için yani yaşadığım an’a daha yakın. Çok uzun zaman önceden biraz daha yakın.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “eskiden” kavramı, “çok uzun zaman önce” kavramından “yaşadığımız an’a daha yakın” zamanı anlatmaktadır.

Cİİ “Daha Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Daha önce, eskiden’e göre yaşadığım an’a biraz daha yakın.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “daha önce” kavramı, “eskiden” kavramından “yaşadığımız an’a biraz daha yakın” zamanı anlatmaktadır. Öğrenci geçmiş kavramlarını yazdığı tarafta genelde “yaşadığım an’ daha yakın” ifadesini kullanmıştır.

Cİİ “Geçen Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Geçen yıl yaşadığım an’a göre daha yakın.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “geçen yıl” kavramı, “daha önce” kavramına göre “yaşadığımız an’a daha yakın” olduğu için sağ tarafına yazmıştır.

Cİİ “Dün” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Dün’ü oraya koydum çünkü diğerlerine göre yaşadığım an’a göre daha yakın.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “dün” kavramı, “geçen yıl” kavramından “yaşadığımız an’a daha yakın” zamanı anlatmaktadır.

Cİİ “Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Önce diğerlerine göre daha yakın.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “önce” kavramı, “dün” kavramından “daha yakın (yaşadığımız an’a)” zamanı anlatmaktadır.

Cİİ “Şimdi ve Şu anda” kavramlarını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Şimdi ile şu an aynı diyeceğim. Şimdi yaptığım olayları açıklıyor. Şu an’da bir şey olacak mesela onu şey yapıyor. Şimdi şu an aynı yani.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci “şimdi” ile “şu anda” kavramlarının aynı olduklarını belirtmiş ama “önce” kavramının sağ tarafına yazma nedenini belirtmemiştir. Diğer cevaplarına bakıldığında “önce” kavramı diğer geçmiş zaman kelimelerinden “en yakını” olarak tanımladığı fark edilmektedir. Bu yüzden sağ tarafına “şimdi ve şu anda” kavramlarını yazmış olabilir.

Cİİ “Yarın” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Yarın, şimdi ile şu an’a daha yakın olduğu için oraya koydum.” şeklinde söylemiştir. Ona göre

“yarın” kavramı, “şu anda ve şimdi” kavramlarına “*daha yakın*” olduğu için sağ tarafına yazmıştır.

CİI “Bir Süre Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Bir süre sonra daha yakın yani yarın’a.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “bir süre sonra” kavramı, “yarın” kavramına “*daha yakın*”dır.

CII “Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Sonra, bir süre sonra’dan daha uzakta olduğu için oraya koydum.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “sonra” kavramı, “bir süre sonra” kavramından zaman olarak “*daha uzakta*” olduğu için sağ tarafına yazmıştır.

CIII “Önümüzdeki Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Önümüzdeki yıl yani yaşanacak daha yaşanmamış diye koydum. Yani sonra’dan daha sonra geliyor.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “önümüzdeki yıl” kavramı, “sonra” kavramından “*daha sonra*” olanı anlatmaktadır.

CIV “Yüzyıl Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Yüzyıl sonra çünkü önümüzdeki yıldan uzakta olduğu için.” şeklindedir. Ona göre “yüzyıl sonra” kavramı, “önümüzdeki yıl” kavramından zaman olarak “*uzağı*” anlatmaktadır.

CV “Uzun Yıllar Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Uzun yıllar sonra en sona koydum çünkü uzun yıllar sonra, yüzyıl sonra’dan daha fazla beklenmesi gerektiği için oraya koydum.” şeklinde dile getirmiştir. Ona göre “uzun yıllar sonra” kavramı, “yüzyıl sonra” kavramından “*daha fazla bekleneceği*” için sağ tarafına yazmıştır.

Cİ2 kavramları zaman çizgisinde; “*Dün, Önce, Daha Önce, Eskiden, Geçen Yıl, Çok Uzun Zaman Önce, Şimdi ve Şu anda, Sonra, Yarın, Bir Süre Sonra, Önümüzdeki Yıl, Uzun Yıllar Sonra, Yüzyıl Sonra*” şeklinde sıralamıştır. Öğrenci sıralama mantığını kısıdan uzuna şeklinde belirtmiştir.

Cİ2 “Dün” kavramını “sol başlangıca” yazmıştır. **Cİ2** bu konuda: “Dün, daha kısa bir zaman olduğu için. Ben kısıdan uzun zamanlara doğru gidiyorum.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “dün” kavramı, verilen geçmiş zaman kavramları arasında “*daha kısa bir zamanı*” anlattığı için buraya yazmıştır.

CI2 “Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Soldan sağa doğru gittiğim için. Önce, dünden daha uzun.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “önce” kavramı, “dün” kavramından “*daha uzun*” zamanı anlatmaktadır.

CI2 “Daha Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Daha önce, önceden daha önceyi anlatıyor. Çünkü başına daha koymuşlar. Daha geçmişin daha daha öncesini anlatıyor.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “daha önce” kavramı, “önce” kavramından “*daha önceyi*” anlatmaktadır.

CI2 “Eskiden” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Eskiden’i çünkü daha önceden birkaç gün, birkaç hafta sonra anlattığı için.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenciye göre “eskiden” kavramı, “daha önce” kavramından “*birkaç gün (hafta) sonrayı*” anlatmaktadır. Öğrenci “sonra” kavramını geçmiş zamana yönelik söylemiştir.

CI2 “Geçen Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Eskiden eski zamanları. Geçen yıl da bir yıl önceyi anlattığı için. Eskiden birkaç hafta önceyi anlatıyor.” şeklinde söylemiştir. Bu öğrenciye göre “geçen yıl” kavramı “*bir yıl önceyi*”, “eskiden” kavramı ise “*birkaç hafta önceyi*” anlatmaktadır. Yani “geçen yıl” süre olarak “eskiden” kavramından daha fazladır. Bu nedenle sağ tarafında yer almıştır.

CI2 “Çok Uzun Zaman Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Şunun için koydum çok uzun zaman önce birkaç yıl önce onu anlatıyor.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “çok uzun zaman önce” kavramı “*birkaç yılı*” ifade etmektedir. Öğrenci sıralamasını küçükten büyüğe doğru yapmıştır. Bu kavramın ise verilen geçmiş zaman kavramları arasında zaman olarak en fazla olduğu görüşündedir.

CI2 “Şimdi ve Şu anda” kavramlarını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü şimdi yaptığım şeyleri bu anketi yaptığım zamanı anlatıyor. Şimdi, çok uzun zaman önceye yakın olabilir. Şu anda yaptığım şeyleri anlatıyor. Fark yok.” şeklinde ifade etmiştir. Bu öğrenci de “şimdi ve şu anda” kavramlarını alt alta yazmıştır. Ona göre “şimdi” kavramı “çok uzun zaman önce” kavramına “*yakın*” olabilir. Öğrenci sıralama mantığı, “kıtsadan uzuna” şeklindedir. “Çok uzun zaman önce” kavramı da verilen geçmiş zaman kelimeleri içinde en fazla süreye sahip olan olarak algıladığı anlaşılmaktadır. Öğrenci zaman kavramlarının sıralarken bir bütün halinde değil geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman olacak şekilde birbirinden bağımsız olarak sıralamıştır.

Cİ2 “Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Sonra, ben kısıdan başladığım için sonra bana daha kısa geldi. Çünkü sonra, biraz sonra, daha sonra gibi.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “sonra” kavramı verilen gelecek zaman kavramları içinde “*daha kısa*” zamanı anlatmaktadır. Öğrenci “şimdi ve şu anda” kavramlarının sağ tarafına yazma nedenini belirtmemiştir. Sadece kavramı yazma nedenini açıklamıştır.

Cİ2 “Yarın” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Yarın, bir gün sonrayı anlattığı için. Sonradan daha uzun olduğu için.” şeklindedir. Ona göre “yarın” kavramı, “sonra” kavramından “*bir gün sonra ve daha uzun*” zamanı anlattığı için sağ tarafına yazmıştır.

Cİ2 “Bir Süre Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Bir süre sonra, birkaç gün sonra demek istediği için.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “bir süre sonra” kavramı “*birkaç gün sonrayı*” anlatmaktadır. Yani “yarın” kavramından zaman olarak fazladır.

Cİ2 “Önümüzdeki Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Bir yıl sonrayı anlattığı için. Geleceği anlattığı için. Bir süre sonra, birkaç gün sonra olduğu için önümüzdeki yıl da bir yıl sonra olduğu için. Birisi biraz daha önce geliyor. Ötekisi de biraz daha sonra geliyor. Geleceği anlatıyor.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “önümüzdeki yıl” kavramı “*bir yıl sonrayı*”, “bir süre sonra” kavramı ise “*birkaç gün sonra*” anlamına gelmektedir. “Önümüzdeki yıl” kavramı “bir süre sonra” kavramından süre olarak fazla olduğu için sağ tarafına yazmıştır.

Cİ2 “Uzun Yıllar Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Birkaç yıl sonra ya da 10, 11 yıl sonra olduğu için. Önümüzdeki yıl bir yıl sonrayı anlatıyor. Bu da 10, 11 yıl sonrayı anlatıyor.” şeklinde açıklamıştır. Ona göre “uzun yıllar sonra” kavramı “*birkaç yıl, 10-11 yıl sonrayı*” , “önümüzdeki yıl” kavramı ise “*bir yıl sonrayı*” anlatmaktadır. Yani “önümüzdeki yıl” kavramından süre olarak fazladır.

Cİ2 “Yüzyıl Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Yüzyıl geçecek, Yüzyıl sonra. Yüzyıl sonra, uzun yıllardan sonra geldi. Çünkü yüzyıl sonra, yüzyıl sonrayı anlatıyor. Uzun yıllar sonra da 10, 11 yıl ve gün gibi.” şeklinde açıklamıştır. Ona göre “yüzyıl sonra” kavramı “*yüzyıl sonrayı*” , “uzun yıllar sonra”

kavramı ise “10-11 yıl ve günü” anlatmaktadır. Yani “uzun yıllar sonra” kavramından süre olarak fazladır.

Özet olarak, **A11** sol başlangıca süresinin en fazla olduğunu düşündüğü Çok Uzun Zaman Önce (verilen geçmiş zaman kavramları içerisinde) kavramını yazmış ve geçmiş zamanda az olduğunu düşündüğü kavramları yanlarına yazarak “Şimdi ve Şu anda” kavramlarına kadar gelmiştir. “Şimdi ve Şu anda” kavramlarının sağ tarafına ise onlara en yakın olduğunu düşündüğü “sonra” kavramı ile başlamış ve daha fazla olduğunu belirttiği kavramları yanlarına yazarak devam etmiştir.

A12 yerleştirdiği zaman kavramlarının çoğunun nedeninin belirtememiştir. Bazılarında ise az çok ilişkisi veya ifade ettiği zamanı belirtmiştir. Örneğin “Bir Süre Sonra”nın yanına “Çok Uzun Zaman Önce” kavramını yerleştirmesindeki sebebi; “Bir Süre Sonra daha az Çok Uzun Zaman Önce daha çoktur.” şeklinde söylemiştir.

B11 sıralama yaparken geçmişten geleceğe doğru gittiğini belirtmiştir. “Çok Uzun Zaman Önce” kavramını sol başlangıca yazma sebebini ise ilk yaşanmış (verilen geçmiş zaman kavramları içerisinde) olmasından dolayı olduğunu söylemiştir. Öğrenci sol taraftan geçmiş kavramları ile sıralamaya başlamış ve gelecek kavramlarına “Önce ve Sonra” ilişkisi kurarak geçişi yapmıştır. “Sonra” kavramının yanına yazdığı “Bir Süre Sonra” kavramının nedeni olarak “daha uzak” olduğunu aynı şekilde “Bir Süre Sonra” kavramının yanına “Yarın” kavramını yazma nedeni olarak da belirtmiştir. “Yarın” kavramının yanına ise “Şimdi” kavramını yazma sebebi olarak; “Öğretmenim yarına geldiğimizde o an’da olanı anlatıyor.” şeklinde ifade etmiştir. “Şu anda” kavramının ise Şimdi’ye göre daha gelecek olduğunu söylemiştir. Öğrencinin son kısımda kafasının karıştığı görülmektedir. Çünkü “Önümüzdeki Yıl” kavramını gelecek zamanı anlattığını belirtmesine rağmen “Uzun Yıllar Sonra” kavramının yanına yazma sebebini açıklarken geçmiş zaman diye belirtmiştir. “Yüzyıl Sonra” kavramını da geçmiş zaman şeklinde ifade etmiştir. Sıralamasında zaman kavramlarının sürelerini (büyüklük küçüklük) dikkate alarak yerleştirmiştir. Geçmiş zaman kavramlarından süresinin en fazla olduğunu düşündüğü kelimeyi sol başlangıca yazmış sağ taraflarına ise azalan şekilde yerleştirmiştir. Gelecek kısmında da azdan çoğa doğru sıralama yapmıştır.

Bİ2 sol başlangıca “Çok uzun Zaman Önce” ile başlamıştır. Nedeni olarak da diğerlerinden daha geride olduğu için oraya yazdığını belirtmiştir. Büyükten küçüğe şeklinde sırala yapmasına rağmen “Önce ve Daha Önce” arasında bu kuralına uymamıştır. “Çok uzun Zaman Önce” kavramının yanına “Eskiden” kavramını yazma sebebini açıklayamamıştır. Bunun yerine “Eskiden ve Geçen Yıl” ilişkisi kurmuştur. Ayrıca “Daha Önce” kavramının sağına “Dün” kavramının gelme sebebini de belirtmemiş, bunun yerine “Dün ile Şimdi ve Şu anda” ilişkisi kurmuştur. Bu ise öğrencinin bazı kısımlarda bütünü düşünemediğini göstermektedir. Gelecek kısmında da “Yarın ve Sonra” ilişkisini açıklayamamış fakat diğerlerinde sürelerin fazlalaşarak ilerlediğini belirtmiştir.

Cİ1 sol başlangıca geçmişte (verilen kavramlar içerisinde) en geride olarak düşündüğü “Çok uzun Zaman Önce” kavramı ile başlamış ve yanına sırayla yazdığı kelimelerin nedenini ise “yaşadığım an’a daha yakın” şeklinde belirtmiştir. “Şimdi ile Şu anda” kavramlarının sağ tarafına yazmış olduğu “Yarın” kavramında da bu nedeni söylemiştir. Diğerlerinde ise “yakın” ya da “daha uzak, fazla beklenmesi gerektiği” ifadeleriyle açıklamaya çalışmıştır.

Cİ2 sıralama mantığını kısıdan uzuna şeklinde belirtmiştir. Geçmiş ve gelecek kısımlarında aynı kuralı uygulamıştır. “Şimdi ve Şu anda” kavramlarını orta nokta olarak benimsemiş ona göre diğerlerini sıralamıştır. Dikkat çekici noktalar “Çok uzun Zaman Önce ile Şimdi ve Şu anda” kavramlarının yakın olduğunu düşünmesi ve geçmişin kısa sürelişinden başlayıp şimdiye doğru artan süreler şeklinde sıralama yapmasıdır.

2-Orta Düzey Akademik Başarılı Öğrencilerin Zaman Kavramlarını Sıralama Gerekçeleri

AO1 kavramları zaman çizgisinde; “Şimdi ve Şu anda, Dün ve Önce, Eskiden ve Geçen yıl, Sonra ve Yarın, Daha Önce, Çok Uzun Zaman Önce, Uzun Yıllar Sonra, Yüzyıl Sonra, Bir Süre Sonra, Önümüzdeki Yıl” şeklinde sıralamıştır.

AO1 “Şimdi ve Şu anda” kavramlarını sol başlangıca yazmıştır. **AO1**’in görüşü: “Hocam şimdi biz burada test çözüyorum. Şu anda da şimdiyle aynı olduğu için.” şeklindedir. Öğrenci “şimdi ve şu anda” kavramlarını aynı olduklarını düşündüğü

için alt alta yazdığını belirtmiştir. Öğrenci “şimdi” kavramının içinde bulunduğu zamanı anlatmasından dolayı sol başlangıçta yer alması gerektiğini düşünmektedir.

AOI “Dün ve Önce” kavramlarını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Bilmiyorum hocam yazmak istedim.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci sıralama gerekçesini belirtmemiştir.

AOI “Eskiden ve Geçen Yıl” kavramlarını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Hocam çünkü dünü anlatıyor. Eskiden ve geçen yıl geçmiş ya. Dün ve öncede geçtiği için onu oraya yazmak istedim. Çünkü ikisi de geçmişte kaldı.” şeklinde söylemiştir. Yan tarafına yazmasının sebebi “*geçmiş zaman*” olmalarıdır. **AOI** genelde iki kavramı alt alta yazarak sıralama yapmıştır. Bunu ise aynı olduklarını düşündüğü için yapmış olabilir.

AOI “Sonra ve Yarın” kavramlarını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü sonra ve yarın yapacağımız şey. Ama eskiden, geçen yıl yaptığımız şeyler olduğu için sonra ve yarını buraya yazdım.” şeklinde yapmıştır. Öğrenci “sonra ve yarın” kavramını alt alta yazarak sıralamıştır. **AOI** “sonra ve yarın” kavramlarının “*yapacağımız şeyi*”, “eskiden ve geçen yıl” kavramlarının ise “*yaptığımız şeyi*” anlatmasından dolayı yan yana yazdığını söylemiştir. Öğrenci zıt zamanları yan yana yazmıştır. Süreklilik olarak değil de zıtlık olarak ilişki kurmuştur.

AOI “Daha Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Hocam çünkü sonra ve yarın geçeceğimiz. Daha önce geçtiğimiz gün onun için yazdım.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenci “sonra ve yarın” kavramlarının “*geçeceğimiz*”, “daha önce” kavramının ise “*geçtiğimiz günü*” anlatmasından dolayı sağ tarafına yazdığını belirtmiştir.

AOI “Çok Uzun Zaman Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü Bunla bu aynı olduğu için bu geçmişte kalmış ya bu da daha öncede geçtiğimiz gün olduğu için böyle. Çok uzun zaman önce geçmişte kaldığı için böyle yazmak istedim.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “*ikisi de geçmiş zaman*” olduğu için yan yana sıraya konulmalıdır. Kurduğu ilişkide zaman kavramlarının sürelerine dikkat etmemiştir.

AOI “Uzun Yıllar Sonra ve Yüzyıl Sonra” kavramlarını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Hocam şimdi uzun yıllar sonra, çok uzun yıllar sonra

yaşayacağımız gün. Yüzyıl sonrada nenelerimizin dedelerimizin yaşanacağı gün. Uzun yıllar sonra da geleceğimiz yıl. Geçmişten geleceğe öyle. Uzun yıllar sonra daha çok. Çok uzun zaman önce geçtiğimiz yıl onun için.” şeklinde dile getirmiştir. Öğrenci “uzun yıllar sonra ve yüzyıl sonra” kavramlarının gelecek zamanı anlatmasından ve sürelerini yakın bulmasından dolayı alt alta yazmıştır. Öğrenci sıralama mantığını “geçmişten geleceğe” şeklinde belirtmiştir.

AO1 “Bir Süre Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “İkisi de gelecek olduğu için öyle yazmak istedim. Hocam İkisi de gelecek yıl ya öyle düşündüm.” şeklinde açıklama yapmıştır. Öğrenci “uzun yıllar sonra ve yüzyıl sonra” kavramlarının yanına “bir süre sonra” kavramını yazma gerekçesi olarak üç kavramında “gelecek zamanı” anlatmasından dolayı olduğunu belirtmiştir. Öğrenci sıralamada kavramların hangi zamanı ifade ettiklerini belirtmiş fakat sürelerini dikkate almamıştır.

AO1 “Önümüzdeki Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Hocam bir süre sonrayla önümüzdeki yıl şey gelecek. İkisi de gelecek gün onun için böyle yapmıştım. Hocam bir süre sonra gelecek sonra da önümüzdeki yıl. Fazla olan önümüzdeki yıl. Daha çok fazladır bir süre sonradan, bir süre sonradan çoktur. Bir süre sonra da önümüzdeki yıldan azdır.” olarak belirtmiştir. Öğrenci sıralama gerekçesi olarak bu iki kavramın “gelecek zamanı” anlatmasını belirtmiştir. Kavramlar arasındaki süre farklılığını bilmesine rağmen bunu sıralamada dikkate almamıştır.

AO2 kavramları zaman çizgisinde; “*Önce, Sonra, Dün, Şimdi, Yarın, Şu anda, Daha Önce, Eskiden, Bir Süre Sonra, Çok Uzun Zaman Önce, Önümüzdeki Yıl, Geçen Yıl, Uzun Yıllar Sonra, Yüzyıl Sonra*” şeklinde sıralamıştır.

AO2 “Önce” kavramını sol başlangıca yazmıştır. **AO2**’nin görüşü: “Çünkü önce dediğimiz çok mesela önceden geliyor.” şeklindedir. Öğrenci kavramın anlamına yönelik açıklama yapmıştır. Ona göre zaman çizgisinde “önce” kavramı “*önceden geldiği*” için sol başlangıçta yer almalıdır.

AO2 “Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Sonra dediğimiz önceden sonra hani önce sonra.” şeklinde dile getirmiştir. Öğrenci “önce ve sonra” kavramlarının uyumlu olduğunu düşünmektedir. Çünkü derslerde bu kavramları zıt kavramlar olarak gördükleri için yan yana yazmış olabilir.

A02 “Dün” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Sonra dün geliyor mesela dün. Çünkü önce, sonra, dün oluyor. İlk önce, önce geliyor sonrada sonra geliyor sonradan sonra dün geliyor hani önce, sonra, dün. Çünkü ben şöyle dedim önce gelir ilk ön dedim. Sonra, sonra gelir dedim. Ondan sonra dün gelir diye.” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Ona göre “sonra” kavramından sonra “dün” kavramı gelmelidir. Öğrenci net bir açıklama yapmamıştır.

A02 “Şimdi” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Dün ben şimdi çalıştım derslerime falan çalıştım ondan sonra çalıştım yattım kalktım diyelim şimdiye geçtim yani bugüne geçtim.” şeklinde açıklamıştır. Öğrenci “dün” den sonra “bugün” e geçtiği için “şimdi” kavramını yazdığı belirtmiştir. Öğrenci “*yattım, kalktım*” eylemleriyle açıklamıştır.

A02 “Yarın” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü şimdi mesela ben şimdi öğretmenimle derslerime çalıştım sonra buraya geldim. Bunları yaptım. Şimdiden sonra yarın hani şimdi geliyor. Şimdi ben dedim ki şimdi ben... Sonra bunu yapınca siz dediniz zamanımız kalırsa başka bir öğrenciyi. Şimdi mesela çünkü zamanımız kalmadı mı ben bittim tabi şimdi ben öğretmenimizin yanına gitcem hazırlancam zil çalınca eve gitcez sonra orada derslerime falan çalışcam işte yemek oyun oynıcam gece olunca da uyucam onun için yarın geliyor.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “yarın” kavramı, “şimdi” kavramından “*sonrayı*” anlatmaktadır. Öğrenci günlük hayatıyla ilişkilendirerek anlatmıştır. Öğrenci eylemlerle ifade etmeye çalışmıştır.

A02 “Şu anda” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü yarın ben hani oyalanırım ben ders falan çalışırım. Ondan sonra şu anda olur. Hani şu anda yaptığım gibi dün olabilir. Mesela şimdi ben şu anda burada yapıyorum hani ama yarında şu anda yapıyorum en yakın onu buldum bunda onun için.” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Öğrenci “*yarın-şu anda*” ilişkisi kurduğu için yanına yazmıştır. Bazılarında da yaptığı gibi bu ifadesinde de “*yaptığım ve yapıyorum*” kelimeleriyle sıralama gerekçesini açıklamaya çalışmıştır. “Şu anda” kavramını “yarın” kavramına “*en yakın*” olarak görmektedir.

AO2 “Daha önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü şu anda şu anda dan sonra daha önce ne yaptım mesela öyle ondan.” şeklinde açıklamıştır. Öğrenci “*ne yaptım*” ile açıklamaya çalışmıştır.

AO2 “Eskiden” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Daha önce napıyodum eskiden napıyodum hani eskiden öyle geldi aklıma. Şöyle olabilir mi daha önce napıyodum hani eskiden napıyodum mesela eskiden napıyodum bebek miydim çocuk muydum. Çünkü daha önce arkadan geliyor. Eskiden daha bi önden geliyor onun için öyle yaptım daha önce yazdım sonra eskiden öyle.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “eskiden” kavramı, “daha önce” kavramından “*öndeki*” , “daha önce” kavramı ise “eskiden” kavramından “*arkadaki*” zamanı anlatmaktadır. Yani **AO2**'ye göre “eskiden” kavramı, “daha önce” kavramından daha az süreyi anlatmaktadır.

AO2 “Bir Süre Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü eskiden hani onu ya anlamışsınızdır. Eskiden ben dedim ya bebek miydim küçük müydüm. Ama bir süre sonra mesela noldum büyüdüm küçüldüm ondan eskiden bir süre sonra noldum öyle.” şeklinde dile getirmiştir. Öğrenci bu açıklamasında “*büyüdüm ve küçüldüm*” eylemleriyle zıt zaman kavramları arasında ilişki kurmaya çalışmıştır.

AO2 “Çok Uzun Zaman Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü bir süre sonra onu yani şey yaptım. Bir süre sonra küçük müydüm büyük müydüm ama çok uzun zaman önce nasıldım mesela nasıl olabilirim öyle çünkü hani bir süre sonra o hani bir süre sonra ne olup ne olceğim onu kastettim. Çok uzun zaman önce de nasıl mesela o çok uzun zaman önce nasıldım nasıl bir çocuktum ya da bebektim gibi öyle koydum. Çok uzun zaman önce nasıl bir çocuktum öyle dedim. Çünkü ona çok uzun zaman önce onu merak ettim ben hani nasıldım gibi öyle onu da ondan koydum.” şeklinde paylaşmıştır. Görüldüğü üzere öğrenci sıralama gerekçesini kavramların anlattığı zamanlara vurgu yaparak açıklamaya çalışmıştır. **AO2** çoğu açıklamalarında “*büyüyünce ve küçükken*” ifadelerini kullanmıştır. Bu şekilde aralarında ilişki kurmayı amaçlamıştır. Öğrenci genelde zıt zamanları yan yana yazmıştır.

AO2 “Önümüzdeki Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Mesela çok çok çok uzun zaman önce uzun bir zaman oluyor. Çok uzun zaman geçmiş

ya da gelecek gibi. Önümüzdeki yıl ise gelecek bir yıl oluyor. Hani çok uzun zaman önce gelecek ya da geçmiş bir yıl oluyor. Önümüzdeki yılda gelecek bir yıl olduğu için onu çok uzun zaman öncenin.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci “çok uzun zaman önce” kavramının hangi zamanı ifade ettiğinin ayrımını yapamamaktadır. Burada da gelecek zaman olarak algılanabileceğini düşündüğü için bu iki kavramı yan yana yazdığını belirtmiştir.

A02 “Geçen Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Hani bu da önümüzdeki yıl gelecek bir yıl. Geçen yıl mesela ben birine geçen yıl anlatıyorum. Önümüzdeki yıl gelecek bir yıl geçen yılda çok böyle çok geçmiş bir yıl mesela anlatıyorum ben böyle. Başka yok.” şeklindedir. Öğrenci hangi zamanları anlattıklarını belirtmesine rağmen sıralama gerekçesini belirtememiştir.

A02 “Uzun Yıllar Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Uzun yıllar sonra ben ne olup olmayacağımı onun için onu yazdım hani büyüyüp öğretmen ya da onu da geçen yıl demiştim ya ben bebek miydim çocuk muydum diye ama uzun yıllar sonra ben ne olup olmayacağımı hani mesela büyücüm, küçülcüm öylesine. Geçen yıl çocuktum hani yine çocuktum ama uzun yıllar sonra öğretmen değişik meslek sahibi olabilirim onun için onu öyle koydum.” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Öğrenci bu açıklamasında “*büyüdüm ve küçüldüm*” eylemleri ile zıt zaman kavramları arasında ilişki kurmaya çalışmıştır.

A02 “Yüzyıl Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü uzun yıllar sonra yüzyıl sonra ne olup olmayacağımı. Yüzyıl sonra mesela başka bir şey olabilir mesela öyle işte o da. Uzun yıllar sonra çok uzun bir yıl oluyo. Ama yüzyıl sonra mesela ben ben değil de değişiyoruz daha bi değişik oluyoruz yani yaşıyoruz gibisinden. Uzun yıllar sonra çok uzun değil. Ama yüzyıl sonra biraz çok gibi hani böyle çünkü yüzyıl sonra belki yaşlarız onun için öyle kastettim.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “yüzyıl sonra” kavramı, “uzun yıllar sonra” kavramından “*biraz çok*” zamanı anlattığı için sağ tarafına yazmıştır. Ayrıca öğrenci kavramların zaman miktarlarını açıklamaya çalışmıştır.

BO1 kavramları zaman çizgisinde; “*Dün, Önce, Sonra, Şimdi, Şu anda, Bir Süre Sonra, Daha Önce, Önümüzdeki Yıl, Yüzyıl Sonra, Yarın, Geçen Yıl, Uzun Yıllar Sonra, Çok Uzun Zaman Önce, Eskiden*” şeklinde sıralamıştır.

BOI “Dün” kavramını sol başlangıca yazmışlardır. **BOI**’in görüşü: “Öğretmenim önce olduğu için.” şeklindedir. Ona göre “dün” kavramı “*önce*”dir. Bu yüzden ona göre sol başlangıçta yer almalıdır.

BOI “Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Bu dünden sonra olduğu için.” şeklinde belirtmiştir. Öğrenci net olarak sıralama gerekçesini belirtmemiştir. Ona göre “önce” kavramı “dün” den “*sonra*”yı anlatmaktadır.

BOI “Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Önceden sonra olduğu için. Dün, önce yaptıysak sonra yaptığımız şey.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci “dün” kavramını da ilişkilendirerek açıklamaya çalışmıştır. “Önce” kavramının ardından “sonra” kavramının geleceğini düşünmektedir. “Yaptığımız” diye belirtmesi “sonra” kavramını geçmiş zaman olarak algıladığını göstermektedir. Derslerde zıt kavramlar olarak gördükleri için bu iki kavram arasında ilişki kurmuş olabilir.

BOI “Şimdi” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Sonradan sonra olduğu için. Öğretmenim sonra ilk önce olmuş o sonradan sonra.” şeklinde açıklama yapmıştır. Ona göre “şimdi” kavramı, “sonra” kavramından “*sonra*” olanı, “sonra” kavramı ise “*ilk önce olmuşu*” anlatmaktadır.

BOI “Şu anda” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Şu anda Öğretmenim şimdiden sonra geldiği için.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “şu anda” kavramı, “şimdi” kavramından “*sonrayı*” anlattığı için sağ tarafına yazmıştır.

BOI “Bir Süre Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Şu anda yaptığımız bir şey sonra yani sonra yapabiliriz. Hem öğretmenim bir süre sonra şu anda dan dan sonra olduğu için.” şeklinde dile getirmiştir. Ona göre “bir süre sonra” kavramı, “şu anda” kavramından “*sonra olanı*” anlatmaktadır.

BOI “Daha Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Bir süre sonradan sonra olduğu için. Daha sonra bir iş olduğu için.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci nedenini net olarak ifade edememiştir.

BOI “Önümüzdeki Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Önümüzdeki yıl yaparsak daha önceden sonra yaparsak ondan. Daha önceden sonra yaptığımız mesela iş olabilir.” şeklindedir. Öğrenci kavramlar arasında “*iş*” ilişkisi kurmuştur. “*Yaparsak ve yaptığımız*” eylemleriyle açıklamaya çalışmıştır.

Kavramların sürelerini sıralamada dikkate almamıştır. Ona göre “önümüzdeki yıl” kavramı “daha önce” kavramından “*sonra*”yı anlatmaktadır.

BOI “Yüzyıl Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Yüzyıl sonra olduğu için önümüzdeki yıl bir iş yaptıysak yüzyıl sonra yani anlatabiliriz. Öğretmenim önümüzdeki yıl yaptığımız bir şey yüzyıl sonra... Daha uzun olduğu için.” şeklinde açıklamıştır. Öğrenci ilk başlangıçta “iş” ilişkisi kurmaya çalışmıştır. Öğrencinin “önümüzdeki yıl” kavramını “yaptıysak” eylemi ile belirtmesi, bu kavramı geçmiş zaman olarak algıladığını göstermektedir. Ona göre “yüzyıl sonra” kavramı, “önümüzdeki yıl” kavramından “*daha uzun*” zamanı anlattığı için sağ tarafına yazmıştır.

BOI “Yarın” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Yüzyıl sonra yaptığımız bir şey yarın yani yüzyıl sonradan sonra geldiği için.” şeklindedir. Ona göre “yarın” kavramı, “yüzyıl sonra” kavramından “*sonra geleni*” anlatmaktadır. Öğrencinin “sonra geleni” diye belirtmesinin nedeni yazma gerekçesini açıklamak içindir. Sıralamada zaman kavramlarının sürelerini dikkate almamıştır. Ayrıca “yüzyıl sonra” kavramını “*yaptığımız*” eylemiyle açıklamıştır. Öğrencinin gelecek zaman kavramını geçmiş zaman şeklinde açıkladığı görülmektedir.

BOI “Geçen Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Yarımdan sonra geldiği için. Öğretmenim geçen yıl yarın yaptığımız bir şeyi... Geçen yıl daha uzun gün olduğu için oraya.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “geçen yıl” kavramı, “yarın” kavramından “*daha uzun gün*” olduğu için sağ tarafına yazmıştır.

BOI “Uzun Yıllar Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Uzun yıllar sonra yaptığımız bir iş olduğu için. Geçen yıldan geçen yılki günden daha uzun gün olduğu için.” şeklinde açıklamıştır. Ona göre “uzun yıllar sonra” kavramı, “geçen yıl” kavramından “*daha uzun günü*” anlatmaktadır. Bu yüzden sağ tarafına yazmıştır. Burada da “*yaptığımız*” eylemiyle açıkladığı görülmektedir.

BOI “Çok Uzun Zaman Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim çok uzun yıllar sonradan çok, uzun yıllar uzun yıllardan daha uzun olduğu için günler.” şeklinde dile getirmiştir. Ona göre “çok uzun zaman önce” kavramının süresi ondan “*daha uzun*”dur. Bu yüzden sağ tarafına yazdığını

belirtmiştir. Öğrenci zaman miktarı olarak ilişki kursa da zaman uyumu konusunda ilişkiyi göz ardı etmiştir.

BO1 “Eskiden” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim çok uzun yıllar sonra bi yaptığımız bir işi eskiden anlatabilir. Çünkü öğretmenim daha eskiden olduğu için. Günleri uzun olduğu için öğretmenim.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “eskiden” kavramı “*uzun günleri*” anlatmaktadır.

BO2 sıraladığı kavramların nedenlerini açıklamamıştır. **BO2** kavramları zaman çizgisinde; “*Dün, Yarın, Sonra, Eskiden, Şimdi, Önce, Daha Önce, Geçen Yıl, Şu anda, Bir Süre Sonra, Uzun Yıllar Sonra, Yüzyıl Sonra, Çok Uzun Zaman Önce, Önümüzdeki Yıl*” şeklinde sıralamıştır.

CO1 kavramları zaman çizgisinde; “*Çok Uzun Zaman Önce, Geçen Yıl, Eskiden, Daha Önce, Dün, Şimdi ve Şu anda, Yüzyıl Sonra, Uzun Yıllar Sonra, Önümüzdeki Yıl, Bir Süre Sonra, Yarın, Sonra, Önce*” şeklinde sıralamıştır.

CO1 “Çok Uzun Zaman Önce” kavramını sol başlangıca yazmıştır. **CO1** bu konuda: “Çok uzun zaman önce çünkü o hepsinden daha önce.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “çok uzun zaman önce” kavramı verilen geçmiş zaman kavramları içinde “*daha önce*” olanı anlattığı için sol başlangıçta yer almıştır.

CO1 “Geçen Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü çok uzun zaman önceden o bir eksiği ondan daha kısa ama o da uzun.” şeklinde açıklamıştır. Ona göre “geçen yıl” kavramı, “çok uzun zaman önce” kavramından “*bir eksiği ve daha kısa*” zamanı anlatmaktadır.

CO1 “Eskiden” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çok uzun zaman önceden o da kısa. Geçen yıldan o da küçük ama o da geçmiş. Uzun ve geçmiş.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “eskiden” kavramı, “geçen yıl” kavramından “*küçük*” zamanı anlatmaktadır. Ayrıca “eskiden” kavramının “*uzun ve geçmiş*” zamanı anlattığını da belirtmiştir.

CO1 “Daha Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü o şimdiki zamandan daha kısa. Çünkü dün’e göre daha önce ondan daha uzun süreler sonra geçmiş. Çünkü eskiden daha uzun daha önce ondan kısa, alçak.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “daha önce” kavramı, “eskiden” kavramından “*kısa ve alçak*”

zamani anlatmaktadır. Ayrıca öğrenci sağ tarafında yer alan “şimdi-şu anda ve dün” kavramlarıyla da ilişkilendirmiştir. Ona göre “daha önce” kavramı, “şimdi ve şu anda” kavramlarından “*daha kısa*”, “dün” kavramından ise “*daha uzun geçmişi*” anlatmaktadır.

COI “Dün” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Daha önce büyük ama dünün süresi daha da küçük.” şeklinde dile getirmiştir. Ona göre “dün” kavramı, “daha önce” kavramından “*daha küçük süreyi*” anlattığı için sağ tarafına yazmıştır.

COI “Şimdi ve Şu anda” kavramlarını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü geçen yıl gelecek yılın ortasında şimdiki zaman vardır. Çünkü dünden sonra şu an geliyor şimdi geliyor.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenci “şimdi ve şu anda” kavramlarını aynı olduklarını düşündüğü için alt alta yazmıştır. Öğrenci “şimdi” kavramını “geçmiş ve gelecek zamanın” ortasında olduğunu düşünmektedir. Ona göre “şimdi ve şu anda” kavramı, “dün” kavramından “*sonra*” olanı anlatmaktadır.

COI “Yüzyıl Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü ifadelerin hepsi büyükten küçüğe doğru sıralandı bitti. Şimdi yine büyükten küçüğe doğru sıralanacak. En büyükleri yüzyıl sonra.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “yüzyıl sonra” kavramı verilen gelecek zaman kavramları içinde “*en büyüğü*” olduğu için “şimdi ve şu anda” kavramlarının sağ tarafına yazmıştır. Öğrenci “şimdi ve şu anda” kavramlarını orta nokta olarak belirtmiştir.

COI “Uzun Yıllar Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Uzun yıllar sonra dediğim gibi bunlar büyükten küçüğe doğru gidiyor. Yüzyıl sonra daha büyük uzun yıllar sonra ondan çok az küçük.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenci sıralama mantığı olarak “*büyükten küçüğe*” doğru olduğunu belirtmiştir. Ona göre “uzun yıllar sonra” kavramı, “yüzyıl sonra” kavramından “*çok az küçük*” zamanı anlattığı için sağ tarafına yazmıştır.

COI “Önümüzdeki Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Önümüzdeki yıl uzun yıllar sonradan daha küçüktür. Önümüzdeki yıl zamanı çabuk gelmiş yani.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “önümüzdeki yıl” kavramı, “uzun yıllar sonra” kavramından “*daha küçük ve çabuk gelen*” zamanı anlatmaktadır. Bu yüzden sağ tarafına yazmıştır.

CO1 “Bir Süre Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Bir süre sonra daha kısa bir süre sonra ondan daha çabuk geçer.” şeklinde açıklamıştır. Ona göre “bir süre sonra” kavramı, “önümüzdeki yıl” kavramından “*daha kısa- daha çabuk*” zamanı anlatmaktadır.

CO1 “Yarın” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Yarın, bir süre sonranın sonunda yarın gelir. Yarın daha da kısa.” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Ona göre “yarın” kavramı, “bir süre sonra” kavramından “*daha da kısa*” zamanı anlatmaktadır.

CO1 “Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Sonranın daha da az. Sonra daha çabuk geçer. Sonra olduğunda süreyi belirleyemezsin.” şeklinde dile getirmiştir. Ona göre “sonra” kavramı, “yarın” kavramından “*daha az ve süresi belirlenemeyen*” zamanı anlattığı için sağ tarafına yazmıştır.

CO1 “Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü sonradan daha da kısa önce daha kısa yani.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “önce” kavramı, “sonra” kavramından “*daha kısa*” olduğu için sağ tarafına yazmıştır.

CO2 kavramları zaman çizgisinde; “*Dün, Önce, Daha Önce, Geçen Yıl, Eskiden, Çok Uzun Zaman Önce, Şimdi ve Şu anda, Yüzyıl Sonra, Uzun Yıllar Sonra, Bir Süre Sonra, Önümüzdeki Yıl, Sonra, Yarın*” şeklinde sıralamıştır.

CO2 “Dün” kavramını sol başlangıca yazmıştır. **CO2** bu hususta: “Çünkü adı dün geçmişimizi ifade ederiz. 1 gün olduğu için.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “dün” kavramı “*geçmişimizi*” anlattığı için sol başlangıca yerleştirilmelidir. Öğrenci net bir açıklama yapmamıştır.

CO2 “Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Önce saat önce oluyor. Daha az.” şeklindedir. Ona göre “önce” kavramı “*saat önce*” anlamına gelmektedir. Bu yüzden “dün” kavramından “*daha az*” zamanı anlattığı için sağ tarafına yazmıştır.

CO2 “Daha Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Önceden daha uzun daha önce.” şeklinde açıklama yapmıştır. Ona göre “daha önce” kavramı, “önce” kavramından “*daha uzun*” olduğu için sağ tarafına yazmıştır.

CO2 “Geçen Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Geçen yıl ondan bir sene sonra. Uzun.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “geçen yıl” kavramı, “daha önce” kavramından “*bir sene sonra ve uzun*” zamanı anlatmaktadır.

CO2 “Eskiden” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Eskiden bunlardan, hepsinden daha uzun. Eskiden daha çok uzun geçmişi anlatıyor.” şeklinde dile getirmiştir. Ona göre “eskiden” kavramı sol tarafına yazılan diğer geçmiş zaman kavramlarından “*daha uzun*” zamanı anlatmaktadır.

CO2 “Çok Uzun Zaman Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “-Çok uzun zaman önce çok uzun zamanları bahsediyor. Ondan da Çok uzun zaman önce daha uzun bir süre. Eskiden’den daha uzun. Hem de çok uzun bir zamanı bahsediyor.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “çok uzun zaman önce” kavramı, “eskiden” kavramından “*daha uzun süreyi*” anlatmaktadır.

CO2 “Şimdi ve Şu anda” kavramlarını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Geçmiş bitmiştir. Şimdiki zaman başlıyor. Şimdi daha kısa bir zaman. Şu anda ile şimdinin arasında hiçbir fark yok.” şeklinde açıklamıştır. Öğrenci “şimdi ve şu anda” kavramlarını aynı olduklarını düşündüğü için alt alta yazdığını belirtmiştir. Ona göre “çok uzun zaman önce” kavramı ile geçmiş zaman sona erdiği için “şimdi” kavramını yazmıştır. Öğrenci kısıdan uzuna şeklinde zaman kavramlarını sıralamıştır.

CO2 “Yüzyıl Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “En uzun zaman yüzyıl sonra.” şeklinde açıklamıştır. Ona göre “yüzyıl sonra” kavramı verilen gelecek zaman kavramları içinde “*en uzun zaman*” olduğu için “şimdi ve şu anda” kavramlarının sağ tarafına yazmıştır.

CO2 “Uzun Yıllar Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Ondan biraz daha kısa bir zaman.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “uzun yıllar sonra” kavramı, “yüzyıl sonra” kavramından “*biraz daha kısa*” zamanı anlattığı için sağ tarafına yazmıştır. Gelecek zaman kısmında “büyükten küçüğe” doğru sıralama yapmıştır.

CO2 “Bir Süre Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Uzun yıllardan kısa bir zaman.” şeklinde açıklamıştır. Ona göre “bir süre sonra” kavramı, “uzun yıllar sonra” kavramından “*kısa bir zamanı*” anlatmaktadır.

CO2 “Önümüzdeki Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Kısa olduğu için.” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Ona göre “önümüzdeki yıl” kavramı, “bir süre sonra” kavramından “*kısa*” zamanı anlatmaktadır. Bu yüzden sağ tarafına yazmıştır.

CO2 “Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çok kısa bir zaman.” şeklinde dile getirmiştir. Ona göre “sonra” kavramı, “yarın” kavramından “*çok kısa*” zamanı anlattığı için sağ tarafına yazmıştır. Öğrenci kısıdan uzuna şeklinde zaman kavramlarını sıralamıştır.

CO2 “Yarın” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “En kısa zaman o çünkü.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “yarın” kavramı, “sonra” kavramından ve diğer gelecek zaman kavramlarından “*kısa zamanı*” anlatmaktadır.

Özet olarak, **AOI** kavramları yerleştirirken bazı kelimeleri alt alta yazmıştır. Alt alta yazdığı kelimeleri geçmiş, geleceği anlatan veya aynı olduğunu düşünmesinden dolayı yapmıştır. Yanına yazmasındaki sebepleri ise:

- Geçmişten geleceğe,
- Gelecek-gelecek zaman,
- Geçmiş-geçmiş zaman,
- Gelecekten geçmişe,
- Bilmiyorum veya aynı (şimdi ve şu anda) şeklinde ifade etmiştir.

AO2 kavramları yerleştirme sebeplerini söylerken zaman kelimelerinin hangi zamanı anlattığını veya “büyüdüm, küçüldüm” içeren cümleler kurarak açıklamaya çalışmıştır.

BO1 sıralama gerekçelerini çoğunlukla “sonra olduğu için” ifadesiyle açıklamaya çalışmıştır. Mantıklı bir neden belirtmemiştir. Sonlara doğru “daha uzun olmasından dolayı” gibi nedenler belirtmiştir. Geçmiş ve gelecek şeklinde kavramları yerleştirmiştir. BO1 “önümüzdeki yıl, yüzyıl sonra, yarın ve uzun yıllar sonra” kavramlarını geçmiş zaman eylemleriyle açıklamıştır.

BO2 sıraladığı kavramların nedenlerini açıklayamamıştır.

CO1 geçmişte (verilen kavramlar içerisinde) en fazla süreye sahip olanın “Çok Uzun Zaman Önce” kavramı olduğunu düşündüğü için sol başlangıca yazmış ve

azalarak sıralamaya devam ettiğini vurgulamıştır. “Şimdi ve Şu anda” kavramlarının sağ tarafına da solunda uyguladığı kuralı uygulayarak sıralamaya devam etmiştir. Öğrenci: “Çünkü ifadelerin hepsi büyükten küçüğe doğru sıralandı bitti. Şimdi yine büyükten küçüğe doğru sıralanacak. En büyükleri yüzyıl sonra.” şeklinde sıralama mantığını belirtmiştir. Öğrenci gelecek zaman kavramlarını yazdığı sağ tarafa “önce” kavramını yazmış ve “sonra” kavramından az olduğunu belirtmiştir.

CO2 Öğrenci orta kısma “Şimdi ve Şu anda” kavramlarını yazmış sol tarafına geçmiş zamanın en uzun süreliisini (Çok Uzun Zaman Önce), sağ tarafına da gelecek zamanın en uzun süreliisini (Yüzyıl Sonra) yerleştirmiştir. Açıklamasında ise, ilk başlangıçta kısa zamandan başlayıp uzun süreli zamana doğru gittiğini daha sonra geçmişin bitip şimdiki zamana geçtiğini, şimdiki zamandan sonra ise gelecek zamanın en uzun süreliisinden başlayıp azalarak gittiğini belirtmiştir. Öğrenci “Şimdi ile Şu anda” kavramlarını aynı olduğunu ifade etmiştir. Zaman çizgisinde dikkati çeken bir diğer nokta ise öğrencinin geçmiş ifade eden kelimeleri bir tarafa, geleceği ifade eden kelimeleri ise diğer tarafa yazmasıdır. Öğrenci geçmiş zaman kavramlarından en kısa olanının “Önce”, gelecek zaman kavramlarından en kısa olanının ise “Yarın” kavramı olduğunu belirtmiştir. Öğrenci açıklamalarını “kısa ve uzun” kavramlarından yararlanarak yapmıştır.

3-Düşük Düzey Akademik Başarılı Öğrencilerin Zaman Kavramlarını Sıralama Gereçekleri

ADI kavramları zaman çizgisinde; “*Eskiden, Geçen Yıl, Dün, Şimdi ve Şu anda, Yarın, Önce, Bir Süre Sonra, Daha Önce, Sonra, Önümüzdeki Yıl, Çok Uzun Zaman Önce, Uzun Yıllar Sonra, Yüzyıl Sonra*” şeklinde sıralamıştır.

ADI “Eskiden” kavramını sol başlangıca yazmıştır. **ADI** bu konuda: “Çünkü çok eskiden yaşadığımız için.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “eskiden” kavramı “yaşadığımızı” anlattığı için sol başlangıçta yer almalıdır. Öğrenci kısa bir açıklama yapmıştır.

ADI “Geçen Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Bu daha eskiden. Geçen yılda biraz ilerisinde.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “geçen yıl” kavramı, “eskiden” kavramından “*daha eskiyi ve ileriye*” anlattığı için sağ tarafında yer almalıdır.

ADI “Dün” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Geçen yıldan biraz daha önde olduğu için. Çünkü bu geçmiş bu biraz daha az geçmiş.” şeklinde açıklamıştır. Ona göre “dün” kavramı “geçen yıl” kavramından “*biraz daha önde ve biraz daha az geçmişi*” anlatmaktadır.

ADI “Şimdi ve Şu anda” kavramlarını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü dünü yaşamışız geçmiş şimdikiyi yaşayacağız.” şeklinde ifade etmiştir. “Şimdi ve şu anda” kavramlarını aynı olduklarını düşündüğü için alt alta yazmıştır. Öğrenci “dün” kavramının “*yaşandığını*” ve ondan sonra “*şimdiyi yaşayacağı*” için “şimdi” kavramını sağ tarafına yazdığını belirtmiştir.

ADI “Yarın” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü geleceği için. Yaşanacağı için. Geleceğimizi ifade ettiği için.” şeklindedir. Öğrenci kavramın hangi zamanı ifade ettiğini belirtmiş, sıralama gerekçesini söylememiştir.

ADI “Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Yarın’ın önce’ye yakın olduğu için.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “önce” kavramı “yarın” kavramına “*yakın*”dır. Öğrenci gerekçesini kısaca belirtmiş, net olarak açıklamamıştır.

ADI “Bir Süre Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Önce’den sonra bir süre geldiği için.” şeklinde açıklamıştır. Ona göre “bir süre sonra” kavramı, “önce” kavramından “*sonra*” gelmektedir. Öğrenci sıralama gerekçesini net bir şekilde belirtmemiştir.

ADI “Daha Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Bir süre çünkü sıralar böyle olduğu için. Bir süre sonradan daha önce gelir.” şeklinde dile getirmiştir. Ona göre “bir süre sonra” kavramından sonra “daha önce” kavramı gelmelidir. Öğrenci kısa bir şekilde açıklama yapmıştır.

ADI “Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Daha önceyle sonra daha yakın olduğu için. Çünkü daha öncenin, daha önce’den, sonra biraz daha önde gösteriyor.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre bu iki kavram “*daha yakın*” olmakla beraber “sonra” kavramı, “daha önce” kavramından “*biraz daha önde*” olanı anlatmaktadır. Diğer cevaplarına bakıldığında, öğrencinin “*biraz daha önde*” diyerek süresinin fazlalığını kastettiği anlaşılmaktadır.

ADI “Önümüzdeki Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Sonradan daha önde olduğu için önümüzdeki yıl. Daha önce olduğu için, önde olduğu için. Sonradan önümüzdeki yıl geleceğimizi gösterdiği için. Sonradan önümüzdeki yıl daha önde olduğu için.” şeklindedir. Ona göre “önümüzdeki yıl” kavramı, “sonra” kavramından “*daha önde*” geleceği anlattığı için sağ tarafına yazmıştır.

ADI “Çok Uzun Zaman Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Önümüzdeki yılın biraz daha önde olduğu için.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “çok uzun zaman önce” kavramı, “önümüzdeki yıl” kavramından “*biraz daha önde*” olanı anlatmaktadır. Bu yüzden sağ tarafına yazmıştır. Öğrenci “önde” derken “çok uzun zaman önce” kavramının süre olarak fazlalığını kastetmiştir. Öğrenci zaman uyumuna değil sürelerine dikkat etmiştir.

ADI “Uzun Yıllar Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çok uzun zamandan biraz daha önceyi gösteriyor. Geleceği gösteriyor fazla. Biraz daha fazla olduğunu gösteriyor.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “uzun yıllar sonra” kavramı “*fazla geleceği*” anlattığı için “çok uzun zaman önce” kavramının sağ tarafında yer almalıdır. Öğrenci zaman kavramları arasında sürekliliğe dikkat etmemiştir.

ADI “Yüzyıl Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Uzun yıllardan daha birçok önde olduğu için.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “yüzyıl sonra” kavramı, “uzun yıllar sonra” kavramından “*birçok önde*” olanı anlatmaktadır. Yani süre bakımından daha fazla olduğu için sağ tarafına yazmıştır.

AD2 kavramları zaman çizgisinde; “*Yüzyıl Sonra, Şu anda, Bir Süre Sonra, Daha Önce, Önümüzdeki Yıl, Eskiden, Önce, Sonra, Dün, Çok Uzun Zaman Önce, Şimdi, Uzun Yıllar Sonra, Yarın, Geçen Yıl*” şeklinde sıralamıştır.

AD2 “Yüzyıl Sonra” kavramını sol başlangıca yazmıştır. **AD2** bu hususta: “Onu uygun gördüm.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenci sıralama gerekçesini net bir şekilde belirtmemiştir.

AD2 “Şu anda” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Hani yüzyıl sonra biraz çok şu anda biraz az ya o yüzden koydum.” şeklinde açıklamıştır. Ona göre “yüzyıl sonra” kavramı “şu anda” kavramından “*biraz çok*”, “şu anda” kavramı ise “yüzyıl sonra” kavramından “*biraz az*” olanı anlattığı için sağ tarafına

yazmıştır. “Biraz çok ve biraz az” derken süreleri kastetmektedir. Öğrenci süreler bakımından ilişki kurarak sıralamıştır.

AD2 “Bir Süre Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Yok.” şeklinde belirtmiştir. Öğrenci sıralama gerekçesini belirtmemiştir.

AD2 “Daha Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Bir süre sonra daha önce sonra, önce o yüzden daha önce.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenci sıralama gerekçesini net olarak belirtememiştir.

AD2 “Önümüzdeki Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Daha önce olduğu için önümüzdeki yılı o yüzden koydum.” şeklinde açıklamıştır. Öğrenci kavramları kullanarak açıklamaya çalışsa da net bir gerekçe belirtmemiştir.

AD2 “Eskiden” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Gelecekte eskiye gittiği için koydum.” şeklinde dile getirmiştir. Öğrenci sıralama gerekçesini “*gelecekte eskiye*” diye belirtmiştir. Öğrenci zıt kavramları yan yana yazmış fakat kavramlar arası herhangi bir zaman uyumuna ya da sürelerine dikkat etmemiştir.

AD2 “Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Eskiden, önce daha yakın diye koydum eskiden’e.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “önce” kavramı “eskiden” kavramına “*daha yakın*”dır. Öğrenci gerekçesini kısaca belirtmiş, net olarak açıklamamıştır.

AD2 “Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Önceden sonraya gittiği için önceden sonra.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci “önce” kavramının ardından “sonra” kavramının geleceğini düşünmektedir.

AD2 “Dün” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Hiç sebebi yok.” şeklinde kısaca belirtmiştir. Öğrenci sıralama gerekçesini belirtmemiştir.

AD2 “Çok Uzun Zaman Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Onun da bir sebebi yok.” şeklinde belirtmiştir. Öğrenci sıralama gerekçesini belirtmemiştir.

AD2 “Şimdi” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Onun da yok.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci sıralama gerekçesini belirtmemiştir.

AD2 “Uzun Yıllar Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Şimdiden uzun yıllar sonraya gideceği yani gittiği için.” şeklindedir. Ona göre “şimdi” kavramının ardından “uzun yıllar sonra” kavramı gelmelidir. Öğrenci sıralama gerekçesini net bir şekilde açıklamamıştır.

AD2 “Yarın” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Sebebi yok.” şeklinde belirtmiştir. Öğrenci sıralama gerekçesini belirtmemiştir.

AD2 “Geçen Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Sebebi yok.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci sıralama gerekçesini açıklamamıştır.

BD1 kavramları zaman çizgisinde; “*Dün, Yarın, Önce, Sonra, Daha Önce, Yüzyıl Sonra, Bir Süre Sonra, Uzun Yıllar Sonra, Geçen Yıl, Önümüzdeki Yıl, Şimdi, Şu anda, Çok Uzun Zaman Önce, Eskiden*” şeklinde sıralamıştır.

BD1 “Dün” kavramını sol başlangıca yazmışlardır. **BD1** bu hususta: “Hocam çünkü önce onda gitmek zorundaydım. Çünkü hocam bunla bu aynı şeydir. Yani dün ile yarın yok mu hocam burda. Bunla bu aynı kelimeydi ondan yaptım. Hocam şimdi dün, çok uzun zaman önce olmaz yani aynı kelime olmaz. Yanına gelince, yanına olmaz, olmaz öyle.” şeklinde açıklamaya çalışmıştır. Ona göre “dün ve yarın” kavramları aynı olduğu için yan yana yazılmalıdır. “Dün” kavramını sol başlangıçta yer almasının sebebini belirtmemiştir. Sadece “yarın” kavramı ile aynı anlama geldiğine vurgu yapmıştır.

BD1 “Yarın” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Hocam dün yarın aynı bir şey. Dünde şey bu yarın da aynı şey.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “dün” kavramı ile “yarın” kavramı aynı zamanı anlatmaktadır. O yüzden sağ tarafına yazmıştır.

BD1 “Önce” kavramını “yarın” kavramının sağ tarafına yazmıştır. Fakat öğrenci “yarın” kavramının yanına “önce” kavramını koymasının nedenini belirtmemiş bunun yerine “önce ve sonra” kavramları arasında ilişki kurmuştur. **BD1** “Önce ve Sonra” kavramlarını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Hocam çünkü ilk öyle gitmeliydim. Gitmeseydim yani kelime önce ile daha önce olmaz.” şeklindedir. Ona göre “sonra ve önce” kavramları aynı oldukları için yan yana yazmıştır. Öğrenci zıt zaman kavramlarını aynı olarak algılamaktadır.

BDI “Daha Önce ve Yüzyıl Sonra” kavramlarını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Hocam daha önceyle yüzyıl sonra aynı bir şeydir. Şimdi daha önceyle şu anda deseydim olmazdı. Ondan bende aynı şeyleri yaptım. Hocam daha önce şeyi anlatıyor yani nasıl şeyi bir şeyleri anlatıyor da onu unuttum. Yüzyıl sonra yani çok yüzyıl sonra diyor ya aha ondan şeyi anlatıyor çok uzun şeyi. Hocam çünkü aynı şey olduğu için. Koymasaydım yani yanlış kelime olurdu. Yani daha öncenin.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenci sıralama yaparken aynı olduklarını düşündüğü kavramlar arasında ilişki kurmuştur. Öğrenci “sonra ile daha önce” kavramları arasında ilişki kurmamıştır. Ona göre “daha önce ve yüzyıl sonra” kavramları aynıdır.

BDI “Bir Süre Sonra ve Uzun Yıllar Sonra” kavramlarını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Bir süre sonra, uzun yıllar sonra hocam aynı şey olduğu için. Yani yüzyıl sonra bir süre sonra diyor ama eskiden koysaydık aynı kelime olmazdı. Hocam bir süre sonra derken yani bir şeyi böyle bir süre. Uzun yıllar sonra çok uzun yıllar diyor ya aha onları işte ifade ediyor.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenci sıralama yaparken aynı olduklarını düşündüğü kavramlar arasında ilişki kurmuştur. Öğrenci “bir süre sonra ile yüzyıl sonra” kavramları arasında ilişki kurmamıştır. Ona göre “bir süre sonra ve uzun yıllar sonra” kavramları aynıdır.

BDI “Geçen Yıl ve Önümüzdeki Yıl” kavramlarını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Hocam geçen yıla önümüzdeki yıl aynı, aynı şey. Geçen yılda aynı bir şey önümüzdeki yılda aynı bir şey. Ondan yani yanına başka bir şey koysaydım aynı bir şey olmazdı ondan öyle koydum. Geçen yıl derken de geçen yıl ne yaptığımızı şey ediyor. Önümüzdeki yıl, önümüzdeki yıl ne yapacağımızı şey ifade ediyor.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenci sıralama yaparken aynı olduklarını düşündüğü kavramlar arasında ilişki kurmuştur. Öğrenci “uzun yıllar sonra ile geçen yıl” kavramları arasında ilişki kurmamıştır. Ona göre “geçen yıl ve önümüzdeki yıl” kavramları aynıdır. Fakat öğrenci “geçen yıl” kavramını “yaptığımız”, “önümüzdeki yıl” kavramını da “yapacağımız” eylemlerinden yararlanarak ifade etmiştir. Görüldüğü üzere farklı şekillerde belirtmesine rağmen aynı olduklarını düşünmektedir.

BDI “Şimdi ve Şu anda” kavramlarını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Hocam şimdi ile şu anda da aynı bir şey. Şimdi de şu oldu şu anda şu oldu. Yani şimdi derken şimdi şey biz yani şey yapıyoruz ya. Şimdi şeyi bahsediyor. Şu anda diyor şu

anda ders çalışıyoruz falan bir şey yapıyoruz aha onlardan bahsediyor.” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Ona göre “şimdi ile şu anda “ kavramları aynı oldukları için yan yana yazmıştır.

BD1 “Çok Uzun Zaman Önce ve Eskiden” kavramlarını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Hocam bunlar aynı kelime olmuyor yani onu söylüyüm aha ondan koymak zorunda kaldım.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenci sıralama yaparken aynı olduklarını düşündüğü kavramları yan yana yazmıştır. Tüm kavramlar arasında ilişki kurmamıştır. Ona göre verilen kavramlar içinde “çok uzun zaman önce ve eskiden” kavramları ile aynı anlamı taşıyan kavram bulunmamaktadır.

BD2 kavramları zaman çizgisinde; “*Dün, Şimdi, Eskiden, Yarın, Sonra, Uzun-Yıllar Sonra, Önce, Geçen Yıl, Bir Süre Sonra, Şu anda, Daha Önce, Çok Uzun Zaman Önce, Yüzyıl Sonra, Önümüzdeki Yıl*” şeklinde sıralamıştır.

BD2 “Dün” kavramını sol başlangıca yazmıştır. **BD2**’nin görüşü: “Öğretmenim dün dünden bahseder. Öğretmenim dünü yazmak istedim. Öğretmenim sebebi başka yok.” şeklindedir. Öğrenci sıralama gerekçesini açıklayamamış, sadece kavramın hangi zamanı anlattığını belirtmeye çalışmıştır.

BD2 “Şimdi” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim dünden sonra şimdi gelir. Öğretmenim dün yazdım dünden bahseder şimdi bugünümüzden bahseder.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “dün” kavramı “*dünden*”, “şimdi” kavramı ise “*bugünümüzden*” bahsetmektedir. Bu yüzden zaman çizgisinde “dün” kavramından sonra “şimdi” kavramı gelmelidir.

BD2 “Eskiden” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim eskiden bahseder. Öğretmenim şimdi eskiden bahseder. Öğretmenim şimdi yeniden bahseder sonra eskiden bahseder.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci sıralama gerekçesini açıklayamamış, sadece kavramların hangi zamanı anlattığını belirtmeye çalışmıştır.

BD2 “Yarın” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim yarından bahseder. Öğretmenim eskiden sonra yarın gelir.” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Ona göre zaman çizgisinde “eskiden” kavramının ardından “sonra” kavramı gelmelidir. Öğrenci net bir açıklamada bulunmamıştır.

BD2 “Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim sonra bir güne geçeceğimizi bahsediyor.” şeklinde dile getirmiştir. Öğrenci “sonra” kavramının hangi zamanı anlattığını açıklamaya çalışmış, sıralama gerekçesini belirtmemiştir.

BD2 “Uzun Yıllar Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim sonra, uzun yıllardan bahsediyor. Uzun yıllardan sonra bahsediyor. Başka sebebi yok öğretmenim. Uzun yıllardan bahseder.” şeklinde dile getirmiştir. Öğrenci kavramın hangi zamanı anlattığını belirtmeye çalışmış, sıralama gerekçesini belirtmemiştir.

BD2 “Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Önceden bahseder. Öğretmenim uzun yıllardan sonra önce gelir. Öğretmenim uzun yıllardan sonra bir güne geçtiğimizde önce Cuma’ya geçeriz geliriz Cuma’ya geçebiliriz. Öğretmenim başka sebebi yok.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenci “uzun yıllar sonra” kavramının ardından “önce” kavramı geleceğini belirtmiştir. Sıralama gerekçesini net bir şekilde açıklayamamıştır.

BD2 “Geçen Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim geçen yıldan bahseder. Öğretmenim önce önceden bahseder geçen yıl geçen yıldan bahseder. Onun sebebini bilmiyorum öğretmenim.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci sıralama gerekçesini açıklayamamış, sadece kavramların hangi zamanı anlattığını belirtmeye çalışmıştır.

BD2 “Bir Süre Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim bir süre sonra, bir süre sonradan bahseder. Öğretmenim bir süre sonra uzun yıllardan bahseder.” şeklinde bahsetmiştir. Öğrenci “bir süre sonra” kavramının hangi zamanı anlattığını açıklamaya çalışmış, sıralama gerekçesini belirtmemiştir. “Bir süre sonra” kavramının “uzun yılları” anlattığını düşünmektedir.

BD2 “Şu anda” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim şu anda biz bugünde bahsediyor bugünü bahsediyor. Öğretmenim şu anda biz bi gündeyiz. Başka yok öğretmenim.” şeklinde belirtmiştir. Öğrenci sıralama gerekçesini açıklayamamış, sadece kavramın hangi zamanı anlattığını belirtmeye çalışmıştır.

BD2 “Daha Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim daha önceden bahseder. Öğretmenim daha önce ben size gelmişim siz evde yoktunuz. Öğretmenim sebebini bilmiyorum.” şeklinde belirtmiştir. Öğrenci cümle kurarak “daha önce” kavramının hangi zamanı anlattığını açıklamaya çalışmasına rağmen sıralama gerekçesini söylememiştir.

BD2 “Çok Uzun Zaman Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim çok uzun zamanlarda bahseder. Öğretmenim çok uzun önce çok uzun yıllardan bahseder. Çok uzun önce bahseder. Öğretmenim başka sebebi yok.” şeklinde dile getirmiştir. Öğrenci sıralama gerekçesini açıklayamamış, sadece kavramın hangi zamanı anlattığını belirtmeye çalışmıştır.

BD2 “Yüzyıl Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim yüzyıldan bahseder. Öğretmenim yüzyıl sonra bir güne geçicez. Başka sebebi yok öğretmenim.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci kavramın hangi zamanı anlattığını belirtmeye çalışmış, sıralama gerekçesini söylememiştir.

BD2 “Önümüzdeki Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Öğretmenim nisanı bitirdiğimizde önümüzdeki yıla geçtik. Öğretmenim nisandayız ya nisanı bitirdiğimizde önümüzdeki haftaya önümüzdeki yıla geçmiş oluyoruz mayıs’a. Önümüzdeki yıla geçmiş oluyoruz. Öğretmenim başka sebebi yok.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenci “önümüzdeki yıl” kavramının hangi zamanı ifade ettiğini belirtmeye çalışmıştır. Sıralama gerekçesini belirtmemiştir. Ayrıca öğrenciye göre “önümüzdeki yıl” kavramı “*bir sonraki ay’ı*” anlatmaktadır.

CDI kavramları zaman çizgisinde; “*Uzun Yıllar Sonra, Yüzyıl Sonra, Çok Uzun Zaman Önce, Önce, Eskiden, Şimdi, Yarın, Önümüzdeki Yıl, Bir Süre Sonra, Sonra, Şu anda, Dün, Daha Önce, Geçen Yıl*” şeklinde sıralamıştır.

CDI “Uzun Yıllar Sonra” kavramını sol başlangıca yazmıştır. **CDI** kavramı sıralama gerekçesini: “Yani büyükten yaptım. Uzun yıllar sonra, uzun yıllar ama yüzyıl sonradır bu uzun daha yani daha büyük. Yani uzun yıllar sonra daha uzun yani yüzyıl sonra biraz gerisinden geri az olabilir çünkü uzun daha yani uzun yıllar sonra.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre verilen kavramlar içinde “*büyük*” olan o olduğu için sol başlangıca yazmıştır. “Büyük” derken zaman kavramının süresini kastetmiştir.

CDI “Yüzyıl Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Biraz daha az olduğu için.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “yüzyıl sonra” kavramı, “uzun yıllar sonra” kavramından “*daha az*” olanı anlatmaktadır. Bu yüzden sağ tarafına yerleştirmiştir.

CDI “Çok Uzun Zaman Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Yüzyıl sonra, çok uzun zaman önce bu yani yüzyıl sonra, çok uzun zaman önceden büyük. Çok uzun zaman önce, yüzyıl sonradan da küçük oluyor.” şeklinde açıklamaya çalışmıştır. Ona göre “çok uzun zaman önce” kavramı, “yüzyıl sonra” kavramından süre olarak “*küçük*” tür. Öğrenci zaman uyumuna değil sürelerine dikkat etmiştir.

CDI “Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çok uzun zaman önce, önceden daha yani gerisinde çok uzun zaman önce yani uzun zaman önce, önce’den daha geri daha küçük yani. Önce, çok uzun zaman önceden büyük. Çok uzun zaman önce küçük. Önce biraz büyük önce yani çok uzun zaman önce daha da gerisinde.” şeklinde açıklamıştır. Ona göre “önce” kavramı “çok uzun zaman önce” kavramından “*büyük ve ilerisinde*” olanı anlatmaktadır. “Çok uzun zaman önce” kavramı ise ondan “*küçük ve daha geride*” olanı anlatmaktadır. Öğrenci “çok uzun zaman önce” kavramının, “önce” kavramından “daha geride” olanı anlattığını belirtmesine rağmen “küçük” olduğunu vurgulamıştır. Öğrenciye göre geçmiş zaman kavramlarında, “*gerideki zaman=küçük*” olarak algılanmaktadır.

CDI “Eskiden” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Önce eskidenden daha da yani gerisin küçük. Eskiden, önceden küçük, önce küçük. Eskiden, önce, eskiden.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “eskiden” kavramı, “önce” kavramından “*fazla süreyi*” anlattığı için zaman çizgisinde sağ tarafına yazılmalıdır.

CDI “Şimdi” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Eskiden yani eskiden şimdiden daha küçük. Çok çünkü o olmuş şimdi şimdiki yani eskiden şimdiden küçük.” şeklindedir. Ona göre “eskiden” kavramı “şimdi” kavramından “*küçük*” tür. Öğrenciye göre “eskiden” kavramı “*olmuş (bitmiş)*” zamanı anlattığı için şimdiki zamandan küçüktür.

CDI “Yarın” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini “Şimdi yarından küçük, küçük olduğu için yarın.” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre “şimdi”

kavramı, “yarın” kavramından “küçük” tür. Bu yüzden sağ tarafına “yarın” kavramını yazmıştır. “*Küçük*” derken neyi kastettiğini belirtmemiştir.

CDI “Önümüzdeki Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Önümüzdeki yıl önümüzdeki yani yarın önümüzdeki yıldan küçük. Önümüzdeki yıl yarından büyük.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “önümüzdeki yıl” kavramı, “yarın” kavramından “büyük” tür. “*Büyük*” derken neyi kastettiğini belirtmemiştir.

CDI “Bir Süre Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Önümüzdeki yıl önümüzdeki yani yarın önümüzdeki yıldan küçük. Önümüzdeki yıl yarından büyük.” şeklinde dile getirmiştir. Ona göre “bir süre sonra” kavramı, “önümüzdeki yıl” kavramından “küçük” tür. “*Küçük*” derken neyi kastettiğini belirtmemiştir. Öğrenci sıralama gerekçelerini genelde “büyük ve küçük” kavramlarıyla açıklamaya çalışmıştır.

CDI “Sonra” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Yani bir süre sonra, sonradan küçük olduğu için sonradan.” şeklinde belirtmiştir. Ona göre “sonra” kavramı, “bir süre sonra” kavramından “küçük” tür. “*Küçük*” derken neyi kastettiğini belirtmemiştir.

CDI “Şu anda” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Şu anda, sonra’dan küçük oluyor.” şeklindedir. Ona göre “şu anda” kavramı, “sonra” kavramından “küçük” tür. “*Küçük*” derken neyi kastettiğini belirtmemiştir.

CDI “Dün” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Şu anda, dün’den büyük olduğu için.” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Ona göre “dün” kavramı “şu anda” kavramından “büyük” tür. Bu yüzden sağ tarafına yazmıştır. “*Büyük*” derken neyi kastettiğini belirtmemiştir.

CDI “Daha Önce” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Dün, daha önce yani daha önce dünden küçük daha önce olmuş.” şeklinde açıklamıştır. Ona göre “daha önce” kavramı, “dün” kavramından “küçük” olduğu için sağ tarafında yer almalıdır.

CDI “Geçen Yıl” kavramını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü geçen yıl geçmiş. Yani geçen yıl daha önceden küçük yani.” şeklinde ifade etmiştir. Ona

göre “geçen yıl” kavramı, “daha önce” kavramından “küçük” olduğu için sağ tarafında yer almalıdır.

CD2 zaman kavramlarını gruplayarak alt alta gelecek şekilde yerleştirmiştir. Sol başlangıç tarafına geçmiş zamanı anlatan “Çok Uzun Zaman Önce, Daha Önce, Geçen Yıl, Eskiden” kavramlarını, yanına geleceği anlatan dediği “Bir Süre Sonra, Sonra, Yarın, Dün, Önce, Önümüzdeki Yıl” kavramlarını, onların yanına daha uzun gelecek dediği “Uzun Yıllar Sonra, Yüzyıl Sonra” kavramlarını, en son olarak ise gelecek zamandan sonra şimdiki zamanın geleceğini düşündüğü için “Şimdi ve Şu anda” kavramlarını yerleştirmiştir.

CD2 “Çok Uzun Zaman Önce, Daha Önce, Geçen Yıl, Eskiden” kavramlarını sol başlangıca alt alta yazmıştır. **CD2** sıralama nedenini: “Ben zaman çizgiye geçmiş çünkü daha yani çok önceden olmuş olayları anlattığı için geçmişten başladım.” şeklinde söylemiştir. Öğrenci sıralama yaparken sınıflama da yapmıştır. Zaman çizgisinde sol tarafa geçmiş zaman kavramlarını yazma gerekçesi “çok önceden olmuş olayları anlatmalarından” dolaydır.

CD2 “Bir Süre Sonra, Sonra, Yarın, Dün, Önce, Önümüzdeki Yıl” kavramlarını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü geçmiş çok uzun zaman önce olduğu için gelecekte daha olacak şey olduğu için çok uzun zaman önceden bir süre sonra gelir.” şeklinde dile getirmiştir. Öğrenci geçmiş zamandan gelecek zamana doğru sıralama yaptığını belirtmiştir. Zaman kavramlarının sürelerine sıralamada dikkat etmemiştir. Öğrenci “dün ve önce” kavramlarını gelecek zaman kavramları içerisinde yer vermiştir.

CD2 “Uzun Yıllar Sonra, Yüzyıl Sonra” kavramlarını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü bir süre sonra, uzun yıllar sonradan daha biraz düşük olduğu için öyle yaptım. Çünkü en alta önümüzdeki yıl diyordu. Önümüzdeki yıldan sonra uzun yıllar ondan sonra da yüzyıl gelebileceğini düşündüm o yüzden öyle. Uzun yıllar sonrayla yüzyıl sonra aynı anlamı taşıyor. Çünkü uzun yıllar sonra demek çok uzun zaman yıllar sonra demek yüzyıl sonra da çok sonra demek.” şeklinde söylemiştir. Ona göre “bir süre sonra” kavramı, “uzun yıllar sonra” kavramından “biraz düşük” olanı anlatmaktadır. Ayrıca “önümüzdeki yıl” kavramının ardından “uzun yıllar sonra” kavramı gelmelidir. Öğrenci alt alta yazdığı geçmiş ve gelecek zaman kavramlarının

ardından süre olarak daha fazla olduğunu düşündüğü kavramları yazmıştır. Öğrenciye göre “uzun yıllar sonra ile yüzyıl sonra” kavramları aynı anlama gelmektedir.

CD2 “Şimdi ve Şu anda” kavramlarını sıralama nedenine yönelik düşüncesini: “Çünkü gelecek daha gelmemiş olan şey olduğu için gelecekten sonra zaman çizgisinde şimdiki geldiği için şu anda ile şimdi. Gelecekten sonra şimdi geldiği için zaman çizgisine göre. Çünkü şimdiki en sonda olduğu için.” şeklinde ifade etmiştir. “Şimdi ve şu anda” kavramlarını aynı olduklarını düşündüğü için alt alta yazmıştır. Ona göre zaman çizgisinde “gelecek zamandan” sonra “şimdiki zaman” gelmektedir. Ayrıca “şimdiki zamanın” zaman çizgisinde “*en sonda*” olduğunu düşünmektedir.

Özet olarak, **ADI** ilk başlangıçta ve “Eskiden” kavramının en geride olduğunu, “Geçen yıl” kavramının “Eskiden” kavramından aynı şekilde “Dün” kavramının da “Geçen yıl” kavramından zaman olarak daha az olduğunu belirtmiştir. Ayrıca “Şimdi ve Şu anda” kavramlarının yanına “Yarın”ın geleceğini belirtmiştir. “Yarın” kavramından sonra yerleştirdiği kavramlar geçmiş ve gelecek, gelecek ve gelecek zaman şeklinde ilerlemiştir. Öğrencinin yerleştirirken zamanların miktarlarına dikkat ettiği görülmektedir. Şöyle ki, “Çok Uzun Zaman Önce” kavramından sonra “Uzun Yıllar Sonra” kavramı gelmiş ve sebep olarak da “Uzun Yıllar Sonra”nın süre olarak daha fazla olması gösterilmiştir. Yerleştirirken genelde yan yana koyduğu kavramlar arasında ilişki kurmuş bütün halinde düşünememiştir. Son kısımda da “Uzun Yıllar Sonra” ile “Yüzyıl Sonra” arasında ilişki kurmuştur. “Yüzyıl Sonra” kavramının zaman olarak fazla olduğunu belirtmiştir. Öğrenci açıklamalarında genelde “önde” ifadesini kullanmıştır.

AD2 genelde sebep belirtememiştir. Sadece “şu anda” kavramında “çok ve az”, “eskiden” kavramında gelecekte geçmişe ve “önce” kavramında ise “daha yakın” şeklinde ifadelerde bulunmuştur.

BDI kavramları yerleştirirken aynı olanları yan yana yazdığını belirtmiştir. İki kelime arasında ilişki kurmuştur. Bütün olarak düşünmemiştir. Genelde kurduğu ilişkiler zıt olanlar arasındadır. Öğrenci bazı zıt zaman kavramların aynı zamanı ifade ettiğini düşünmektedir. Bunlar; dün ve yarın, önce ve sonra, daha önce ve yüzyıl sonra, geçen yıl ve önümüzdeki yıl kavramlarıdır. “Bir süre sonra ve yüzyıl sonra”, “şimdi ve şu anda” kavramlarının aynı olduğunu belirtmiştir. Sona kalan iki kelimeyi de

eşleştirme yapamadığını öylesine yazdığını ifade etmiştir. Öğrencinin “şimdi ve şu anda” kavramları hariç diğer zaman kavramlarının hangi zamanı anlattıklarını ve sürelerini net bir şekilde bilmediği anlaşılabilir.

BD2 sıralama nedenlerini net bir şekilde açıklamamıştır. Öğrenciye göre “önümüzdeki yıl” kavramı “bir ay sonrayı” anlatmaktadır. Öğrenci bu görüşünü; “Öğretmenim nisanı bitirdiğimizde önümüzdeki yıla geçtik. Öğretmenim nisandayız ya nisanı bitirdiğimizde önümüzdeki haftaya önümüzdeki yıla geçmiş oluyoruz mayıs’a. Önümüzdeki yıla geçmiş oluyoruz. Öğretmenim başka sebebi yok.” şeklinde görüşünü bildirmiştir. Öğrenci kavramların hangi zamanı anlattığını belirtmeye çalışmıştır.

CD1 zaman kavramları arasında büyüklük küçüklük ilişkisi kurarak nedenlerini açıklamaya çalışmıştır. İki kavram arasında bağlantı kurmasından dolayı zaman çizgisini bütün olarak ele alamamıştır.

CD2 zaman kavramlarını gruplayarak alt alta gelecek şekilde yerleştirmiştir. Sol başlangıç tarafına geçmiş zamanı anlatan “Çok Uzun Zaman Önce - Daha Önce - Geçen Yıl -Eskiden” kavramlarını, yanına geleceği anlatan dediği “Bir Süre Sonra – Sonra-Yarın-Dün-Önce-Önümüzdeki Yıl” kavramlarını, onların yanına daha uzun gelecek dediği “Uzun Yıllar Sonra-Yüzyıl Sonra” kavramlarını, en son olarak ise gelecek zamandan sonra şimdiki zamanın geleceğini düşündüğü için “Şimdi ve Şu anda” kavramlarını yerleştirmiştir. Buradan anlaşıldığı üzere öğrencinin, Dün ve Önce kelimelerini gelecek zamanı ifade etmekte kullanıldığını düşünmekte ayrıca sınıflamaya yönelik bir sıralama oluşturmuştur.

Öğrencilerin zaman kavramlarını sıralama gerekçelerini açıklarken kullandıkları ifadeler: “*daha uzak, (daha) az, (daha) çok, (daha veya en) yakın, (daha) uzun, büyükten küçüğe, süreler (1 gün gibi), fazla, eylemlerle (yaşanmış gibi), (daha) geride, (daha) kısa, alçak, diğer zaman kavramlarıyla, (daha) büyük veya küçük, ilerideki, bir eksiği, (daha) öndeki veya arkadaki, belli bir mesafe, belirsiz veya sınırsız, baya bir zaman ve biraz düşük.*” şeklindedir.

Öğrencilere sıralama nedenlerinden başka sıralamaya başlama yönlerine ve zaman çizgisinin bütününe yönelik sorular sorulmuştur. Zaman kavramlarını sıralama yönlerine yönelik soru, geçmiş ve gelecek zamanı belli yerlerde toparlayamayan, mantıklı bir gerekçe belirtemeyen ve karışık bir sıralama yapan öğrencilere sorulmuştur.

Bunlar, *Aİ2, AO1, AO2, AD2, BO1, BO2, BD1, BD2, CD1, CD2* adlı öğrencilerdir. Öğrencilere niye sol taraf baz alınarak sıralamaya başladıkları sorulduğunda şunları belirtmişlerdir;

- Soldan yazabildikleri için,
- Solu önce olarak gördüğü ve geçmişinde önce olduğu için (*BO1*),
- Sebep yok şeklinde cevaplamışlardır (*CD2*).

Diğer öğrencilere (*Aİ1, AD1, Bİ1, Bİ2, Cİ1, Cİ2, CO1, CO2*) zaman çizgisini üç bölüme ayırıp ayıramayacakları sorulmuş ve öğrenciler üç kısma ayırmışlardır. Ayırdıktan sonra öğrencilerden ilk etkinlikte yaptıkları gibi başlıklar vermeleri istenmiştir. Daha sonra niçin sola, ortaya veya sağa yerleştirdikleri sorulmuştur. Alınan cevaplar kısaca aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 4.7: Zaman Çizgisinde Sıralanan Zaman Kavramlarının Yönlerinin Gerekçeleri

Öğrenciler	Geçmiş		Şimdi		Gelecek	
	Yönü	Nedeni	Yönü	Nedeni	Yönü	Nedeni
Aİ1	Sol	Önceden geldiği	Orta	-	Sağ	Yaşayacağı için
AD1	Sol	Geçtiği zamanları anlattığı için	Orta	Bugünü anlattığı için	Sağ	Gelecek olduğu için
Bİ1	Sol	Önce yaşadığı için	-	-	Sağ	Yeni olduğu için
Bİ2	Sol	Geçmiş geride olduğu için	Orta	İleri gelecek, geri geçmiş olduğu için	Sağ	Gelecek ileride olduğu için
Cİ1	Sol	Annesi söylemiş	Orta	Yaşadığı an diye	Sağ	Annesi söylemiş
Cİ2	Sol	“Geçmiş zaman önceyi anlatıyor. Benimde önce olarak şey yaptığım yer solum”	Orta	Yaptığı şeyler olduğu için	Sağ	“Çünkü solumdan başladım gelecekte bu tarafa doğru gidiyor.”
CO1	Sol	İlk önce geçen olur	Orta	“Hepsini ortasında şimdi ne yapıyorsak o.”	Sağ	Yaşamadığı için
CO2	Sol	“Geçmişimiz en son gelir. Öğretmenimiz anlattıydı.”	Orta	Sırası geldiği için	Sağ	Sırası geldiği için

Tablo 4.7 da görüldüğü üzere öğrenciler geçmiş zamanı sol tarafa yerleştirmişlerdir. Sebep olarak ise geçen zamanın ilk olacağı düşüncesindedirler. Orta bölüme yaşadıkları an dedikleri zamanın geleceğini, sağ tarafa ise yaşanacakların olacağı veya sırası geldiği için oraya yazdıklarını belirtmişlerdir. **Aİİ** şimdiki zaman kelimelerini yerleştirme sebebini açıklayamamıştır. **Bİİ** ise şimdiki zaman kelimelerini gelecek zamana dâhil etmiş ve zaman çizgisini geçmiş ve gelecek diye ikiye ayırmıştır.

Öğrencilerin grupladığı kavramlar şu şekildedir;

Tablo 4.8: Zaman Çizgisinde Sınıflanan Zaman Kavramları

Öğrenciler	Geçmiş Zaman kısmı	Şimdiki Zaman Kısmı	Gelecek Zaman kısmı
Aİ1	Çok Uzun Zaman Önce- Eskiden-Daha Önce-Geçen Yıl-Önce-Dün	Şimdi ile Şu anda	Sonra-Yarın-Bir Süre Sonra- Önümüzdeki Yıl-Uzun Yıllar Sonra-Yüzyıl Sonra
AD1	Eskiden-Geçen Yıl-Dün	Şimdi ile Şu anda	Yarın-Önce-Bir Süre Sonra- Daha Önce-Sonra- Önümüzdeki Yıl-Çok Uzun Zaman Önce-Uzun Yıllar Sonra-Yüzyıl Sonra
Bİ1	Çok Uzun Zaman Önce - Geçen Yıl- Daha Önce - Eskiden-Dün-Önce	-	Sonra- Bir Süre Sonra- Yarın- Şimdi- Şu anda- Önümüzdeki Yıl-Uzun Yıllar Sonra-Yüzyıl Sonra
Bİ2	Çok Uzun Zaman Önce - Eskiden- Geçen Yıl -Önce- Daha Önce -Dün	Şimdi ile Şu anda	Yarın-Sonra- Bir Süre Sonra- Önümüzdeki Yıl - Yüzyıl Sonra - Uzun Yıllar Sonra
Cİ1	Çok Uzun Zaman Önce - Eskiden- Daha Önce - Geçen Yıl -Dün-Önce	Şimdi ile Şu anda	Yarın- Bir Süre Sonra- Sonra- Önümüzdeki Yıl - Yüzyıl Sonra - Uzun Yıllar Sonra.
Cİ2	Dün-Önce- Daha Önce - Eskiden- Geçen Yıl - Çok Uzun Zaman Önce	Şimdi ile Şu anda	Sonra-Yarın- Bir Süre Sonra- Önümüzdeki Yıl - Uzun Yıllar Sonra - Yüzyıl Sonra
CO1	Çok Uzun Zaman Önce - Geçen Yıl-Eskiden- Daha Önce -Dün	Şimdi ile Şu anda	Yüzyıl Sonra - Uzun Yıllar Sonra - Önümüzdeki Yıl - Bir Süre Sonra.-Yarın- Sonra-Önce
CO2	Dün-Önce- Daha Önce - Geçen Yıl -Eskiden- Çok Uzun Zaman Önce	Şimdi ile Şu anda	Yüzyıl Sonra - Uzun Yıllar Sonra - Bir Süre Sonra - Önümüzdeki Yıl - Sonra- Yarın

Anlaşıldığı üzere öğrenciler sol tarafa sadece geçmiş zaman kavramlarını yazarken, **AD1** ve **CO1** gelecek kısmına, geçmiş zaman kavramlarından da

yazmışlardır. **Bil**, ise gelecek kısmına şimdiki zaman kelimelerini dâhil etmiş ve buna göre açıklama yapmıştır.

Anlaşıldığı üzere soyut kavramlar olan zaman kavramlarını sıralama becerisi çoğu öğrencide gelişmemiştir. 1946'da Piaget, çocukta zaman kavramının gelişmesine ilişkin bulgularında, çocuğun soyut zaman ile uğraşmadaki zorluğunu ortaya koydu. Bu verilere göre, 11 yaşına kadar çocukların 4/3'ü zaman şeridini kavrayamamaktadırlar. Kronolojinin tam olarak anlaşılması 16 yaşından önce gerçekleşmemektedir (Ata, 1999). Bu ise araştırma verilerini destekler niteliktedir. Friedman (1978)'a göre ise çocuklar 9 yaşında kronolojik tarihleri sıralamaya başlarlar (Hodkinson, 2004).

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

5.1. TARTIŞMA

İlkokul 3. Sınıf öğrencilerinin zaman kavramlarını sınıflama becerilerine ilişkin elde edilen bulgular, alan yazını doğrultusunda tartışılabilir. Öğrencilerin zaman kavramlarını doğru ya da hatalı şekilde sınıflamışlardır. Zaman kavramlarını sınıflayabilmelerinde zaman kavramlarının öğrenci tarafından kazanılmış olması gerektiği görülmüştür. Çünkü zaman kavramını kazanmış bir öğrenci sınıflamasını yapıp gerekçelerini ifade edebilmiştir.

Bu bulgu alan yazındaki, zaman kavramının kazandırılmasında etkili olduğu düşünülen temel beceriler; sınıflama ve sıralama-serilemedir'i destekler niteliktedir (Güven, 1988; aktaran Şimşek, 2005). Öğrenciler sınıflama nedenlerini açıklarken eylem odaklı olarak ifade etmişlerdir. Bu ise öğrencilerin zaman kavramlarını eylemlerle (*yaşadığımız, yaşayacağımız, yaşanmış gibi*) daha kolay açıklayabildiğini ve anlayabildiğini göstermektedir.

Çünkü öğrenciler küçük yaşlardan itibaren zamanı anlamak için eylemleri kullanmaktadır. Örneğin parka ne zaman gideceklerine soran bir çocuğa ailesi "*yatıp kalkacağız yatıp kalkacağız*" şeklinde cevap vermekte bu sayede çocuk anlayabilmektedir. Elde edilen veriler Bruner'ın eylemsel dönemine işaret etmektedir. Zaman kavramlarını sınıflama becerisi okulların başarı durumu ile paralellik göstermiştir. Bu durumun, çocuklarda zaman kavramının öğreniminin Vygotsky'nin sosyal etkileşimle öğrenmesi ile ilişkili olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin zaman kavramlarını zaman çizgisinde sıralama becerilerine yönelik bulgularına bakıldığında, 8 öğrencinin sıralama gerekçelerini belli düzeylerde açıklayabilmişlerdir. Bu öğrencilerden üçü zaman çizgisinin tümünü ele alarak sıralama yaparken diğer 5 öğrenci bir bütün halinde düşünmemiştir. Bu öğrencilerden **ADI** hariç diğer öğrenciler, "Çok Uzun Zaman Önce" kavramının geçmiş zamanda, "Yüzyıl Sonra veya Uzun Yıllar Sonra" kavramının ise gelecek zamanda en fazla süreye sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Bu bulgu, Piaget'in 11 yaşına kadar çocukların 4/3'ünün zaman şeridini kavrayamadığı ve kronolojinin tam olarak anlaşılmasının 16 yaşından önce gerçekleşmemekte olduğu ile benzerlik göstermektedir (Ata, 1999). Zaman kavramlarını sıralama becerisi okulların durumu ile paralellik göstermiştir. Bu durumun, çocuklarda

zaman kavramının öğreniminin Vygotsky'nin sosyal etkileşimle öğrenmesi ve çocukların zihinsel gelişimleri ile ilişkili olduğu söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular kapsamında ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlara dayalı öneriler bulunmaktadır.

Zaman Kavramlarını Sınıflamaya Yönelik Sonuçlar:

Zaman kavramlarının sınıflanmasına yönelik aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. İyi düzey öğrenciler zaman kavramlarını sınıflayabilmektedirler. Öğrenciler bu sınıflamaları yaparken eylemleri (*yaşamak, görmek, yapmak, geçmek, gelmek*) odak olarak görmektedirler.
2. Orta düzey öğrencilerden *COI* dışındaki öğrenciler zaman kavramlarını doğru bir şekilde sınıflayamamışlardır. Sınıflayan öğrenciler üst düzey öğrencilerde olduğu gibi eylemleri (*olmuş, bitmiş, yaşamak, yapmak*) zamanları sınıflamada bir sınır olarak görmektedirler.
3. Düşük düzey öğrencilerde *CD1* ve *CD2* dışındaki öğrenciler zaman kavramlarını doğru bir şekilde sınıflayamamışlardır. Öğrenciler bu sınıflamaları yaparken eylemleri (*yaşamak, yapmak, olmak, gelmek*) odak olarak görmektedirler.

Zaman Kavramlarını Karşılaştırmaya Yönelik Sonuçlar:

Zaman kavramlarının karşılaştırılmasına yönelik aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Öğrenciler “önce” ve “daha önce” kavramlarını karşılaştırırken “daha önce”nin “önce” kavramından zaman olarak “*daha eski, daha uzun, daha büyük, çok uzun zaman ve daha da geride*” olduğunu belirtmişlerdir.
2. Öğrenciler “bir süre sonra” ve “sonra” kavramlarını karşılaştırırken “bir süre sonra”nın “sonra” kavramından zaman olarak “*daha uzun, daha uzak, çok ve daha çok süre*” olduğunu belirtmişlerdir.
3. Öğrenciler “çok uzun yıllar önce” ve “çok uzun zaman önce” kavramlarını karşılaştırırken “çok uzun yıllar önce” nin “çok uzun zaman önce” kavramından zaman olarak “*daha uzun, daha çok geçmiş, daha önce*” olduğunu belirtmişlerdir.

4. Öğrenciler “uzun yıllar sonra” ve “yıllar sonra” kavramlarını karşılaştırırken “uzun yıllar sonra”nın “yıllar sonra” kavramından zaman olarak “*baya bir yıl, daha çok yıl, önden, çok uzun yıllar*” olduğunu belirtmişlerdir.
5. Öğrenciler “çocukken” ve “bebekken” kavramlarını karşılaştırırken “çocukken” in “bebekken” kavramından zaman olarak “*büyük, biraz kısa zaman önceyi, 9-5 yaşları arasını, bu halini ya da daha önceki, şimdiki*” olduğunu belirtmişlerdir.
6. Öğrenciler iki farklı zamanlı cümlede “şimdi” ve “şimdi” kavramlarını karşılaştırırken aralarında farkın olmadığı görüşündedirler.
7. Öğrenciler iki farklı zamanlı cümlede “yarın” ve “yarın” kavramlarını karşılaştırırken sadece **CDI** aralarındaki farkı tespit etmiştir. Ona göre İlk cümledeki “yarın” gelecek zamanı, ikinci cümledeki “yarın” ise geçmiş zamanı anlatmaktadır.
8. Öğrenciler iki farklı zamanlı cümlede “önce” ve “önce” kavramlarını karşılaştırırken sadece **CDI** aralarındaki farkı tespit etmiştir. Ona göre İlk cümledeki “önce” geçmiş zamanı, ikinci cümledeki “önce” ise gelecek zamanı anlatmaktadır.
9. Öğrenciler iki farklı zamanlı cümlede “bir süre sonra” ve “bir süre sonra” kavramlarını karşılaştırırken sadece **CDI** aralarındaki farkı tespit etmiştir. Ona göre İlk cümledeki “bir süre sonra” gelecek zamanı, ikinci cümledeki “bir süre sonra” ise geçmiş zamanı anlatmaktadır.
10. Öğrenciler iki farklı zamanlı cümlede “önümüzdeki yıl” ve “önümüzdeki yıl” kavramlarını karşılaştırırken sadece **CDI** aralarındaki farkı tespit etmiştir. Ona göre İlk cümledeki “önümüzdeki yıl” geçmiş zamanı, ikinci cümledeki “önümüzdeki yıl” ise gelecek zamanı anlatmaktadır.
11. Öğrenciler “dün” ve “yarın” kavramlarını karşılaştırırken “dün” kavramının geçmiş zaman (*geçtiği gün, olmuş, yaşanmış, bir gün önce, önce, yaptığı*), “yarın” kavramının ise gelecek zaman (*gelecek gün, yaşanacak, bir gün sonra, sonra, yapacağı*) olduğunu belirtmişlerdir.
12. Öğrenciler “çok eskiden” ve “gelecekte” kavramlarını karşılaştırırken “çok eskiden” kavramının geçmiş zaman (*yaşanmış, geçmiş, önceki ay, küçüklük, bebeklik, yaptığımız, arkadaki yaşadığımız*), “gelecekte” kavramının ise gelecek

zaman (*olacak şeyler, önümüzdeki yıl, hafta ve günleri, gelecekteki ay, olacağımızı*) olduğunu belirtmişlerdir.

13. Öğrenciler “eskiden” ve “bir gün sonra” kavramlarını karşılaştırırken “eskiden” kavramının geçmiş zaman (*çok önce yaşanmış, olmuş, bitmiş, yaptığı iş, yaşanmış, yaptığı, geçmiş,*), “bir gün sonra” kavramının ise gelecek zaman (*yaşanacak, gelecek ay, yapacağı*) olduğunu belirtmişlerdir.
14. Öğrenciler “geçmişte” ve “yüzyıl sonra” kavramlarını karşılaştırırken “geçmişte” kavramının geçmiş zaman (*çok önceden yaşanmış, bitmiş bir an, geçmiş, olmuş, yaptığı iş*) “yüzyıl sonra” kavramının ise gelecek zaman (*gelecek, yaşanmamış, geçeceğimiz yıl, olacak*) olduğunu belirtmişlerdir.
15. Öğrenciler “geçen yıl” ve “sonra” kavramlarını karşılaştırırken “geçen yıl” kavramının geçmiş zaman (*çok önceden yaşanmış, geçmiş bir yıl, yaşadığımız yıllar, çok önceyi, olmuş, bitmiş bir yıl, yaptığı iş,*) “sonra” kavramının ise gelecek zaman (*yaşanmamış an, gelecek, yapacağı iş, bir gün sonra*) olduğunu belirtmişlerdir.

Zaman Kavramlarını Sıralamaya Yönelik Sonuçlar:

Zaman kavramlarının sıralanmasına yönelik aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Zaman çizgisinde 8 öğrenci sıralama gerekçelerini belli düzeylerde açıklayabilmişlerdir. Bu öğrencilerden üçü zaman çizgisinin tümünü ele alarak sıralama yaparken diğer 5 öğrenci bir bütün halinde düşünmemiştir. Bu öğrencilerden **ADI** hariç diğer öğrenciler, “Çok Uzun Zaman Önce” kavramının geçmiş zamanda, “Yüzyıl Sonra veya Uzun Yıllar Sonra” kavramının ise gelecek zamanda en fazla süreye sahip olduğunu belirtmişlerdir.
2. Zaman çizgisinde sıralanan zaman kavramlarının yönlerine yönelik öğrenciler şunları söylemişlerdir:
  - a. Geçmişin “ (*ilk*) önce, geride, en son geldiği ve geçtiği zaman” olduğunu düşündükleri için sol tarafa yazmışlardır.
  - b. Şimdinin “*yaşadığı an, yaptığı şeyler, hepsinin ortasında, bugünü anlattığı ve sırası geldiği*” ni düşündükleri için ortaya yazmışlardır.
  - c. Geleceğin “*yaşayacağı, yeni olduğu, ileride, yaşamadığı ve sırası geldiği*” ni düşündükleri için sağ tarafa yazmışlardır.

Öneriler:

1. İlkokulun 3. sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bu araştırma, başka öğrenim basamaklarındaki öğrencilerin zaman kavramına ilişkin durumlarını ölçmek amacıyla başka çalışmaların yapılması gereğini ortaya çıkarmıştır. Bu sebepten, ilkokulun diğer sınıflarında, ortaokul ve lise dönemindeki çocuklarda da zaman kavramlarının nasıl algılandığına yönelik araştırmalar yapılabilir.
2. Bu araştırmada öğrencilerin zaman kavramlarını nasıl algıladıkları sınıflama, karşılaştırma ve sıralama becerileri üzerinden tespit edilmeye çalışılmıştır. Bundan farklı olarak kronoloji becerileri olan mesafe koyma, tarihlendirme gibi beceriler üzerinden de araştırmalar yapılabilir.

EKLER

Ek 1: Ölçek

İlköğretim 3. Sınıf Öğrencilerinin “Dün, Bugün, Yarın” Temasındaki Zaman Kavramlarına İlişkin Görüşlerinin Nitel Analizi

1. **Sınıflama:** Aşağıdaki kelimeleri/kavramları sınıflayınız.

✓ Geçen yıl	✓ Bir süre sonra	✓ Eskiden
✓ Sonra	✓ Çok uzun zaman	✓ Önümüzdeki yıl
✓ Daha önce	önce	✓ Önce
✓ Şu anda	✓ Şimdi	✓ Yarın
✓ Dün	✓ Uzun yıllar sonra	✓ Yüzyıl sonra

--	--	--

2. **Karşılaştırma:** Aşağıda yer alan cümlelerdeki, altı çizili kelimeler/kavramlar arasında fark bulunmakta mıdır?

- 1) Okula gitmeden **önce** parka gitti.
Buraya **daha önce** hiç gelmemişti.
- 2) Eve geldikten **sonra** yemek yapacak.
Bir süre sonra film başlayacak.
- 3) Bu kasaba **çok uzun zaman önce** terk edilmiş.
Çok uzun yıllar önce bu lisede okuyordu.
- 4) **Uzun yıllar sonra** herkes uzaya gidebilecek.
Bu şekilde devam ederse **yıllar sonra** istediği arabayı alabilecek.
- 5) Ben **çocukken** çok yaramazmışım.
Bebekken bu hastalığa yakalanmışım.
- 6) **Şimdi** gelirim dedi ama gelmedi.
Şimdi telefonla konuşuyorum.
- 7) İlk iş olarak **yarın** şirkete gideceğim.
Yarın yapacağını söylemişti ama yapamadı.
- 8) Eve gelmeden **önce** pazara uğramıştım.
Bileti almadan **önce** para bulmalıyız.
- 9) **Bir süre sonra** orada olacağız.
Yazılı olurken, **bir süre sonra** bildiklerini hatırlayamamıştı.
- 10) **Gecmişte** birçok imparatorluk kurulmuştur.
Bu işi yapmazsa iş işten **geçmiş** olacak.
- 11) Ahmet 'i **dün** mağazada gördüm.
Yarın uçakla Ankara'ya gideceğim.
- 12) **Çok eskiden** burası küçük bir kasabaydı.
Teknoloji **yıllar sonra** tahmin edilemez yenilikler sunacaktır.
- 13) **Gecen gün** bize misafirlige gelmişlerdi.
Bir gün sonra sınavımız var.
- 14) **Çok uzun zaman önce** mutluydu.
Planladığına göre **uzun yıllar sonra** tüm dünyayı gezmiş olacak.
- 15) Bu filmi TV'den **önce** sinemada izlemiştim.
Yemeğimi yedikten **sonra** bilgisayarda oyun oynayacağım.

1. FORM

Görüşmecinin :

Tarih :...../...../.....

Adı Soyadı :

Okulu :

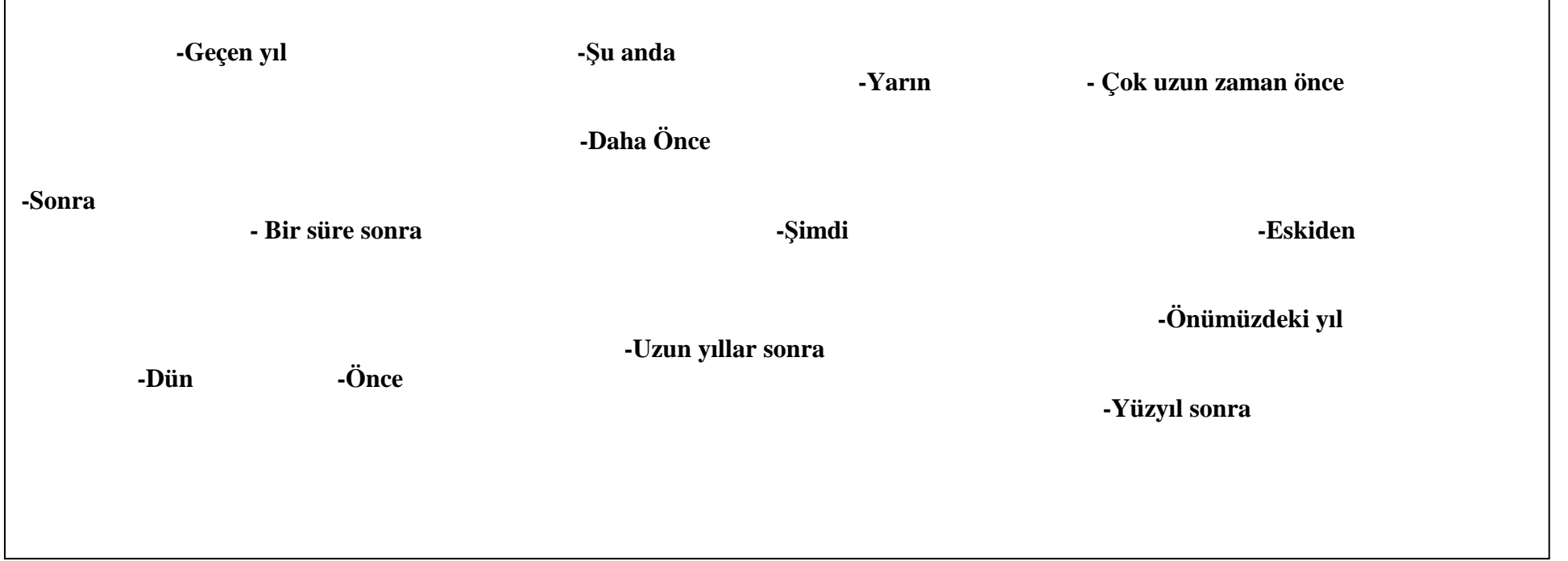
Sınıfı ve şubesi :

Görüşme Yeri :

Görüşmenin tamamlanacağı tahmini süre: 1. Etk=10 dk. , 2. Etk= 20 dk.

1. Sınıflamaya yönelik:
  - a. Neden bu kelimeleri aynı gruba koydun? (her biri için)
  - b. Kelime grupları arasında anlamlı bir fark mı sence?
2. Karşılaştırmaya yönelik:
  - a. Cümleler içinde bulunan altı çizili kelimeler arasında fark var mıdır? Varsa nelerdir?

3-Zaman Kavramlarını Sıralama Formu

ZAMAN ÇİZGİSİ

2-FORM

Görüşmecinin:
:...../...../.....

Tarih

Adı Soyad :
Okulu :
Sınıfı ve şubesi :
Görüşme Yeri :
Görüşmenin tamamlanacağı tahmini süre: 20 dk.

I. Zaman şeridine yönelik:

- Bu zaman şeridini gelecek, geçmiş ve şimdi diye üç bölüme ayırır mısın?
- Niçin sağ(sol veya orta) tarafı geçmiş olarak seçtin?
- Niçin sağ(sol veya orta) tarafı gelecek olarak seçtin?
- Niçin sağ(sol veya orta) tarafı şimdi için seçtin?
- Zaman kavramlarını neden bu taraftan yerleştirmeye başladın?
(Zaman çizgisini üç bölüme ayıramayan öğrencilere sorulacak)

II. Geçmiş tarafındaki sıralamaya yönelik:

- Geçmiş yazdığın bölümde niye ..... zaman kavramı ile başladın?
- Yanına ..... kelimesini yazmandaki neden nedir?
- Yanına ..... kelimesini yazmandaki neden nedir?
- Yanına ..... kelimesini yazmandaki neden nedir?
- Yanına ..... kelimesini yazmandaki neden nedir?
- En sona niçin ..... kelimesini yazdın?

III. Gelecek tarafındaki sıralamaya yönelik:

- Gelecek kısmında niye ..... zaman kavramı ile başladın?
- Yanına ..... kelimesini yazmandaki neden nedir?
- Yanına ..... kelimesini yazmandaki neden nedir?

- Yanına..... kelimesini yazmandaki neden nedir?
- Yanına..... kelimesini yazmandaki neden nedir?
- En sona niçin ..... kelimesini yazdın?

IV. Şimdi bölümü ile ilgili sorular:

- Niçin bu kısmı ..... ile başladın?

Yanına ..... kelimesini yazmandaki neden nedir?

KAYNAKÇA

- AKBULUT, S., (2007), “İlköğretim 1. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının İçerik Bakımından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, **Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi**, İstanbul.
- AKIN, B. İ., (2007), “2005 – 2006 Öğretim Yılı İlköğretim Okulları Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Pedagojik Açından Değerlendirilmesi”, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı**, Kayseri.
- AKINOĞLU, O., (2005), “Hayat Bilgisi Öğretimi”, C. Öztürk, & D. Dilek içinde, **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- ALPÖGE, G., (1991), **Çocuk ve Dil**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- ARAL, N., BARAN, G., BULUT, Ş. ve ÇİMEN, S., (2001), **Çocuk Gelişimi-1**. Ya-Pa Yayın Pazarlama, İstanbul.
- ARI, M., (1993), “Çocukta Zaman Kavramının Gelişimi”, **9. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri** (s. 181-186), Ya-Pa Yayın Pazarlama Sanayi Ticaret A.Ş., İstanbul.
- ARI, M., ÜSTÜN, E. ve AKMAN, B. (1997), “4-6 Yaş Anaokuluna Giden ve Gitmeyen Çocukların Kavram Gelişimlerinin Karşılaştırılması”, **10. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri** (s. 197-213), Ya-pa Yayınları, İstanbul.
- ARI, R., (2003), **Gelişim ve Öğrenme**, Atlas Kitabevi, Ankara.
- ATA, B., (1999), “İngiltere’de Piaget ve Bruner’in Görüşlerinin İlköğretimde Tarih Öğretimine Yansıması Üzerine Bir Araştırma”, 11 21, 2011 tarihinde Afyon Kocatepe Üniversitesi: www.egitim.aku.edu.tr/bahriata2.doc adresinden alındı.
- ATAÇ, F., (1991), **İnsan Yaşamında Psikolojik Gelişim**, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.

- ATASAYAR, A., (2008), “Kavram Öğretimi Sürecine Yönelik İçerik Geliştirme Aracının Tasarlanması ve Kullanışlılığı” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, **Hacettepe Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı**, Ankara.
- AYDIN, A., (2000), **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**, Alfa Yayınları, İstanbul.
- AYDIN, A., (2001), **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**, Alfa Yayınları, İstanbul.
- AYDIN, G. Y., (2006), “İlköğretim 1–3. Sınıf Öğrencilerine Konvansiyonel Zaman Kavramlarının Öğretilmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı**, Bolu.
- BACANLI, H., (2009), **Eğitim Psikolojisi**, Asal Yayınları, Ankara.
- BARTH, J. L., ve DEMİRTAŞ, A., (1997), **İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi/ Kaynak Üniteler**, YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara.
- BAŞPINAR, N. Ö. ve BAYRAMLI, Ü., (2008), **Zaman ve Stres Yönetimi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- BEKTAŞ, M., (2007), “Hayat Bilgisi Dersinde Ailelerin Çoklu Zekâ Kuramı Hakkında Bilgilendirilme Biçimlerinin ve Öğrencilerin Farklı Baskın Zekâ Gruplarında Yer Almalarının Proje Başarıları ve Tutumlarına Etkisi”, Yayınlanmış Doktora Tezi, **Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı**, Ankara.
- BELET, Ş. D., (1999), “İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Hayat Bilgisi Programının Değerlendirilmesi”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı**, Eskişehir.
- BERK, L. E., (1994), **Child Development**. Needham Heights: A Division of Paramount Publishing.
- BIÇAK, A., (2004), **Tarih Düşüncesi 1. Tarih Düşüncesinin Oluşumu**, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- BİNBAŞIOĞLU, C., (1991), **Öğrenme Psikolojisi**, Kadioğlu Matbaası, Ankara.

- BİNBAŞIOĞLU, C., (2003), **Hayat Bilgisi Öğretimi**, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- BOZKURT, F., (2000), **Türkiye Türkçesi**, Hatiboğlu Yayınevi, Ankara.
- CHARLES, C., (1992), **Öğretmenler İçin Piaget İlkeleri**. (G. Ülgen, Çev.) Lazer Ofset Matbaacılık, Ankara.
- Chronological Thinking, (tarih yok), 5 14, 2012 tarihinde **National Center for History in the Schools**: <http://www.nchs.ucla.edu/Standards/historical-thinking-standards-1/1.-chronological-thinking> adresinden alındı.
- COOPER, G., (1995), **History in the early years**, Routledge Falmer, London.
- COŞKUN, R., (2005), **Resimde Zaman Kavramı**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- ÇAYCI, B., (2009), “Hayat Bilgisi Öğretiminde Kavram Öğretimi”, B. Tay içinde, **Hayat Bilgisi Öğretimi** (s. 305-328), Maya Akademi, Ankara.
- ÇEÇEN, A. R., (2007), “Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi”, M. E. Deniz içinde, **Eğitim Psikolojisi** (s. 80-126), Maya Akademi Yayın Dağıtım, Ankara.
- ÇENGELÖĞLU, G. D., (2005), “Çoklu Zeka Kuramına Göre Düzenlenen Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Etkinliklerinin Öğrenci Başarı ve Tutumuna Etkisi”, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı**, Bolu.
- Çocuk Gelişimi ve Eğitimi**, (2007). 04 12, 2012 tarihinde Meb: hbgm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/.../cocukgelisim/.../bilisselgelisim.pdf adresinden alındı.
- DEMİRCİOĞLU, İ. H., (2006), “Zaman ve Mekana İlişkin Becerilerin Öğretimi”, C. Öztürk içinde, **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi** (s. 220-252). PegemA Yayıncılık, Ankara.
- DOĞANAY, A., (2005), “Öğretimde Kavram ve Genellemelerin Geliştirilmesi”, C. Öztürk, ve D. Dilek içinde, **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi** (s. 265-296), PegemA Yayıncılık, Ankara.
- ELİAS, N., (2000), **Zaman Üzerine**. (V. Atayman, Çev.), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

- ER, N. H., (2008), “Zaman Kavramıyla Zenginleştirilmiş Türkçe Dil Etkinliklerinin 5-6 Yaş Çocuklarında Zaman Kavramı Gelişimine Etkisinin İncelenmesi”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Anabilim dalı Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı**, Konya.
- ERDEN, M. ve AKMAN, Y., (1995), **Eğitim Psikolojisi**, Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- ERDENER, E., (2009), “**Vygotsky’nin Düşünce ve Dil Gelişimi Üzerine Görüşleri: Piaget’e Eleştirel Bir Bakış**”, 8 21, 2011 tarihinde Gazi Üniversitesi: http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2009_cilt7/sayi_1/85-103.pdf adresinden alındı
- FİDAN, N., (1997), **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, Alkım Yayınevi, Ankara.
- FİDAN, N. ve ERDEN, M., (1998), **Eğitime Giriş Bilimi Çocuklarda Gelişimi**, Alkım Yayınevi, İstanbul.
- FRIEDMAN, William J., (1991), **The Development of Children’s Memory for The Time of Past Events**, Child Development, 62: 139-155.
- FRIEDMAN, William J., (2000), **The Development of Children’s Knowledge of The Times of Future Events**, Child Development, 71(4): 913-932.
- GANDER, M. J. ve GARDİNER, H. W., (1995), **Çocuk ve Ergen Gelişimi**, (A. Dönmez, N. Çelen, & B. Onur, Çev.), İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- GÜLER, E. B., (2006), “Birleşik Zamanlı Fiillerin Zaman Dışı Anlatımları”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, **Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı**, İstanbul.
- GÜLERYÜZ, H., (2008), **Hayat Bilgisi Öğretimi ve Programı**, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- GÜNGÖRDÜ, E., (2001), **İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- GÜVEN, N. ve BAL, S., (2002), **Dil Gelişimi ve Eğitim**, Epsilon Yayıncılık, İstanbul.

- HEİDEGGER, M., (1996), **Zaman Kavramı**, (S. Babür, Çev.), İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- HODKİNSON, Alan J., (2004), “Does The English Curriculum For History And Its Schemes of Work Effectively Promote Primary- Aged Children’s Assimilation of The Concept of Historical Time?”, **Some Observations Based on Current Research, Educational Research**, 46(2): 99-117.
- KABAPINAR, Y., (2009), **İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Maya Akademi Yayıncılık, Ankara.
- KAPTAN, F., (1998), **Fen Bilgisi Öğretimi**, Anı Yayıncılık, Ankara.
- KARA, K., (2008), “İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde Sorgulama Merkezli Etkinliklerle Yapılan Proje Çalışmalarındaki Öğrenci Performansının Değerlendirilmesi”, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı**, Adana.
- KARADENİZ, G., (2002), “Çocukta Kavram Gelişimi”, 06 12, 2012 tarihinde **Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü** Psikoloji ve İnsani Bilimler Yüksek Lisansı: http://www.koniks.com/data/doc/KAV_GEL.doc. adresinden alındı
- KARASAR, N., (2008), **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- KÖSTÜKLÜ, N., (2003), **Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi**, Günay Ofset, Konya.
- LEBSACK, E. A., (2002), “**How nine- and ten-year-olds construct historical time by reading children's literature**” 01 2012, 21 tarihinde Proquest: <http://wwwlib.umi.com/dissertations/fullcit/3072243> adresinden alındı
- LEVSTİK, L. S. ve BARTON, K. C., (2001), **Doing History: Investigating With Children in Elementary and Middle Schools**, United States of Lawrence Erlbaum Associates, Amerika.
- MEB, (2005), **İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu**, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara.
- MEB, (2009), **İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu**, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara.

- NAS, R., (2003), **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.
- NELSON, K., (Ed.), (2006), **Narratives from the crib**, United States of Harvard University Pres, Amerika.
- O'HARA, L. ve O'HARA, M., (2005), **Teaching History 3-11: The Essential Guide**, Continuum, New York.
- ONUR, G., (2008), “İlköğretim 2. ve 3. Sınıf Öğrencilerine Sınıf ve Okul Kuralları'nın Hayat Bilgisi Dersi Programı Çerçevesinde Drama Tekniğiyle Öğretiminin Kalıcılığa Etkisi”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, **Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı**, Bursa.
- OYMAK, İ., (2007), “Ortaöğretim Kurumlarında Tarih Öğretiminde Zaman Kavramının Öğretilmesinde Karşılaşılan Sorunlar ve Bu Konuda Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Tarih Öğretimi Bilim Dalı**, Ankara.
- ÖZBAY, M., (2005), **Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ÖZKAN, H., (2009), “2005 Hayat Bilgisi 3. Sınıf Programı İçeriği Hakkındaki Öğretmen Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı**, Balıkesir.
- ÖZLEM, D., (1991), **Mantık**, Ara Yayıncılık, İstanbul.
- PGCE History at UEA.** (tarih yok). 5 14, 2012 tarihinde <http://www.uea.ac.uk/~m242/historypgce/time/research.htm> adresinden alındı
- PIAGET, J., (1992), **Epistemoloji ve Psikoloji**, (S. Selvi, Çev.) Sarmal Yayınevi, İstanbul.
- SABAN, A., (2002), **Öğrenme Öğretme Süreci**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- SAFRAN, M. ve ŞİMŞEK, A., (2009), “Çocuklarda Zaman Algısının Gelişimi”, 7 11, 2011 tarihinde **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**: www.sosyal-arastirmalar.com/cilt2/sayi6pdf/safran_simsek.pdf adresinden alındı

- SARI, İ., (2009), “Sosyal Bilgiler Derslerinde Zaman Becerileri”, R. Turan, A. M. Sünbül, ve H. Akdağ içinde, **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-1** (s. 129-145), Pegem Akademi Yayınevi, Ankara.
- SAYBAŞILI, S., (2008), “Zaman Algısı ve Romana Yansıması”, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, **Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul.
- SCOTT, C., (1997), “**The Acquisition of Some Conversational Time Concepts by Pre-School Children**”, 01 24, 2012 tarihinde Eric: <http://www.eric.ed.gov> adresinden alındı.
- SENEMOĞLU, N., (2006), “Eğitimin Psikolojik Temelleri”, V. Sönmez içinde, **Eğitim Bilimine Giriş** (s. 119-150), Anı Yayıncılık, Ankara.
- SENEMOĞLU, N., (2007), **Gelişim Öğrenme ve Öğretim**, Gönül Yayıncılık, Ankara.
- SÖNMEZ, V., (2005), **Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu**, Anı Yayıncılık, Ankara.
- STOW, W. ve HAYDN T., (2002), **Issues in The Teaching of Chronology**. (Ed: James Arthur and Robert Philips). In *Issues in History Teaching*, Routledge, London.
- ŞİMŞEK, A., (2005), “İlköğretim Öğrencilerinde Tarihsel Zaman Kavramının Gelişimi ve Öğretimi”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, **Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Tarih Öğretimi Bilim Dalı**, Ankara.
- ŞİMŞEK, A., (2006), “Kavramların Öğretimi”, A. Şimşek içinde, **İçerik Türlerine Dayalı Öğretim** (s. 27-67), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- TDK**, (tarih yok), 02 15, 2012 tarihinde Türk Dil Kurumu: <http://www.tdk.gov.tr/> adresinden alındı.
- TOPSES, G., (2006), **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- TUNCER, Ö., (2009), “İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, **Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı**, Aydın.
- UZUNER, Y., (2003), “Gelişimin Bilişsel Temelleri 1: Kavram Gelişimi”, S. Topbaş içinde, **Çocukta Dil ve Kavram Gelişimi** (s. 41-60), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

- ÜLGEN, G., (1997), **Eğitim Psikolojisi**, Alkım Yayınevi, İstanbul.
- ÜLGEN, G., (2004), **Kavram Geliştirme**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- ÜSTÜNOVA, K., (2005), **Türkçede Zaman Kavramı ve İşlenişi**. 6 21, 2011 tarihinde Çukurova Üniversitesi: http://turkoloji.cu.edu.tr/DILBILIM/kerime_ustunova_turkcede_zaman_kavrami.pdf adresinden alındı
- VYGOTSKY, L. S., (1998), **Düşünce ve Dil**, (S. Koray, Çev.) Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul.
- YAPICI, M. ve YAPICI, Ş., (2005), **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**, Anı Yayıncılık, Ankara.
- YILDIRIM, A., (2006), “Yeni İlköğretim Programına Göre Hazırlanmış Hayat Bilgisi Ders Kitaplarına İlişkin Öğretmen görüşlerinin İncelenmesi (Elazığ İli Örneği)”, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı**, Elazığ.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H., (2008), **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- YILDIZ, A., (2005), “Zaman Kavrayışının Sosyal Temelleri Ve Uygulamalı Bir Sosyolojik Çözümleme Denemesi (Bursa Örneği)”, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, **Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı**, Bursa.
- YILDIZ, S. Ş., (2009), “2005 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Birleştirilmiş Sınıflarda Uygulanabilirliğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı**, Afyon.

DİZİN

- B**
 Bilişsel gelişim, 1, 10
 Birey, 1, 5, 9, 12, 18
 Bruner, 8, 10
- Ç**
 Çocuk, 1, 8, 9, 13, 14, 18, 20, 25, 28,
 70, 71, 147, 149, 150
- D**
 Dil, 4, vii, 13, 14, 36, 147, 149, 150,
 151, 152, 154
 Doğa, 7
 Düşünce, vii, 13, 14, 150, 154
- G**
 Geçmiş, x, 1, 7, 21, 23, 25, 26, 45, 47,
 49, 50, 55, 56, 76, 77, 80, 84, 85, 88,
 103, 104, 115, 116, 132, 133, 145
 Gelecek, x, 7, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 54,
 55, 76, 77, 87, 96, 97, 103, 115, 116,
 132, 133, 145
- H**
 Hayat bilgisi, 5, 7
- İ**
 İlkokul, 136
- K**
 Kavram, v, vii, 1, 10, 11, 12, 13, 14, 34,
 147, 148, 149, 150, 151, 154
- Ö**
 Öğrenci, 1, 41, 43, 48, 51, 52, 54, 58,
 66, 67, 68, 71, 74, 75, 76, 77, 79, 81,
 82, 84, 86, 85, 86, 87, 89, 90, 91, 92,
 93, 94, 95, 98, 99, 100, 101, 103, 104,
 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111,
 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119,
 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126,
 127, 128, 129, 130, 149, 151
- P**
 Piaget, 8, 11, 13, 19, 25, 31, 134, 147,
 149
- S**
 Sınıf, 2, 3, 4, v, 2, 23, 35, 37, 40, 41, 42,
 73, 76, 136, 143, 147, 148, 149, 151,
 152, 154
- Ş**
 Şimdi, 7, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52,
 54, 55, 56, 57, 58, 64, 65, 68, 70, 73,
 75, 83, 86, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 95,
 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103,
 104, 106, 107, 109, 110, 112, 113,
 114, 115, 117, 118, 120, 121, 122,
 123, 124, 126, 127, 128, 129, 130,
 131, 132, 133, 143, 144, 146
- V**
 Vygotsky, 8, 9, 10, 13, 14, 60
- Z**
 Zaman, v, vii, viii, ix, x, 2, 7, 15, 16, 18,
 19, 21, 22, 23, 28, 29, 31, 32, 33, 34,
 35, 36, 37, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50,
 51, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61,
 63, 64, 66, 67, 68, 73, 78, 82, 83, 85,
 86, 87, 88, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 92,
 94, 95, 98, 100, 101, 102, 103, 104,
 105, 106, 108, 109, 111, 112, 114,
 115, 117, 119, 120, 121, 123, 125,
 126, 128, 151, 152, 153, 154